

300353

STATISZTIKAI KÖZLEMÉNYEK

SZERKESZTI: Dr. ILLYEFALVI I. LAJOS

BUDAPEST
KRIMINALITÁSA
ÉS
MORALITÁSA
AZ
1909—1925.
ÉVEKBEN

ÍRTA

Dr. PÁLOSI ERVIN
JOGAKADÉMIAI TANÁR

55. KÖTET

1927

3. SZÁM

KIADJA: BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS STATISZTIKAI HIVATALA

Ara 5 pengő

Statist. C.

997/55/3.

STATISZTIKAI KÖZLEMÉNYEK

SZERKESZTI: Dr. ILLYEFALVI I. LAJOS

BUDAPEST
KRIMINALITÁSA
ÉS
MORALITÁSA
AZ
1909–1925.
ÉVEKBEN

ÍRTA

DR. PÁLOSI ERVIN

Jogakadémiai tanár

300353

M. Y. AMAL. LERKIMBA
1928. 141.

TARTALOMJEGYZÉK

****

	Oldal
I. Bevezetés	1
II. A bűnügyi eljárás adatai	3
III. A kriminalitás alakulása	30
IV. Budapest kriminalitásának oknyomozó adatai	51
V. A fiatalkorúak kriminalitása	63
VI. Kihágások	70
VII. A budapesti rendőri fogház és toloncház működése 1909—1925. évben	83
VIII. A prostitúció	87
IX. A cselédkérdés	95
X. A társadalmi élet jelenségei	98
XI. A mulató Budapest	101
XII. Befejezés	107

I.

1. Bevezetés.

A bűnügyi statisztika jelentőségét kriminál- és szociálpolitikai szempontból nem szükséges fejtegetni. A jól szervezett bűnügyi statisztika egyrészt előfeltétele annak, hogy az állam bűnügyi törvényhozásával a legégetőbb sebeket orvosolhassa, másrészt a bűnügyi statisztika az a barométer, amellyel megmérhetjük, hogy egyes törvényhozási intézkedések mennyire váltak be és mennyire sikerült általuk azokat a célokat elérni, amelyeket a törvényhozó maga elé tűzött.

A gyakorlati bűnügyi statisztika szempontjából a magyar tudományos irodalom legértékesebb műve a Magyar Birodalom Bűnügyi Statisztikája az 1909—1913. évekről, mely a Központi Statisztikai Hivatal kiadásában 1919-ben jelent meg *Kenedy László* gondos kidolgozásában.

Ez a munka mintaszerű alaposággal dolgozza fel a bűnélet minden vonatkozását. Ez a statisztika a magyar bíróságok ítéleteire alapszik és figyelemmel van majdnem minden körülményre: számbaveszi a feljelentések arányát a jogerőre emelkedett ítéletekkel szemben s megállapítja, hogy Magyarországon a járásbíróságoknál és törvényszékeknél 1909/1913. években tett feljelentések közül csak 24·4⁰% nyert elítéléssel elintéztést. Ez a hiábavaló vádaskodások nagy elterjedtségét bizonyítja, amely egyszersmint ösztönzésül szolgálhat törvényhozásunknak arra, hogy a feljelentések jogi vagy anyagi következményeit súlyosbítsa és ezáltal bíróságainkat tehermentesítse az alaptalan feljelentések okozta munkától, amely jelenleg a magyar igazságszolgáltatás munkájának háromnegyed részét teszi ki. Minő ideális lehetne a magyar igazságszolgáltatás, ha az alaptalan feljelentések ballasztját lerázhatná!

Hogy az ország és Budapest bűnéletét szembeállíthassuk, alkalmazkodnunk kell az országos bűnügyi statisztika által alaposan feldolgozott évek bűnügyéhez és azért Budapest bűnügyi statisztikáját szintén az 1909-es évvel kezdjük meg. Az 1909—1914. évek egyszersmint a béke-évek bűnéletének rajzát adják, amelyből, mint alaptól emelkedik ki a háborús évek bűnélete, majd a forradalmi évek tömegpszichózisa és az

ellenforradalmi évek visszahatása. A válságos évek bűnéletének fejlődési iránya csakis a békeévek bűnéletével való szembeállítás útján szemléltethető.

Sajnos, Budapest bűnéletének ismertetésénél csakis a budapesti rendőrség főkapitányának jelentéseit és az azokban közölt statisztikai adatokat vehetjük alapul, mert az országos bűnügyi statisztika adatai közül csak egyes vonatkozásokban különíthetjük el a tisztán Budapestre vonatkozó adatokat. A legtöbb esetben az országos statisztika a budapesti ítélőtábla joghatóságának egész területére vonatkozólag közli a megfelelő adatokat. Így például az országos adatokból az 1913—1922. évekre vonatkozólag nem tudjuk megállapítani, hogy Budapesten a feljelentéseknek hány százaléka volt alapos, nem tudjuk megállapítani, hogy a bűnperек időtartam tekintetében Budapesten más arányban voltak-e lefolytathatók, mint az országban. Ugyanaz a helyzet a jogerősen befejezett büntetőügyeknél az eljárás megindítási és befejezési módjának és az egyes főbb eljárási mozzanatok feltűntetésénél. A budapesti adatokat csak azoknál a kimutatásoknál különíthetjük el az 1909-től 1922-ig terjedő évek bűnügyi statisztikájában, amelyek a bűncselekmények főbb csoportjait az elkövetés helye szerint osztályozzák. Elkülöníthetők még a budapesti adatok a magyar bíróságok előtt vétség vagy kihágás miatt jogerősen elítéltek számának feltűntetésénél, akik ellen a jogerős ítélet felfüggeszhető lett volna és akik ellen tényleg felfüggesztetett. A fiatalok bűnözésére vonatkozólag szintén találkozunk budapesti adatokkal. A kísérletre, bűnhalmazatra stb., a büntetések mérvére, a bűnözők korára és nemére vonatkozó adatok azonban már nincsenek hely szerint részletezve s csak az országos adatokkal ismerkedhetünk meg.

Még azoknál az adatoknál is, amelyeknél a budapesti adatok és átlagok szembeállíthatók az országos adatokkal, rontja a szembeállítás értékét az a körülmény, hogy a budapesti rendőrség főkapitányának jelentésében és Budapest székesfőváros statisztikai évkönyveiben foglalt adatok Újpest, Rákospalota, Kispest, Pesterzsébet és Csepel adatait is tartalmazzák, mert a budapesti m. kir. állami rendőrség hatósági területe túlterjed Budapest székesfőváros közigazgatási határán és magába foglalja a fent felsorolt külvárosokat is. Amíg a szorosán vett Budapest területén 1926-ban a népesség száma 960.995-öt tett ki, addig a budapesti állami rendőrség illetékessége alá tartozó terület lakossága jóval meghaladja az 1,200.000-es lélekszámot.

Szociálpolitikai és kriminálpolitikai szempontból a budapesti bűnügyi statisztika ilyen területi kiterjedését azonban csak helyeselnünk lehet, mert a fenti külvárosok lakossága tipikusan fővárosi, sőt a külvárosok lakosságának a budapesti bűnügyi statisztikából való kihagyása meghamisítaná Budapest bűnéletének képét, mert Budapest bűnözőinek legnagyobb része a külvárosok lakója és Budapest és a külvárosok között állandó cirkulációban van. Az elmondottak szerint tehát még ott is, ahol a budapesti

rendőrség bünygyi statisztikáját szembeállíthatnók az országos bünygyi statisztika Budapestre vonatkozó adataival, csak részben van meg az összehasonlítás lehetőségének közös területi alapja.

Budapest bünygyi statisztikájának kidolgozását tehát az országos statisztikával csak részben eszközölhetjük közös alapon és bizonyos szembeállításról csakis az egyes bűncselekmények százalékos alapon kiszámított gyakoriságának összehasonlításánál lehet szó.

A tárgyalás menetében mindazonáltal alkalmazkodunk Magyarországi bünygyi statisztikájának beosztásához és szempontjaihoz azért,

1. hogy módunkban legyen minél teljesebben kihasználni azokat az összehasonlítási lehetőségeket, melyek itt-ott mégis kínálkoznak és ezáltal kiemelhessük Budapest bűnéletének azon jellemző vonásait, amelyek az országos átlagtól eltérőek ;

2. hogy ezzel kapcsolatban rámutathassunk azokra a lehetőségekre, amelyek a fővárosi bünygyi statisztika fejlesztésénél és tökéletesítésénél kínálkoznak.

II.

A bünygyi eljárás adatai.

Jeleztük már, hogy az országos bünygyi statisztika a járásbíróóságok és törvényszékek előtt letárgyalt bűnperek és kihágási perek statisztikáján alapszik. Ezen anyag birtokában az országos statisztikai hivatal a bűnperek anyagát, az igazságszolgáltatás menetét és annak egyes fázisait országos viszonylatban részletesen tárgyalhatja. Kiterjeszkedik a feljelentésekre s kimutatja, hogy a feljelentések bírói tárgyalásánál úgy a járásbíróóságoknál, mint a törvényszékeknél azoknak hány százaléka bizonyult alaposnak.

A beadott és elintéztést nyert feljelentések százalékos megoszlása az 1909/13. évek folyamán.

Évek	Beadott feljelentések			A beadott feljelentések elintéztést nyertek									
	Járásbíróáságnál	Törvényszéknél	Együtt	Járásbíróóság			Törvényszék			Együtt			
				ítélet nélkül	elítélással	felmentéssel	ítélet nélkül	elítélással	felmentéssel	ítélet nélkül	elítélással	felmentéssel	
1913	abs. 315.287	82.363	397.650	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	% 793	207	100·0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1909/13	abs. . . . . —	—	—	213.079	75.384	26.824	57.778	21.435	3.150	270.857	96.819	29.974	
	% . . . . . —	—	—	67·6	23·9	8·5	70·2	26·0	3·8	68·1	24·4	7·5	

A Budapesten tett feljelentések alapján lefolytatott bűnperek elintézési módjára vonatkozólag az országos statisztika elkülönítve csak az 1909—1912 évekre vonatkozólag szolgál részben felvilágosítással.

Minden támpontot azért mégsem nélkülözünk a feljelentések elintézési módjára vonatkozólag. A budapesti bíróságok büntett és vétség esetén nagyrészt a budapesti rendőrség által végzett nyomozások eredményére támaszkodva indítják meg a bűnvádi eljárást. A budapesti rendőrfőkapitány kimutatása feltünteti az évenként büntett és vétségek miatt tett feljelentések számát s közli, hogy az ezek miatt indított nyomozás hány esetben volt eredményes, illetve eredménytelen. A rendőrség megállapítása ugyan nem egyenlő értékű a bírói ítélettel, mert a rendőrség már alapos gyanú fennforgása esetén is átteszi a bűnügyek iratait az ügyészséghez, a vizsgálóbíróhoz, de azért mégis támpontokat nyújt a feljelentések elintézési módját illetőleg.

A budapesti rendőrségnél bűncselekmények miatt tett feljelentések száma mindenesetre felvilágosítással szolgálhat nekünk arra vonatkozólag, hogy Budapesten a lakosság hány cselekményt tartott a büntetőtörvénykönyvbe ütközőnek, de arra is, hogy hányan akarták polgári peres ügyük gyorsabb elintézését bűnügyi feljelentéssel kierőszakolni. A rendőrség minden egyes feljelentés tárgyában nyomozott s már nyomozás közben módjában volt megállapítani, hogy a feljelentéseknek 36·9%-a volt 1912-ben minden alap nélküli, vagy pedig olyan bűncselekmény, mely csak főmagánvád alapján üldözhető, mire a följelentőket közvetlenül a bírósághoz utasította. 1913-ban az alaptalan feljelentések 34·5%-ra csökkentek; 1914-ben pedig 31·7%-ra, 1915-ben az alaptalan feljelentések hányada 33%-ra, majd 1916-ban 41%-ra, 1917-ben 47·7%-ra emelkedett. A nagyarányú emelkedést talán mégsem szabad egészen a vádaskodási indulatok túltengésének tulajdonítanunk, hanem a rendőrségi nyomozások csökkenő intenzitása is részese lehet. 1916—17-ben hadbavonult 28 tiszt, 2 detektív, 409 altiszt és rendőr. Az amúgy is túlterhelt budapesti rendőrséget négy és félszáz tagjának hadbavonulása a különben is folyton szaporodó ügyforgalom felületesebb kezelésére és ellátására kényszerítette. Amint 1917 végén és 1918 elején a rendőrség létszámát kiegészítették, az eredményes nyomozások viszonyszáma újból emelkedni kezdett. 1918-ban és 1919-ben a foradalmi kilengések nyomán a békelétszámot meghaladó személyzet nyomozásai közül még mindig 42·7%, illetve 1919-ben 41·7% volt eredménytelen, 1920-ban már csak 35·6%, 1921-ben 21·7%, 1922-ben 21%, 1923-ban 16·6%, 1924-ben újból emelkedik az eredménytelen nyomozások arányszáma 25·3%-ra.

1. A budapesti rendőrség létszáma a díjnoki, kézbesítői és szolgai státus nélkül volt:

	1911	1915	1918
Tisztikar:			
jogi	152	179	281
orvosi	27	31	30
számvevősegi	11	11	19
pénztári	3	3	3
kezelési	74	76	82
együtt	267	300	415
Végrehajtó rendőrség:			
csapatbiztosok	22	27	55
detektívek	190	246	550
együtt	212	273	605
Őrszemélyzet:			
gyalogos	2.122	2.102	2.097
lovas	186	208	178
együtt	2.308	2.310	2.275

Dacára a budapesti rendőrség fogalmazói és segédhivatali létszám-emeléseknek, a fogalmazói kar túlerheltsége nem csökkent.

A budapesti rendőrség ügyforgalma.

Évek	Bűnügyek	Kihágási ügyek	Toloncház	Rendőri gyermek-bíróság	Központi erkölcsrendészeti büntető-bíróság	Központi rendőri büntető-bíróság
1912	170.861	141.051	28.656	9.542	8.513	15.498
1913	149.685	167.482	32.691	9.824	9.833	16.063
1914	115.359	186.652	27.872	8.382	9.782	12.085
1915	132.721	152.309	22.820	9.603	10.331	7.274
1916	130.869 ⁴⁾	14.863	18.965	11.761	13.968 ¹⁾	6.037
1917	3) 128.221	104.256	23.391	12.942	7.187 ²⁾	4.450
1918	174.220 ⁴⁾	16.600	—	12.629	—	—
1919	141.620 ⁴⁾	10.605	—	4.696	—	5.436
1920	178.488 ⁴⁾	17.558	21.420	9.976	—	10.756
1921	186.291 ⁴⁾	16.420	49.512	12.700	9.525	8.560
1922	—	—	—	8.721	8.829	—
1923	—	—	—	10.524	10.232	—
1924	167.226 ⁴⁾	9.566	—	8.679	10.326	9.479
1925	147.078 ⁴⁾	11.130	167.898	8.883	13.349	10.584

A bűnügyi osztálynál, ahol minden egyes akta és feljelentés beható megfontolást és vizsgálatot igényel, az egyes előadókra az alábbi kimutatás-szerinti ügyszerint jutott elintézés végett:

1912-ben	egy-egy előadóra	3.775	ügydarab
1913-ban	"	3.039	"
1917-ben	"	3.286	"
1918-ban	"	4.500	"
1919-ben	"	5.000	"
1920-ban	"	5.249	"

¹⁾ Központi erkölcsrendészeti büntetőbíróságnál 1916-ban 8712 feljelentés, 1917-ben 7187 feljelentés.

²⁾ Központi rendőri büntetőbíróságnál 1917-ben 4459 feljelentés.

³⁾ Hadbírói büntetőbíróság.

⁴⁾ II. fokú.

A feljelentések számának lavinaszerű emelkedésével s az egyes előadók túlterheltségével lehet azon körülményt magyarázni, hogy a budapesti rendőrségnek csak a legszükségesebb nyomozásokat van módjában tüzetesen foganatosítani, melynek megtörténte után az iratokat átteszi az ügyészséghez. Hátrányosan hat a nyomozás menetére és alaposságára az a körülmény is, hogy a bűnvádi perrendtartás 145-dik §-a az iratoknak záros határidőn belül (48 óra) a vizsgálóbíróhoz való átküldését rendeli, ha a gyanúsított előzetes letartóztatásba helyeztetett.

A bűncselekmények állandó szaporodásával a rendőrség mind gyakrabban volt kénytelen az előzetes letartóztatáshoz folyamodni, hogy a gyanúsított szökését megakadályozza. Az előzetes letartóztatásokkal kapcsolatban pedig folyton szaporodott azoknak az ügyeknek a száma, amelyekben a rendőrségnek a nyomozást 48 órán belül be kellett fejeznie, a kihallgatásokat eszközölnie, a jegyzőkönyveket és az összes iratokat elkészítenie, hogy azok a határidőn belül a bíróságoknak megküldhetők legyenek. 1912-ben 3129 egyén került előzetes letartóztatásba; 1913-ban 3186; 1914-ben 2705; 1916-ban 3465; 1917-ben 4352; 1918-ban 4831; 1919-ben a kömmün 4 hónapját nem számítva 4528; 1920-ban 6274; 1921-ben 6241; 1922-ben 6593; 1923-ban 6821; 1924-ben 4813; 1925-ben 3807. A budapesti rendőrkapitányság bűnügyi osztályának 1912-től 1925-ig bezárólag naponta 8—18 személyt kellett előzetes letartóztatásba helyezni s az ezekkel kapcsolatos nyomozásokat és iratok másolását, lezárását 48 óra alatt befejezni. A rendőrség munkájának alapossága ilyen körülmények mellett csakis a bűnvádi perrendtartás 145. §-ának megváltoztatása mellett biztosítható, hacsak a bűnügyi osztály fogalmazói karának létszámát jelentékeny mérvben nem emelik. A másik út: a védekezés az alaptalan vagy meggondolatlan feljelentések ellen, amelyre több mód áll rendelkezésünkre.

Az alaptalan feljelentések nagy tömege óriási tehertöbbletet jelent a rendőrségre és még nagyobbat a bíróságra, mert megakadályozza, hogy a komoly ügyekre megfelelő figyelmet és időt fordíthassanak. Az alaptalan vádaskodás egy része feltétlenül rémlátásból származik a bűnügyekben, a másik része különösen a intellektuális bűncselekmények terén a büntetőjogban való járatlanságból és csak egy részében tudatos rosszakaratból. Ezt látszik bizonyítani az a tény is, hogy hamis vád miatt 1909-ben egész Magyarországon csak 18 személyt ítélték el, 1910-ben 25 személyt, 1911-ben 21-et, 1912-ben 30-at, 1913-ban 27-et, 1914-ben 22-t, 1915-ben 14-et, 1916-ban 25-öt, 1917-ben 23-at, 1921-ben 2-t, 1922-ben 1 személyt ítélték el a magyar törvényszékek. A hamis vádaskodás miatt feljelentettek közül a bíróságok csak a feljelentetteknek átlag 8·7%-át ítélték el hamis vád emelése miatt, míg a többi bűncselekménynél az elítélteknek országos átlaga a feljelentett személyeknek körülbelül 25%-át teszi ki az utolsó évtized folyamán.

A hamis vád büntette és vétsége miatt emelt feljelentéseknél az elítélések csekély hányada arra látszik mutatni, hogy bizonyos ellentét van a közönség jogi meggyőződése és a B. T. K. 227—231. §§-nak határozmányai között.

A B. T. K. fenti §-ai a hamis vád büntettének és vétségének minősítésében oly szigorúan körülírják a hamis vád ismérveit, hogy a bíróság csak igen ritka esetben ítélheti el a hamis vád emelőjét. A kúria pedig (BDtár I. 1907—31.) még jobban megszorította a hamis vád büntettének és vétségének azon eseteit, amikor az hivatalból üldözendő. A B. T. K. 228. §-a ugyanis kimondja, hogy a hamis vád hivatalból csak akkor üldözendő, ha ennek alapján a büntető eljárás a vádlott ellen már megindított. 1907-ig a bíróság gyakorlata az ügyészség által elrendelt nyomozást is bűnvádi eljárásnak vette. 1907-ben a kúria ezzel ellenkezően újabban kijelentette, hogy a nyomozás bűnvádi eljárásnak nem tekinthető s azért a nyomozás megszüntetése esetén a hamis vádnak nem hivatalból, hanem magánindítványra üldözendő esete forog fenn.

A feljelentett fél, különösen akkor, hogyha alacsonyabb műveltségű s ha az eljárás ellene besugárás alapján indult meg a rendőrség előtt, nem igen tudja meg a feljelentő személyét. A bíróság előtt meghurcolt, esetleg le is tartóztatott, az idézések, tárgyalások és a letartóztatás által keresetében is megrövidített fél ritkán jut abba a helyzetbe, hogy feljelentőjével és meghurcolójával szemben a hamis vád emelése miatt eljárást indíthatasson. A magánvád átvételére legtöbbször már azért sem mutat hajlandóságot, mert nem rendelkezik a megfelelő anyagi eszközökkel, hogy ügyvédet fogadjon és a további tárgyalásokkal idejét folytatólag vesztesse.

A tudva hamisság, a szándék és az objektív valótlanág, amelyek a hamis vád ismérvei, ritkán fordulnak együtt elő s tekintettel a büntetési tételek magasságára (ha a hamis vád büntettre vagy vétségre vonatkozik: mint büntett 5 évig terjedhető fegyházzal; ha pedig kihágásra vagy oly cselekményre vonatkozik, mely fegyelmi vétséget képez, mint vétség egy évig terjedhető fogházzal és 1000 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő) a bíróság figyelembevée a vádlottak jogi tudatlanságát is, igen ritkán mondja ki a terheltet bűnösnek. Amíg a B. T. K. reformjával kapcsolatban a hamis vád bűncselekményének fogalmát ki nem terjesztik és a hamis vád bűncselekménye alá ezáltal számos olyan cselekményt nem vonnak, amelyek szintén alkalmasak az ártatlanul feljelentett meghurcolására, addig a magyar igazságszolgáltatás és a közbiztonsági intézmények munkájának legnagyobb részét az alaptalan feljelentések alapján megindított eljárások fogják képezni.

A budapesti rendőrségnél büntett és vétség miatt feljelentést adtak be, s a feljelentések alapján a nyomozás lefolytatott:

1909 . .	23.342	esetben ; ebből a nyomozás eredménytelen volt	8.680	esetben
1910 . .	23.583	" " " " " "	8.733	" "
1911 . .	25.544	" " " " " "	9.431	" "
1912 . .	29.506	" " " " " "	10.865	" "
1913 . .	47.036	" " " " " "	16.230	" "
1914 . .	43.610	" " " " " "	13.120	" "
1915 . .	32.412	" " " " " "	10.444	" "
1916 . .	36.844	" " " " " "	15.132	" "
1917 . .	57.906	" " " " " "	27.374	" "
1918 . .	136.104	" " " " " "	58.578	" "
1919 . .	97.705	" " " " " "	40.656	" "
1920 . .	90.897	" " " " " "	38.242	" "
1921 . .	102.965	" " " " " "	22.759	" "
1922 . .	100.497	" " " " " "	21.094	" "
1923 . .	129.517	" " " " " "	21.512	" "
1924 . .	87.931	" " " " " "	22.232	" "
1925 . .	63.599	" " " " " "	12.048	" "

Az eredménytelen nyomozások egy hányada olyan bűncselekményekre vezethető vissza, amelyeket tényleg elkövettek, de amelyeknél a tettést kinyomozni nem sikerült, egy másik hányada pedig az alaptalan feljelentések alapján megindított nyomozások terhére irandó. Semmi támpontunk sincs annak megállapítására, hogy az eredménytelen nyomozások számának növelésében melyik kategóriának jut nagyobb szerep, de ha feltételezzük, hogy egyenlő arányban működnek közre, akkor is megvan minden okunk arra, hogy az alaptalan feljelentések áradatát korlátok közé szorítani törekedjünk.

A budapesti rendőrség 1909-ben 14.662, 1910-ben 14.850, 1911-ben 16.113, 1912-ben 18.641, 1913-ban 30.806, 1914-ben 30.490, 1915-ben 22.015, 1916-ban 21.712, 1917-ben 30.246, 1918-ban 78.014, 1919-ben 56.956, 1920-ban 52.047, 1921-ben 80.026, 1922-ben 79.403, 1923-ban 108.005, 1924-ben 65.699, 1925-ben 51.551 sikeres nyomozással lezárt feljelentés iratait tette át a vizsgálóbíróhoz, illetőleg az ügyészséghez további bűnvádi eljárás végett. Ezen — a bírósághoz a rendőrség által áttett — feljelentésekhez járulnak még azon feljelentések, melyeket a sértettek közvetlenül az ügyészséghez, illetve bírósághoz mint főmagánvádlók adnak be. A bíróságok ezen két oldalról beérkező feljelentésekből összegeződő bűncselekmények terheltjei felett ítéleznek. A magyar statisztikai hivatal bűnügyi statisztikája a bűnügyek bírósági adatain nyugszik. Sajnos a magyar bűnügyi statisztika nem szolgál adatokkal arravonatkozólag, hogy a Budapesten tett feljelentések alapján megindított és jogerősen befejezett büntetőügyek befejezési módjuk és főbb eljárási mozzanatok szerint hogyan oszlanak meg. A magyar bűnügyi statisztika ezen adatokat csak a budapesti ítéltáblai területre vonatkozólag közli csoportosítva. Csupán arravonatkozólag rendelkezünk adatokkal, hogy 1909-től 1916-ig bezárólag és

az 1921—1925. évben hány személyt ítéltek el jogerősen büntett és vétség miatt. A legkritikusabb és bűnügyi szempontból a legtöbb figyelmet érdemlő háborús és forradalmi évek adatai 1918-tól 1920-ig bezárólag hiányzanak.

Amint jeleztük már, Budapest bűnügyi statisztikájának összeállításánál a rendőrség előtt tett feljelentésekből indulunk ki, amennyiben országos bűnügyi statisztikánk adataiból csak az 1909—12. és 1923—25. évekre tudunk megfelelő felvilágosítást kapni arravatkozólag, hogy a budapesti bíróságoknál hány és milyen bűncselekményre vonatkozó feljelentéseket adtak be. Nem tudjuk nyomon követni a feljelentések alapján megindult bűnügyi eljárás egyes fázisait sem, hogy azok megfigyelése alapján megállapíthassuk, hogy a bűnügyi eljárás milyen stádiumában szüntették be azt az egyes feljelentett személyekkel szemben s ha ítéletre került a sor, a feljelentett személyek közül hányat ítéltek el. Az elítélteknél is a marasztaló ítéletet más és más eljárások előzték meg s ezeknek figyelembevétele nélkül nem tudunk magunknak képet alkotni arról, hogy az egyes bűncselekmények mennyire terheltek meg igazságszolgáltatási közegeinket.

Az elmondottak tekintetében csakis országos viszonylatban rendelkezünk adatokkal s Budapestre vonatkozólag országos statisztikánk részleges adatokat csak az 1909—1917. évekre és az 1921—1925. évre vonatkozólag közöl, de csakis a kir. törvényszékek és járásbíróságok előtt jogerős befejezést nyert fontosabb bűncselekmények eljárási adatai és az ezen ügyekben elítélt személyek száma és a bűncselekmények főbb csoportjai tekintetében. A legkritikusabb háborús és forradalmi évek bűnügyi viszonyairól Budapest bűnéletére vonatkozólag adatokat csak a budapesti rendőrségnél bűnügyekben tett feljelentésekből meríthetünk.

Az alábbi táblázatokban összegyűjtöttük mindazokat a Budapestre vonatkozó bűnügyi adatokat, úgy a rendőrségi, mint a bírósági eljárásokban, amelyek rendelkezésünkre állottak s alkalmasak arra, hogy más precízebb adatok hiányában a bűnügyi eljárás menetére vonatkozólag magunknak képet alkothassunk.

Egy pillantás az 1. és 2. számú táblázatokra meggyőz minket arról, hogy Budapestre vonatkozólag nem kaphatunk semminemű felvilágosítást azon esetekről, amidőn a bűnvádi eljárás során a felek a vélt vagy való tévedések kiküszöbölése céljából perorvoslattal éltek, sem pedig azon esetekről, midőn a perorvoslat folytán megváltozott az előző ítélet. Hasonlóképpen hiányzanak az adataink a budapesti bűnügyi eljárásokkal kapcsolatban előzetes letartóztatásban vagy vizsgálati fogságban volt terheltek számára vonatkozólag, a törvényszékek előtt jogerősen befejezett büntetőügyekben lefolytatott nyomozások és vizsgálatok száma tekintetében, nem tudjuk megállapítani, hogy az előzetes letartóztatásban vagy vizsgálati fogságban volt terheltek közül hány bocsátott el ítélet nélkül, nem tudjuk megállapítani, hogy a törvényszékeknél beadott vádiratok

I. A budapesti rendőrség előtt megindított ügyek eljárási adatai. — 1909—1925-ig.

Évek	Összes feljelentések	A kinyomozott személyek										illetősége		
		száma		egyiített		kora		előlétele		Budapest	egyéb Magyar- ország	külföldi		
		férfi	nő	egyített	18 éven		bíntetlen	bíntetett						
					feletti	alul								
1909	23.342	14.383	3.510	17.893	17.043	850	15.929	1.964	4.817	12.679	397			
1910	23.583	14.544	3.587	18.131	16.997	1.134	16.200	1.931	5.616	12.179	336			
1911	25.544	15.493	3.611	19.104	17.599	1.505	17.194	1.910	6.342	12.430	332			
1912	29.506	17.632	3.674	21.306	19.467	1.839	18.730	2.576	8.356	12.609	341			
1913	47.036	30.320	12.103	42.423	34.939	7.484	30.409	12.014	—	—	—			
1914	43.610	28.177	8.764	36.941	31.052	5.889	29.880	7.061	—	—	—			
1915	32.412	17.610	7.844	25.454	22.079	3.375	21.457	3.997	—	—	—			
1916	36.844	16.832	9.387	26.219	21.873	4.346	21.868	4.351	—	—	—			
1917	57.906	21.884	11.364	33.248	32.160	1.088	21.977	11.271	—	—	—			
1918	136.104	57.346	23.929	81.275	—	—	—	—	—	—	—			
1919	97.705	43.865	20.313	64.178	—	—	—	—	—	—	—			
1920	90.897	43.621	13.897	57.518	45.393	12.125	38.118	19.400	—	—	—			
1921	102.965	66.238	16.839	83.077	72.682	10.395	64.948	18.129	—	—	—			
1922	100.497	68.405	17.896	86.301	—	—	—	—	—	—	—			
1923	129.517	88.803	24.104	112.907	—	—	—	—	—	—	—			
1924	87.931	59.146	18.147	77.293	—	—	—	—	—	—	—			
1925	63.599	45.292	14.604	59.896	—	—	—	—	—	—	—			

2. A budapesti rendőrség és bíróságok előtt megindított ügyek állása, 1909—1925.

Évek	A fejeletések száma		A budapesti						A budapesti kif. járásbíróságnál és törvényszéknél											
	rend- őrségnél	bíróság- nál	rendőrség			bíróság			jogerősen befejezett büntütyek			terheltek ellen az eljárás befejezettt								
			eredményes nyomozások	előzetes letartózt. hely. szem.	eredménytelen nyomozások	ítélet nélküli befejezett ügyek	abs.	%	felmentő	marasztaló	büntető- paranccsal	összesen	ítélet nélküli		felmentő		marasztaló			
													abs.	%	abs.	%		ítélettel		
																	abs.	%	abs.	%
1909	23.342	35.323	14.662	2.680	8.680	30.391	86·0	949	27	3.983	11·3	—	41.066	34.907	85·0	1.482	35	4.677	11·5	
1910	23.583	39.353	14.850	2.798	8.733	34.355	87·3	857	22	4.141	10·5	—	45.688	39.267	85·9	1.391	30	5.030	11·0	
1911	25.544	40.811	16.113	2.599	9.431	34.638	87·4	1.045	2·5	4.118	10·1	10	47.647	39.678	83·4	1.695	35	6.274	11·0	
1912	29.506	37.247	18.041	3.129	10.865	30.893	83·0	1.114	3·0	5.208	14·0	32	43.616	35.584	81·5	1.655	38	6.377	14·5	
1913	47.036	—	30.806	3.186	16.230	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8.089	—
1914	43.610	—	30.490	2.745	13.120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6.937	—
1915	32.412	—	22.015	3.328	10.444	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5.658	—
1916	36.844	—	21.712	3.465	15.132	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5.942	—
1917	57.906	—	30.246	4.352	27.374	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5.127	—
1918	136.104	—	78.014	4.831	58.578	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1919	97.705	—	56.956	4.528	40.656	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1920	90.897	—	52.047	7.274	38.242	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1921	102.965	—	80.206	6.241	22.759	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1922	100.497	—	79.403	6.593	21.094	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1923	129.517	56.511	108.005	6.821	21.512	48.586	86·0	840	1·5	7.085	12·5	—	67.286	57.794	85·9	1.397	21	8.095	12·0	
1924	87.931	64.922	65.699	4.813	22.232	55.624	85·7	1.244	1·9	8.054	12·4	—	76.934	65.245	84·8	2.132	28	9.557	13·6	
1925	63.599	38.589	51.551	3.807	12.048	30.118	78·0	1.915	5·0	6.556	17·0	—	47.952	37.197	77·6	3.042	6·3	7.713	16·1	

ellen hány kifogást emeltek és hány vádalahelyezés történt és így ezek százalékos viszonyát sem tudjuk megállapítani az összes bűncselekményekkel szemben. Nem állapítható meg a közvetlen idézések száma sem, valamint az, hogy a büntető parancs intézménye mennyire nyert elterjedést Budapesten. Hiányzanak az adatok arra vonatkozólag is, hogy a felebbezések folyamán hány elítélésből lett felmentés és hány felmentésből elítélés. Ismeretlen a törvényszéknél bejelentett felebbezések és semmisségi panaszok száma is, nincsen adatunk arra vonatkozólag sem, hogy a budapesti bíróságoknál jogerős befejezést nyert ügyek közül I., II. és III-ad fokon mennyi idő alatt nyertek befejezést.

Az erre vonatkozó adatok Magyarország bűnügyi statisztikájában (1909—1913) és a magyar statisztikai évkönyvek vonatkozó kötetekben csak az egész budapesti ítélőtábla területére vonatkozólag vannak csoportosítva. A budapesti kir. ítélőtáblához tartoznak a balassagyarmati, besztercebányai, budapesti, egri, fiumei, ipolysági, kalocsai, kecskeméti, pestvidéki, székesfehérvári, szolnoki törvényszékek. Az ítélőtábla területén tehát vegyesen szerepelnek a legkülönbözőbb nemzetiségű, foglalkozású lakossággal bíró törvényszéki kerületek (Besztercebánya, Fiume stb.) és ennek következtében a budapesti ítélőtáblai területre vonatkozó adatokból csak teljesen önkényes alapon vonhatnánk következtetést a budapesti viszonyokra. Ha a rendőrségnél tett feljelentések számát összehasonlítjuk a budapesti bíróságok előtt megindított bűnügyi eljárások számával, akkor a rendelkezésünkre álló és 1909-től 1912-ig terjedő adatokból megállapíthatjuk, hogy a *bíróságoknál* tett feljelentések száma meghaladja a rendőrségnél tett feljelentések számát.

1909-ben	11.981-el
1910-ben	15.770-el
1911-ben	15.267-el
1912-ben	7.741-el

Ezzel szemben 1923—25. években a *rendőrségnél* tett feljelentések száma

1923-ben	73.006-el
1924-ben	23.009-el
1925-ben	25.010-el

haladja meg a bíróságoknál folyamatba tett ügyek számát. Miután a budapesti rendőrség évkönyveiben és a fővárosi statisztikai évkönyvekben közölt adatokból nem állapítható meg az, hogy a rendőrség által megindított eljárások hány százaléka történt az ügyészség és a bíróság megkeresésére és hány százaléka közvetlenül a magánfelek által tett feljelentésre, azt sem tudjuk tisztázni, hogy a bíróságok előtt tett feljelentések, illetve megindított bűnügyi eljárások közül hány alapszik a rendőrség által már lefolytatott nyomozáson és hány magánfelek közvetlen beadott feljelentésén (pld. főmagánvádra üldözendő bűncselekmények.) A budapesti

rendőrség jelentései és a főváros statisztikai évkönyvei kimutatják ugyan azt, hogy a magánfelek hány személyt jelentettek fel, ezen adatok számsorai azonban mint látni fogjuk, nem nyújtanak semminemű felvilágosítást.

Ha a bíróságok jogerős ítéleteiből kiinduló bűnügyi statisztika rovatai több feljelentett személyt mutatnak ki, mint ahány feljelentést beadtak, akkor tettestársakra és bűnsegédekre következtethetünk. Ha ellenben a bűnügyek száma nagyobb, mint a feljelentett személyek száma, akkor a bűnhalmazat esetei foroghatnak fenn. Ezzel szemben a rendőrség által készített statisztika a feljelentések számáról más irányú következtetésekre ad csak módot. A rendőrségi statisztikában szereplő magánfelek által feljelentett személyeknek nagyobb száma feljelentések számával szemben inkább arra enged következtetni, hogy e feljelentők az elkövetett bűncselekménnyel kapcsolatban több személyt gyanúsítottak.

A budapesti rendőrségnél 1909—1924. években tett feljelentések száma s a magánfelek által feljelentett személyek száma következőképen alakult:

	feljelentések száma	magánfelek által feljelentett személyek száma
1909	23.342	22.875
1910	23.583	22.568
1911	25.544	27.329
1912	29.506	32.214
1913	47.036	53.147
1914	44.610	48.997
1915	32.412	35.176
1916	36.844	39.027
1917	57.906	61.683
1918	136.104	127.985
1919	97.705	84.222
1920	90.897	62.631
1921	102.965	104.804
1922	100.497	99.448
1923	129.517	130.855
1924	87.931	90.689
1925	63.599	65.259

A fenti számsorok vizsgálatánál nem találunk semmiféle szabályszerűséget vagy törvényszerűséget s a számsorok alakulását nem tudjuk összefüggésbe hozni a vonatkozó évek politikai és gazdasági eseményeivel sem.

A Budapesten lefolytatott bűnügyi eljárási adataink a fentebb felsorolt hiányok következtében hézagosak. E hiányok pótlására a rendelkezésre álló országos adatokat közöljük, hogy viszonyítással megközelítő fogalmat kapjunk a Budapesten jogerősen befejezett bűnügyekben szereplő személyek száma és az ellenük megindított eljárás befejezési módjára vonatkozólag.

Előre kell azonban bocsátanunk, hogy az ország 12 éven felüli lakosságának, — amely már bűnözésre képes, — aránya a fővárosban, a többi törvényhatósági joggal felruházott városban, a rendezett tanácsú városokban és a vidéken eltér egymástól.

Miután az egyes földrajzi egységekben ismerjük a bűncselekmények miatt elítélt személyek számát, meg tudjuk állapítani a Budapestre, a többi városra és a vidékre eső és bűncselekmények miatt elítélt személyek számát és egymáshoz való arányát.

Magyarország 12 éven felüli lakosságából élt az 1910-es népszámlálás adata szerint

Budapesten	5·6 ⁰ / ₀
a törvényhatósági joggal felruházott városokban	7·7 ⁰ / ₀
a rendezett tanácsú városokban	8·7 ⁰ / ₀
a városokban összesen	<u>22·0⁰/₀</u>
a vidéken	78·0 ⁰ / ₀

Ezzel szemben a Magyarországon bűncselekmények miatt jogerősen elítélt személyekből

	1909/13	1914	1915	1916	1917
Budapestre esik	4·9 ⁰ / ₀	6·6 ⁰ / ₀	6·7 ⁰ / ₀	7·7 ⁰ / ₀	6·3 ⁰ / ₀
törvényhatósági joggal felruházott városokra	8·9 ⁰ / ₀	9·6 ⁰ / ₀	8·3 ⁰ / ₀	9·7 ⁰ / ₀	9·6 ⁰ / ₀
rendezett tanácsú városokra	10·1 ⁰ / ₀	11·4 ⁰ / ₀	11·3 ⁰ / ₀	10·7 ⁰ / ₀	10·7 ⁰ / ₀
vidékre	76·1 ⁰ / ₀	72·4 ⁰ / ₀	73·7 ⁰ / ₀	71·9 ⁰ / ₀	73·4 ⁰ / ₀

Az 1921. és 1922. évi adatok felsorolása előtt, miután az 1918—1920. évi adatokkal statisztikai évkönyveink nem szolgálnak, figyelembe kell vennünk a bűnözésre képes népesség városok és vidék közötti eloszlásában a trianoni békeszerződés országcsönkítése következtében beállott változásokat. Az ország elvesztette 18,264.333 lelket kitevő lakosságának 58·3⁰/₀-át, mely leolvadt 7,606.971-re az 1920. évi népszámlálás szerint. Ebből

Budapestre esik	928.996 lélek, 13·3 ⁰ / ₀
a törvényhatósági joggal felruházott városokra	610.591 „ 8·02 ⁰ / ₀
a rendezett tanácsú városokra	1,074.891 „ 14·1 ⁰ / ₀
a városokban lakik összesen	<u>2,614.478 lélek, 35·42⁰/₀</u>
a vidéken pedig	4,992.492 „ 64·58 ⁰ / ₀

Míg tehát 1910-ben Magyarországon a városi lakosság az összlakosság 23·9⁰/₀-át tette ki, addig a városi lakosság arányszáma 1920-ban az ország megcsönkítése következtében már 35·42⁰/₀-ot tett ki, vagyis a városi lakosság száma 48·2⁰/₀-al emelkedett. Ezen nagyarányú eltolódás természetesen nem maradhatott hatás nélkül az ország és Budapest bűnéletére sem.

Nem hagyható még figyelmen kívül az a körülmény, hogy míg az országos átlag a 12 éven aluli lakosság, — mely a bűnözés tekintetében még nem jön számba, — az ország lakosságának 1910-ben 28·3%-át képezte és 1920-ban 23·8%-át, addig a fővárosban a 12 éven aluliak a népességnek csak 16·8%-át tették ki 1910-ben és csak 13·8%-át 1920-ban. Ezen körülmény azért bír jelentőséggel, mert míg a bűncselekményeknek valamely egység számra, pld. százezer főre eső gyakoriságának kiszámításánál a főváros bűnéletének javára irandó az a körülmény, hogy százezer lélekre Budapesten 1910-ben 83.200 olyan személy esett, aki a kriminalitás szempontjából figyelembe jöhetett, 1920-ban pedig 86.200 személy, addig a vidéken százezer lakosra 1910-ben csak 71.700, 1920-ban pedig 76.200 olyan lakos esett, aki koránál fogva bűnözésre képes volt.

A városi és falusi népesség számarányainak eltolódását, valamint a háború következtében a népesség korosztályainak egymáshoz való arányában bekövetkezett eltolódásokat figyelembe véve, nem fogjuk feltűnőnek találni, hogy a Magyarországon bűncselekmények miatt jogerősen elítélt személyekből

	1921-ben	1922-ben
Budapestre esik	12·3%	13·2 %
törvényhatósági joggal felruházott városokra	8·8%	10·0 %
rendezett tanácsú városokra	15·2%	14·5 %
vidékre	63·7%	62·03%

Ha az egyes városi kategóriákban élő 12 éven felüli népességnek százalékos arányát összehasonlítjuk a bűncselekmények miatt elítélt személyeknek az ezen kategóriákra eső arányszámaival, akkor Budapest kriminalitása 1910-ben 14·0%-kal, 1920-ban pedig még mindig 7·5%-kal kedvezőbb, mint a főváros népességének az ország népességéhez való aránya.

Budapest bűnözése eltérőleg a nyugati városok kriminalitásától, mely 10—20%-kal haladja meg a vidék bűnözését, alatta marad az országos bűnözési átlagnak és viszonylag megegyező a vidék kedvező bűnözésével. Csak az elítélteknek a bűncsoportok szerinti megoszlása más a fővárosban és más a vidéken. Míg a fővárosban a vagyon elleni bűncselekmények dominálnak és az elítélteknek 52·8%-a vagyon elleni bűncselekmények miatt került összeütközésbe az igazságszolgáltatással, addig a vidéken a vagyon elleni bűncselekmények miatt elítélt személyek az összes elítélt személyek 26·8%-át tették ki. Ezzel szemben a személy elleni bűncselekmények miatt elítéltek Budapesten 38·0%-kal szerepelnek, míg a vidéken 58·5%-al. Magyarországon a városi elem nagyobb kriminalitása csak a törvényhatósági joggal felruházott városokban és a rendezett tanácsú városokban állapítható meg, de az eltérések itt is minimálisak: 1·1, 1·2—1·4% (az 1909—1913-mas lusztrum idején).

Kenedy László Magyarország bűnügyi statisztikájának feldolgozásánál szintén foglalkozott ezzel a feltűnő jelenséggel és Budapest kedvező kriminalitását a magasabb színvonalon álló rendészetnek, mely a számban nagyarányú alsóbbrendű bűnözési lehetőségeket nehezebbé teszi, az állam és társadalom fokozott népjavító tevékenységének és a művelődés nagyobb mértékének és terjedelmének tulajdonítja, mely utóbbi főleg az állam és társadalom elleni bűnözésnek a fővárosban való kisebb gyakoriságában nyilvánul.

Felemlíthető még az a semmiesetre sem kicsinylendő körülmény, hogy Budapest lakossága még nem tipikus városi lakosság. A székesfőváros alig 50 éves városi multra tekinthet csak vissza s a lakosságnak csak kisebb része született Budapesten. Még 1910-ben is a nagyobbik része a lakosságnak csak bevándorló, illetőleg letelepedő Magyarország egyéb vidékeiről. 1910-ben Budapest 880.371 lakosa közül csak 311.107 volt budapesti születésű, 71.152 pestmegyei, 442.431 egyéb magyarországi, 373 fiumei, 5467 horvátszlavóniai, 1481 boszniai, 37.617 ausztriai, 9780 külföldi és 963 ismeretlen születési helyű. A külföldi nagyvárosok megállapodott városi népességével szemben Budapesten még mindég élénk és nagyarányú beköltözés állapítható meg a vidékről.

Ha Budapesten megindított és jogerősen befejezett bűnügyek befejezési módját összehasonlítjuk az országos statisztika által közölt befejezési módok százalékszámával, akkor azt találjuk, hogy míg Magyarországon az 1909/13-as években jogerősen befejezett ügyekben szereplő személyek 67·1⁰/₀-a ellen az eljárás megszüntetéssel ért véget, 9·5⁰/₀-kal szemben felmentéssel és 23·4⁰/₀-kal szemben pedig elítéléssel, addig Budapesten

	1909	1910	1911	1912	1923	1924	1925-ben
megszüntetéssel	84·9 ⁰ / ₀	85·9 ⁰ / ₀	83·4 ⁰ / ₀	81·5 ⁰ / ₀	85·9 ⁰ / ₀	84·8 ⁰ / ₀	77·6 ⁰ / ₀
felmentéssel	3·4 ⁰ / ₀	3·0 ⁰ / ₀	3·5 ⁰ / ₀	3·8 ⁰ / ₀	2·1 ⁰ / ₀	2·8 ⁰ / ₀	6·3 ⁰ / ₀
elítéléssel	11·4 ⁰ / ₀	11·0 ⁰ / ₀	11·0 ⁰ / ₀	14·5 ⁰ / ₀	12·0 ⁰ / ₀	13·6 ⁰ / ₀	16·1 ⁰ / ₀

érték véget a jogerősen befejezett bűnügyek. Sajnos megfelelő adatok hiányában nem tudjuk tovább követni a terhelték és az elítélt személyek viszonyának alakulását, amely viszonylat Budapesten 50⁰/₀-kal kedvezőbb az országosnál.

A budapesti rendőrség nagyobb ébersége és rigorozitása a feljelentett bűncselekmények minősítésében, Budapest közönségének nagyobb hajlama feljelentések tételére, vagy ha úgy akarjuk, harciasabb készsége érdekeinek védelmében, vagy pedig a terhelték nagyobb körmönfonsága a védekezésben játszhatnak abban közre, hogy Budapest a terheltéknek csak átlag 12⁰/₀-át ítélték el a bíróságok az 1909—1912. években és átlag 13·9⁰/₀-át az 1923—1925. években.

3. A magyar birodalom területén jogerősen befejezett ügyekben szereplő személyek száma :

Évek	Járásbíróságoknál				Törvényszékeknél				Együtt			
	megszüntetés	elítélés	felmentés	összesen	megszüntetés	elítélés	felmentés	összesen	megszüntetés	elítélés	felmentés	összesen
v á d l o t t n á l												
1909/13	{ abs. 269.686	90.873	42.497	403.054	79.728	30.916	7.267	117.911	349.414	121.789	49.764	520.967
	{ % . . . . . 66·9	22·6	10·5	100	67·6	26·2	6·2	100	67·1	23·4	9·5	100
1914	{ abs. 204.714	73.923	32.736	311.373	83.654	31.329	6.431	121.414	288.368	105.252	39.167	432.787
	{ % . . . . . 65·7	23·8	10·5	100	68·8	26·0	5·2	100	66·7	24·3	9·0	100
1915	{ abs. 159.547	50.806	21.954	232.307	72.803	32.001	4.518	109.322	232.350	82.807	26.472	341.629
	{ % . . . . . 68·7	21·9	9·4	100	66·6	29·3	4·1	100	68·1	24·2	7·7	100
1916	{ abs. 141.208	48.338	18.754	208.300	71.325	29.086	4.232	104.643	212.533	77.424	22.986	312.943
	{ % . . . . . 67·7	23·2	9·1	100	68·1	27·7	4·2	100	67·9	24·8	7·3	100
1917	{ abs. 153.099	48.488	17.194	218.781	101.910	32.284	5.537	139.731	255.009	80.772	22.731	358.512
	{ % . . . . . 70·0	22·2	7·8	100	72·9	23·2	3·9	100	71·2	22·5	6·3	100
1921	{ abs. 92.244	31.463	9.218	132.925	82.671	17.161	2.801	102.633	174.915	48.624	12.019	235.558
	{ % . . . . . 69·4	23·6	7·0	100	80·5	16·7	2·8	100	74·3	20·6	5·1	100
1922	{ abs. 113.382	38.767	10.947	163.096	106.930	25.531	5.259	137.720	220.312	64.298	16.206	300.816
	{ % . . . . . 69·5	23·7	6·8	100	77·6	16·3	6·1	100	73·2	21·3	5·5	100
Átlag 1909—1922-ben	% . . . . . 68·4	22·9	8·7	100	71·6	23·7	4·7	100	69·9	22·9	7·2	100

Míg a Magyar Birodalom területén elítéltek büncselekményekért :

	átlag	
1909/13	121.789	személyt
1914	105.252	"
1915	82.807	"
1916	77.424	"
1917	80.772	"
1921	48.624	"
1922	64.298	"

addig a főváros területén a bünvádi eljárások folyamán átlag

1909/13	5885	személy, vagyis	4·90/0
1914	6937	"	6·60/0
1915	5658	"	6·70/0
1916	5942	"	7·70/0
1917	5127	"	6·30/0
1921	5987	"	12·30/0
1922	8508	"	13·20/0
1923	8095	"	"
1924	9557	"	"
1925	7713	"	"

marasztaltatott el ítéletileg.

A feljelentett és elítélt személyek aránya a magyar birodalom területén alig mutat valamelyes eltérést az 1900—1917. és 1921—22. évek folyamán.

A maximális eltérés a járásbíróknál 1·9%, a törvényszékeknél már nagyobb: 12·7% (maximum 1915-ben 29%, minimum 1921-ben 16·7%), talán mert a törvényszékek a súlyosabb beszámítás alá eső bűnügyeknél inkább figyelemmel voltak az enyhítő körülményekre (háborús és inflációs évek viszonyainak kényszerhelyzete, az új, eddig ismeretlen jogesetre), amelyek között a bíró gyakorlata is csak tapogatózva haladt előre az egységes jogalkalmazás felé. A járásbíróknál és törvényszékeknél együtt az eltérés már lényegesen kisebb, 4·2%.

Az átlagoknál ezek az eltérések még kisebbekké zsugorodnak össze. Az elítéltek száma a terheltek %-ában Magyarországon:

	a járásbíróknál	a törvényszékeknél	együtt
1909/13 békeévek átlaga	22·6	26·2	23·4
1909/22 évek	22·9	23·7	22·9
Eltérés	0·3%	2·5%	0·5%

Az elítéltek arányának csökkenése tíz év folyamán 2·1%.

Az elítéltek száma a terheltek százalékában Budapesten:

	a járásbíróknál és törvényszékeknél együtt
1909/12 békeévek átlaga	12·0%
1923/25 évek	13·9%
Eltérés	1·9%

Az elítéltek aránya Budapesten tehát az 1923/25. években a békeévekhez képest 15·8%-al emelkedett.

A Budapesten a kir. járásbírók és törvényszékek előtt megindított bűnvádi eljárások kapcsán előzetes letartóztatásba helyezett személyekre vonatkozólag adatokkal nem rendelkezünk. A budapesti rendőrség által a rendőrség előtt megindult bűnügyekben ellenben ismerjük a letartóztatottak számát, akikhez azonban az előzetesen őrizetbevetettek is hozzá vannak számítva.

Év	Magyarországon a kir. bíróknál előzetes letartóztatásban vagy vizsgálati fogságban volt	A budapesti rendőrség által letartóztatott egyének száma
1909/13	9431	2878
1914	9358	2745
1915	6958	3328
1916	5121	3465
1917	3984	4352
1918	.	4831
1919	.	4528
1920	.	7274
1921	4487	6241
1922	3909	6593
1923	.	6821
1924	.	4813
1925	.	3807

Az előzetes letartóztatásban vagy vizsgálati fogságban lévő terheltek közül azoknak a száma, akik ellen ítélet nélkül ért véget az eljárás következőleg alakult:

Évek	Járásbíróságoknál			Törvényszékeknél			Együtt		
	szám szerint	a terheltek 0/0-ban	előz. let. vizsg. fogy. 0/0-ban	szám szerint	a terheltek 0/0-ban	előz. let. vizsg. fogy. 0/0-ban	szám szerint	a terheltek 0/0-ban	előz. let. vizsg. fogy. 0/0-ban
1909/13 . . .	161.4	0.0	13.2	1577.6	1.3	19.2	1.739 0	0.3	32.4
1914	317	0.1	17.8	1508	1.4	19.9	1.825	0.4	37.7
1916	208	0.0	17.2	1188	1.4	20.6	1.396	0.4	37.8

A békeévekben a budapesti rendőrség által letartóztatott egyének a kir. bíróságoknál letartóztatásban volt egyéneknek körülbelül egyharmadát tették ki. Ez az arányszám állandóan emelkedett. 1915-ben a rendőrség által letartóztatott személyek az egész Magyarországon a bíróságoknál letartóztatásban lévő személyeknek közel 50⁰/0-át tették ki, 1917-ben pedig már 109⁰/0-át, 1921-ben pedig 139⁰/0-át, 1922-ben pedig a 186⁰/0-át.

Ez a körülmény a budapesti rendőrség folyton fokozódó éberségére és szigorúságára vall, amellyel lelkiismeretesen megakadályozni igyekezett az alapos gyanúval terhelt személyek szökését, melyet az ország közép-pontjának közelébe tolt határok olyannyira megkönnyítenek.

Magyarországon előzetes letartóztatásban vagy vizsgálati fogságban volt terheltek a járásbíróság és törvényszékek között és az 1909—1922. években következőképpen oszlottak meg:

Az előzetes letartóztatásban vagy vizsgálati fogságban volt terheltek:

Évben	Járásbíróságoknál 0/0	törvényszékeknél 0/0	együtt 0/0
1909/13	1.222	0.3	8.209
1914	1.778	0.5	7.580
1915	1.207	0.5	5.751
1916	974	0.47	4.147
1917	589	0.2	3.395
1921	424	0.3	4.063
1922	381	0.24	3.528

A budapesti rendőrség bűnügyi osztálya ezzel szemben

az 1909/13 években átlag a feljelentett személyeknek	9.7 ⁰ /0-át,
„ 1914/18 „ „ „ „ „ „	6.1 ⁰ /0 „
„ 1920/24 „ „ „ „ „ „	6.2 ⁰ /0 „

helyezte előzetes letartóztatásba. A békeévekben a rendőrség tehát a feljelentettek közül 3.6⁰/0-al több személyt helyezett előzetes letartóztatásba, mint a háborús és inflációs években. A csökkenés 37.1⁰/0-nak felel meg.

A kir. bíróságoknál az 1909—1922. évek folyamán átlag az összes terhelt személyek 1·7⁰/₀-a került letartóztatásba. Ha ezen arányszám alapján azon évekre vonatkozólag, — melyeknél ismerjük a Budapesten megindult bűnvádi eljárások összes terheltjeinek számát (1909—1912) — kiszámítjuk a budapesti bíróságok által valószínűleg letartóztatásba helyezett személyek számát, akkor a budapesti bíróságok

1909-ben	696
1910 „	876
1911 „	808
1912 „	821

személyt helyeztek letartóztatásba vagy vizsgálati fogságba. Eszerint a kir. bíróságok a budapesti rendőrség által előzetes letartóztatásba helyezett személyeknek

1909-ben	74·4 ⁰ / ₀ -át
1910 „	68·7 ⁰ / ₀ „
1911 „	68·9 ⁰ / ₀ „
1912 „	73·2 ⁰ / ₀ „

újból szabadlábra helyezték. Valószínű azonban, hogy az óvatosságból előzetes letartóztatásba helyezett személyek közül a rendőrség maga is szabadlábra helyezte a terheltek nagy részét.

A bíróságok a letartóztatásba helyezéskor Magyarországon általában nagy rigorozitást fejtenek ki és csak igen eklatáns esetekben vonták meg a terheltektől a személyes szabadság jogát. Ez abból is kitűnik, hogy a királyi bíróságok által előzetes letartóztatásba, vagy vizsgálati fogságba helyezett terheltek közül a bűnvádi eljárás az 1909—1915. évek folyamán átlag csak a terheltek 0·36⁰/₀-a ellen ért véget ítélet nélkül.

Miután a budapesti rendőrség előtt bűnügyekben tett feljelentéseknél nincs módunkban megállapítani, hogy az egyes bűncselekmények szerint csoportosított feljelentések milyen arányban vezettek elítélésre, csak az országos bűnügyi statisztika nyújt nekünk ezirányban felvilágosítást.

A feljelentések legkisebb hányadában volt elítélés.

A bűncselekmény	1909/13 átlagában	1914	1915	1916	1917	1921	1922
a) 100 feljelentés közül ítélettel ért véget							
Tűzvész vagy vízáradás okozásánál	5·2	5·8	7·5	9·0	8·4	13·6	7·9
Pénzhamisításnál	4·1	9·0	10·5	10·8	9·2	1·01	2·2
Hamis tanuzás és hamis eskünél	7·3	8·6	9·6	11·4	13·9	4·04	4·9
Kerítés büntette és vétségénél	8·9	9·3	13·0	18·1	19·8	6·6	2·1
Hamis vádnál	10·3	11·8	7·1	15·2	16·8	3·1	1·7
Ember élete elleni büntett és vétségénél	12·8	11·8	10·8	10·6	10·5	10·4	9·7
Csalásnál	11·9	13·0	14·5	17·1	16·8	11·3	12·1

A bűncselekmény	1909/13 átlagában	1914	1915	1916	1917	1921	1922
b) 100 feljelentett személy közül elítéltetett							
Tűzvész vagy vízáradás okozásánál	5·2	5·6	7·6	8·6	8·0	12·4	6·6
Pénzhamisításnál	8·3	11·9	12·3	11·4	13·5	1·3	2·3
Hamis tanuzás és hamis eskünél	6·0	6·4	9·6	8·5	10·9	3·5	3·4
Kerítés büntette és vétségénél	7·6	8·1	10·9	15·7	16·7	6·3	1·9
Hamis vádnál	8·2	8·9	7·1	15·3	15·0	2·4	1·1
Ember élete elleni büntett és vétségénél	13·4	12·3	11·8	11·3	10·8	13·9	10·5
Csalásnál	11·1	12·2	13·5	15·7	15·6	10·4	13·1

A feljelentések legkisebb hányada vezetett elítélésre a tűzvész vagy vízáradás okozásánál, pénzhamisításnál, hamis tanuzásnál és hamis eskünél, a kerítés büntetténél és vétségénél, amelyeknél mindenütt 10⁰/₀-on alul marad a viszonzyszám. A felsoroltak olyan bűncselekmények, amelyek elkövetése a tettes valamelyes ügyessége mellett nehezen bizonyítható. A feljelentettek 10⁰/₀-át sem éri el az elítéltek száma tűzvész és vízáradás okozásánál, a pénzhamisításnál, hamis tanuzás és hamis eskünél, a kerítés büntetténél és vétségénél és 10⁰/₀-ot átlag meghaladja az ember élete elleni büntettek és vétségeknél és a csalásnál.

Az 1900—1922. évek folyamán az ítélettel végetért feljelentések és a feljelentett és elítélt személyek aránya csak igen kis eltéréseket mutat. A tűzvész vagy vízáradás miatt feljelentett 100 személy közül legtöbb személyt 1921-ben (12·4) ítélték el, míg a többi években az elítéltek száma 5·2 és 8·0 között ingadozik. A pénzhamisításért feljelentettek közül a legtöbb elítélés az 1914—1917. évekre esik, átlag 12·5 százalék, míg a minimum az 1921—1922. esztendőkre esik, 1·3 és 2·3 százalék. A hamis tanuzás miatt elítéltek százaléka az 1915—1917. években volt legnagyobb, mikor átlag 9·6 volt az elítéltek hányada és a békeátlag felére 3·5-re szállt le az 1921—1922. években. A kerítés büntette és vétsége miatt az 1916. és 1917. évek szolgáltatják az elítéltek százaléka tekintetében a maximumot. (15·7, 16·7.) A minimum 1922-re esik, 1·9 százalékkal. A hamis vádnál a maximum ismét 1915, 1916, 1917. évekre esik, mikor a békeévek 8⁰/₀-a helyett 15⁰/₀-ra emelkedett az elítéltek aránya, hogy 1921-ben és 1922-ben 2·4-re, illetve 1·1-re szálljon le. Az ember élete elleni büntettek és vétségeknél az elítéltek százaléka nem mutat nagyobb változásokat, 10·5 és 13·9⁰/₀ között ingadozott. Hasonlóképen a csalásnál 10·4 és 15·7, amikor is a maximum 1916. és 1917. évekre esik.

Az 1915—1917. évekre eső maximális hányad részben arra vezethető vissza, hogy ezekben az években a férfilakosság hadbavonulása következtében csökkentek legérezhetőbben a bűncselekmények miatt tett feljelentések (ca 20—25⁰/₀-kal) és így a bíróságoknak több érkezésük volt a feljelentéseket alaposan kivizsgálni. Az elítélések növekedésébe belejátszott az ítélőbíráknak az a meggyőződése is, hogy a háború folyamán kötelességük a lakosság érdekeit energikusabban védeni az egyes bűncselekménykategóriákkal szemben.

A legsúlyosabb elbírálásban részesültek bíróságainknál a párviadal, hatóság elleni erőszak, orgazdaság és bűnpártolás, csalárd és vétkes bukás, a becsületsértés és a testi sértés. Mindezen büntettek és vétségeknél az elítéltek hányada meghaladja a békebeli országos átlagot (23·4.) A párhaj vétsége miatt elítéltek százaléka 30·0 és 63·2 között ingadozik; 1916-ban a minimummal és 1915-ben a maximummal (1922-ben szintén elég magas volt az elítéltek hányada, 63·0%). A hatóság elleni erőszak vétségénél az elítéltek százaléka 20·9 és 49·8 között váltakozott, 1914-ben a minimummal és 1916. és 1917-ben a maximummal. Az orgazdaság és bűnpártolásnál a vonatkozó arányszámok 28·2 és 42·6 között ingadoznak. A csalárd és vétkes bukásnál az elítéltek maximuma szintén 1916. és 1917. évekre esik (39·9, 44·1), míg az 1921. és 1922. években az elítéltek hányada a békebelinek egynegyedére, majdnem egyhatodára csökkent (9·1, 6·7). A becsületsértés miatt elítéltek hányada közül állandó volt az utolsó egész fél évtized folyamán 17·8—23·5% (különbség 5·7%). Hasonlóképpen vagyunk a testi sértés miatt elítélt terheltekkel, akik közül átlag 23·5 százalékot ítéltek el minimum 20·8 (1921), maximum 28·8 (1914).

Az elítélések alakulása.

A bűncselekményeknél	1909/13 átlagá- ban	1914	1915	1916	1917	1921	1922
<i>a) 100 feljelentés közül elítéléssel ért véget</i>							
	Törvény- székek nél						
Párviadalnál	85·5 *(55·3)	66·6	85·7	28·5	60·0	50·0	72·7
Hatóság elleni erőszaknál	58·2	59·9	58·6	60·4	55·9	32·8	45·4
Orgazdaság és bűnpártolásnál	52·8 (49·2)	42·4	43·1	45·0	44·3	26·4	40·6
Csalárd és vétkes bukásnál	46·9	42·3	46·5	50·0	56·7	11·1	7·7
Becsületsértésnél	37·5 (22·7)	23·9	22·2	23·2	17·5	20·5	22·9
Testi sértésnél	31·3 (29·1)	30·4	26·1	24·9	22·4	21·9	22·7
<i>b) 100 feljelentett személy közül elítéltetett</i>							
	Törvény- székek nél						
Párviadalnál	79·9 *(48·8)	55·6	63·2	30·0	60·0	41·8	63·0
Hatóság elleni erőszaknál	45·9	20·9	46·1	49·8	49·0	24·8	36·1
Orgazdaság és bűnpártolásnál	37·3 (41·3)	34·7	34·6	41·2	42·6	28·2	31·9
Csalárd és vétkes bukásnál	39·9	37·6	39·5	39·9	44·1	9·1	6·7
Becsületsértésnél	36·0 (21·7)	22·7	21·6	22·4	17·8	17·8	23·5
Testi sértésnél	33·4 (26·0)	28·8	24·7	23·6	21·6	20·8	21·7

*A zárójelben levő számok a járásbíróságoknál elítéltek illetve elítélések számát jelentik. A hatóság elleni erőszak és a csalárd bukás a törvényszékek hatáskörébe tartozik.

Ha a rendőrségnél és bíróságoknál tett feljelentésekre, eredményes nyomozásokra és a jogerős bírói ítéletekre vonatkozó adatokat vizsgáljuk és egymással összehasonlítva azok tanulságait is igyekszünk levonni, akkor megállapíthatjuk, hogy az 1909—1912. évek bűnélete meglehetősen normális lefolyású volt és a kriminalitásnak csak igen kis emelkedését konstatáljuk az egész vonalon, amely emelkedés *szinte* összeesik a lakosság természetes szaporodásával.

1912-ben és főleg 1913-ban a rendőrségnél és a bíróságoknál feljelentett bűncselekmények száma, hasonlóképen a bírói ítéletek száma is jelentékeny emelkedést mutat s ennek okát az ezen években beállott gazdasági krízisre vezethetjük vissza, amely mintegy előszele volt az Európaszerte érezhető háborús feszültségnek. 1913-ban a budapesti rendőrségnél feljelentett bűncselekmények száma 1912-höz viszonyítva a büntetteknel 40·4% emelkedést, a vétségeknél 64·4% emelkedést mutat; 1914-ben a büntetteknel további 12% emelkedés állapítható meg, míg a vétségeknél már 16·1% csökkenés mutatkozik. Az 1914. év augusztusában megkezdődött katonai behívások a férfilakosság nagy részét szigorú katonai fegyelem alá vetették és ezért a bűncselekményekre vonatkozó feljelentések száma 1915-ben 27·4% csökkenést mutat, mely nagyarányú csökkenést az 1916 évi bűnözés 13·8%-ot kitevő emelkedése sem egyenlítette ki.

Midőn a hosszára nyuló háború folyamán az idegek ernyedni kezdtek, a katonai fegyelem meglazult és a kriminális elemek már kitanulták mindazokat a fogásokat, amelyekkel a katonai szolgálat alól magukat kivonhatták, a katonaszökevények hazaözönlésével, kik a dolog természeténél fogva állandó bujkálásra s főleg a nagyvárosokban való bujkálásra voltak kényszerítve és életfenntartásukról, amennyiben vagyonnal nem rendelkeztek, csakis kétes üzletekkel vagy bűncselekményekkel gondoskodhattak, 1917-ben a bűncselekmények miatt tett feljelentések száma 1916-hoz viszonyítva 56·8%-kal, 1912-höz viszonyítva majdnem 100%-kal emelkedett, mindig a budapesti rendőrségnél tett feljelentések számát véve alapul.

Az 1918. év folyamán az előző évi jelenségek továbbfejlődtek, a katonaszökevények száma folyton szaporodott s vakmerőségük mind nagyobb lett. Amikor a háború elveszett s a frontokon folytatott esztelen forradalmi propaganda következtében a hadsereg összeomlott s a két évre tervezett leszerelést három hónap alatt kellett végrehajtani, a Károlyi-kormány tapasztalatlan, kapkodó közbiztonsági, igazságügyi és belügyi politikája miatt az ország a teljes fejtelenség és felfordulás képét mutatta, a budapesti rendőrség tervszerű szétzüllesztése és az osztályharcos jellegű népszerű megszervezése és felfegyverzése következtében a kriminalitás hallatlan arányokat öltött. 1917-hez viszonyítva a bűncselekmények száma 135·4%-kal emelkedett, ellenben 1912-höz viszonyítva már 361%-kal. A horribilis bűnözési hullám előidézésében nagy szerepe volt a nemzeti tanácsok azon

meggondolatlan lépésének, hogy a szabadságmámortól elragadtatva sok-helyütt megnyitották a börtönöket, melyeknek csőcseléke főleg Budapest felé áramlott.

1919-ben a feljelentett bűncselekmények száma 28·2% csökkenést mutat, az 1918. évi állapotokhoz képest. Vajmi nehéz megállapítani, hogy ezen csökkenés valóságos-e vagy pedig csak fiktív. 1919-ben a kommun 4 hónapja alatt bűnügyi statisztika nem készült, vagy ha készült, a bűnügyek elbírálása egész más erkölcsi felfogás alapján történt, mint a megelőző években és így, ha volnának is statisztikai adataink, közös jogi és erkölcsi alap hiányában azok az általános statisztika keretébe nem illeszthetők be. A vörös hadsereg megszervezésével és mozgósításával szintén jelentékeny mérvben csökkent a bűnözésre hajlamos férfilakosságnak száma. Hogy a bűnözés csökkenése 1919-ben aránylag kismérvű, annak oka abban kereshető, hogy a kommun bukása után megkezdődött román megszállás folyamán a román katonaság a magasabb román katonai hatóságok hallgatag asszisztenciája mellett naponta átlag 30 bűncselekményt követett el. 1919 utolsó időszakában a hatóságok elővették a kommunisták által megakasztott és félretett ügyeket is. A budapesti állami rendőrség 1918—1920. évi működéséről szóló „Jelentés“ megemlíti, hogy egy nem minden vonatkozásában megbízható statisztika 1919-ben tulajdonképpen 123.509 feljelentett bűncselekményről számol be. Ez is azt mutatná, hogy az 1918-ban feljelentett 136.104 bűncselekményhez viszonyítva voltaképpen a bűncselekmények számában a különbséget csak a kommunizmus ideje teszi, amikor a lopást vagy fel sem vették vagy szocializásnak és hatósági kiutalásnak nevezték el.

A rendőrség reorganizációjával és az állami és társadalmi élet konszolidációjával kapcsolatban a bűncselekmények száma 1920-ban, 1919-hez viszonyítva további 17·3% csökkenést mutat.

Míg a bűnéltre vonatkozó 1918. évi adatokban a frontharcok eredői látszanak tovább tombolni, addig az 1923. és 1924. évi adatok a hausse és a baisse küzdelmeit tükrözik vissza.

A bűnözések gyakoriságára a szellemi és erkölcsi színvonalnak, a foglalkozásnak és az egyes felekezetekhez való tartozásnak nagyobb befolyása van, mint közvetlenül az anyagi viszonyoknak. Ezen állítást Budapest bűnözési viszonyainak vizsgálata is alátámasztja, amennyiben a rendelkezésre álló adatok azt igazolják, hogy a vagyon elleni bűncselekmények miatti feljelentések számának szaporodására és az össz-bűncselekményekhez való arányának növelésére nagyobb befolyással volt a népességnek a frontokon bekövetkezett eldurvulása és a forradalmi kormánynak a népszenvédeleyeket felszabadító politikája, mint az 1922-ben, 1923-ban és 1924-ben a korona elértéktelenedése kapcsán beálló beteges gazdasági helyzet és a velejáró nélkülözések. Míg az inflációs időszakban a vagyon

elleni bűncselekmények az összes bűncselekményeknek 91·3 (1922.) 90·7 (1923.) és 89·6 (1924.) százalékát tették ki, addig az 1918. évi forradalmi időkben a vagyon elleni bűncselekmények az összes bűncselekmények 93·4%-át. A lelki elvadulás, izgatás, mindenképen jobb termőtalaja a bűnözésnek, mint egyedül a nyomor, vagy a megszokott életszínvonal katasztrófális süllyedése.

Figyelemreméltó még az 1923. évi bűnözési hullám feltűnő összesése az 1923-ban megkezdődött s 1924 júniusában befejeződött korona elértéktelenedéssel. Az adatok azt látszanak bizonyítani, hogy az inflációs periódusban a koronának első rohamos elértéktelenedése teljesen megrendítette már az összes kétes existenciák anyagi pozícióját, úgyhogy ezek a korona végleges sorsának kialakulását be sem várva, siettek anyagi helyzetüket egy bűncselekménnyel, vagy azzal határos művelettel szanálni.

Mindezek után nem sajnálhatjuk eléggé, hogy következtetéseink levonásánál az 1918—1920. évekre vonatkozólag nem támaszkodhatunk a bírói ítéletekből vonható objektivebb megállapításokra.

A bírósági statisztikában az 1918., 1919., 1920. években mutatkozó hiányok dacára kétség nélkül megállapítható az a tény, hogy a bírói ítéletek alapján megkonstruált bűnözési görbe sokkal kevésbé követi a feljelentések számából sejthető kriminalitást mint gondolnók. A gazdaságilag és politikailag válságos időkben az ellentétes érdekek hevesebben csapnak össze és a feljelentések számának toronymagas hullámai inkább az ádázabb tülekedést, mint a bűnözés nagyarányú emelkedését látszanak bizonyítani.

A budapesti rendőrség évkönyvei arról is vezetnek kimutatást, hogy a feljelentések *büntettre* vagy *vétségre* vonatkoztak-e és így módunkban van a vizsgált időszakon keresztül figyelemmel kísérni elkülönítve a bűntettek és vétségek gyarapodását vagy csökkenését.

A budapesti rendőrséghez feljelentés érkezett:

büntett miatt		vétség miatt	
1909	8.364	1909	14.978
1910	9.484	1910	14.099
1911	9.746	1911	15.798
1912	9.898	1912	19.608
1913	14.794	1913	32.242
1914	16.572	1914	27.038
1915	12.433	1915	19.979
1916	15.819	1916	21.025
1917	31.755	1917	26.151
1918	97.152	1918	38.952
1919	77.610	1919	20.095
1920	74.126	1920	16.771
1921	90.382	1921	12.583
1922	88.403	1922	12.094
1923	112.828	1923	16.689
1924	72.197	1924	15.734
1925	41.785	1925	21.814

Az 1909—1911. években a budapesti rendőrségnél bűncselekmények miatt tett feljelentésekből átlag 38°/_o esett a büntettekre és 62°/_o a vétségekre. Az 1912. és 1913. évi gazdasági krízis folyamán annyiban mutatkozik eltolódás, hogy a büntettek számának csekély emelkedésével szemben a vétségek erősebb emelkedést mutatnak, úgyhogy a büntetteknek aránya az összes feljelentésekhez 33·5°/_o-ra csökkent 1912-ben és 31·4°/_o-ra 1913-ban. 1914-ben és 1915-ben ez az arány újból közeledik a békebelihez úgyhogy 1914-ben 37·1°/_o-át, 1915-ben 38·3°/_o-át teszik a büntettekre vonatkozó feljelentések az összes feljelentéseknek. 1916-ban azonban már erősen eltolódik a helyzet és Budapest bűnéletében a büntettek erősen előtérbe nyomulnak. 1916-ban már az összes feljelentések 42·9°/_o-a vonatkozik büntettekre, 1917-ben 54·4°/_o-a, 1918-ban pedig már egyenesen 71·5°/_o, 1919-ben 79·5°/_o, 1920-ban 79·3°/_o, 1921-ben 87·8°/_o, 1922-ben 87·7°/_o, 1923-ban 87·2°/_o, 1924-ben 82·2°/_o, 1925-ben 65·7°/_o.

Amíg tehát a békeidőben a büntettek úgy aránylottak a vétségekhez, mint 1 : 2, addig már 1917-ben a feljelentéseknek több mint a fele vonatkozik büntettekre, 1918-tól 1924-ig pedig a vétségek annyira háttérbe szorultak a büntettekkel szemben, hogy átlag minden egyes vétségre 3—6 büntett esett.

A budapesti rendőrségnél az 1909—1924. évek folyamán tett feljelentések száma büntettek és vétségek szerint csoportosítva:

	Büntett	Vétség	Összesen
1909	8.364	14.978	23.342
1910	9.484	14.099	23.583
1911	9.746	15.798	25.544
1912	9.898	19.608	29.506
1913	14.794	32.242	47.036
1914	16.572	27.038	43.610
1915	12.433	19.979	32.412
1916	15.819	21.025	36.844
1917	31.755	26.151	57.906
1918	97.152	38.952	136.104
1919	77.610	20.095	97.705
1920	74.126	16.771	90.897
1921	90.382	12.583	102.965
1922	88.403	12.094	100.497
1923	112.828	16.689	129.517
1924	72.197	15.734	87.931
1925	41.785	21.814	63.599

A büntettekre vonatkozó feljelentések száma a megelőző évihez viszonyítva 1910-ben 13·2°/_o emelkedést mutat, 1911-ben 2·7°/_o emelkedést, 1912-ben 1·5°/_o, 1913-ban 49·4°/_o, 1914-ben további 12°/_o emelkedést mutat, hogy 1915-ben 24·9°/_o-nyi csökkenésnek adjon helyet. Ettől fogva az emelkedés 1918-ig állandó és mindig a megelőző évhez viszonyított emelkedés 1916-ban 27·2°/_o, 1917-ben 100·73°/_o, 1918-ban 205°/_o.

Ha az 1918-ban büntettek miatt emelt feljelentések számát az 1912. évi feljelentések számához viszonyítjuk, akkor 881% emelkedést találunk. 1919-ben a büntettekre vonatkozó feljelentések számában 20·1% csökkenés áll be, amely csökkenés 1920-ban is folytatódik (4·4%), 1921-ben újból 21% emelkedés következik be, hogy az 1922-ben újból 2·1%-nyi csökkenésnek adjon helyet. Az 1923. évvel megkezdődött infláció hatása a feljelentéseknek 30%-os emelkedésében robban ki, melyet azonban kiegyenlít a valutastabilizációval 1924-ben bekövetkezett 36%-nyi csökkenés, amely 1925-ben is tovább folytatódik 42·1%-al.

A büntetteknek nagyarányú előretörése a vétségekkel szemben az 1916-ban már érezhető háborús eldurulásnak a következménye. Ez a folyamat tetőfokát 1918-tól 1924-ig terjedő időben éri el 1920-ban, 1921-ben és a következő években a büntettek megtartják uralkodó szerepüket. Az államhatalom gyengének bizonyul a forradalmi kilengések gyors és teljes lefékezésére. A felkavart szenvedelmek és a fékjüket vesztett indulatok tovább lobognak s csak két-három évtized bűnügyi statisztikája fogja megmutatni, hogy a háborúnak a lelkeket elvadító és a bűnözésre hajlamossá tevő hatását a háborús nemzedék gondolkodásából és erkölcséből egyáltalában kilehet-e törölni, ha igen, milyen mérvben, vagy csak az új generáció gondos nevelésétől és fegyelmezésétől, a társadalmi korrupció visszaszorításától várhatjuk a bűnélet hullámainak rendes medrükbe való visszatérését.

A büntettek és vétségek számarányainak eltolódásából a bűnélet minőségi változásaira vont következtetéseinknél nem szabad azonban megfeledkeznünk arról, hogy a korona elértéktelenedése kapcsán számos bűncselekmény, mely azelőtt vétségnek minősült, az értékhatároknak valorizáltan lefelé való eltolódása következtében már mint büntett kezeltetett. Miután a feljelentéseknek több mint 50%-a lopásra és annak kísérletére vonatkozik s a többi vagyon elleni bűncselekmény a feljelentéseknek kb. 90%-át teszi ki és büntetőtörvénykönyvünk a bűncselekmények minősítését büntettre vagy vétségre gyakran az okozott kár összege szerint eszközli: a büntettek számának nagyarányú emelkedése, a vétségek számával szemben a korona leromlása folytán bekövetkezett értékhatár eltolódásokra vezethető vissza. Bár a kormány a koronaelértéktelenedésre való tekintettel több ízben felemelte a büntetőjogi értékhatárokat, az események és a devalváció megállíthatatlan árvize hamar túlszárnyalták az értékhatárokat, úgyhogy az új értékhatárok csak igen kis mértékben enyhítettek a helyzet fonákságán. Legutóljára az 5340/1924. M. E. sz. rendelet állapította meg az eredeti értékhatárt 1000—2500-szorosában, ami azt jelenti, hogy a vagyon elleni bűncselekmények átlag ötszörte-tizennégyszerte szigorúbben bíráltnak el az értékhatár szerinti minősítés kapcsán, mint a békeidőben. A fenti szigorú értékhatárok pengőre való átszámításával az 1924. évi állapot stabilizáltatott. Közrehatott a büntettek előrenyomulására Budapest

kriminalitásában az a körülmény is, hogy a károsultak sok esetben a kár-bejelentésnél előre számbavették a további koronaromlást és a valóságos értéket sokszorososan, néha 100-szorosan meghaladó értéket jelentettek be, ami szintén kihatott a büntettek számának emelkedésére.

Bár ezen körülmény lényegesen enyhíti a háború utáni bűnület képének sötéttségét, azért mégsem tagadhatjuk, hogy a lelkek megnyugvásáig és a bűnözésnek a békeévek arányaira való visszaszorításáig — még igen messze az út.

A Budapesten elkövetett bűncselekmények kapcsán a rendőrségnél a következő *kárösszegeket* jelentették be:

Években	Bejelentett kár	Megtérült kár	Bejelentett kár aranykoronára	Megtérült kár átszámítva
1909	9,710.453	2,790.535	9,710.453	2,790.535
1910	10,905.685	2,702.003	10,905.685	2,702.003
1911	14,718.681	5,009.731	14,718.681	5,009.731
1912	10,937.396	3,459.432	10,937.396	3,459.432
1913	12,175.634	4,509.614	12,175.634	4,509.614
1914	15,375.943	6,106.173	15,074.453	5,986.444
1915	12,116.877	5,638.269	9,616.553	4,474.816
1916	12,345.159	5,501.586	6,673.058	2,973.830
1917	25,160.155	12,588.662	11,895.525	5,722.119
1918	69,242.612	56,678.020	30,105.366	24,642.617
1919	184,410.204	46,364.331	20,220.417	5,083.808
1920	920,743.170	192,125.930	19,834.718	4,042.203
1921	571,783.476	318,722.905	6,758.650	3,546.433
1922	989,454.777	474,202.546	3,546.433	1,699.616
1923	9.235,499.379	5.255,084.899	4,494.160	2,557.219
1924-re vonatk.	261,082.826 ¹⁾	162,829.166	17,708.930	11,044.507
1925	488.448 ²⁾	297.042	33,685.517	20,485.655

A Budapesten 1909—1924. években elkövetett bűncselekményekből kifolyólag a rendőrségnél a meg nem térült károk a következő összegeket tették ki aranykoronában:

1909-ben	K	6,919.918
1910-ben	"	8,203.682
1911-ben	"	9,708.950
1912-ben	"	7,477.964
1913-ban	"	7,666.020
1914-ben	"	9,088.009
1915-ben	"	5,141.737
1916-ban	"	3,699.228
1917-ben	"	6,173.406
1918-ban	"	5,462.749
1919-ben	"	15,136.609
1920-ban	"	15,792.515
1921-ben	"	3,212.217
1922-ben	"	1,846.817
1923-ban	"	1,936.941
1924-ben	"	6,664.423

¹⁾ Ezer korona.

²⁾ Milliő korona.

A békeévekben Budapest közönségét átlag 6—8 millió aranykorona kár érte az elkövetett bűncselekmények révén. 1915-től 1917-ig a kárösszeg kisebb csökkenést mutat. Ugyanez áll csodálatosképen 1918-ra is, mert bár a bejelentett kár összege 1918-ban a legmagasabb (30,105.366 aranykorona), ennek mégis több mint $\frac{4}{5}$ -e megtérült, ami az akkori zavaros időkre való tekintettel igen nagy eredménynek mondható.

A bűncselekmények okozta kár 1919-ben és 1920-ban a legnagyobb, amikor is meghaladja a 15,000.000 aranykoronát. 1919-ben a kommun alatt elrabolt és elkommunizált vagyonytárgyak értéke szöktethette ilyen magasra a kárösszeget. A kommun 4 hónapi tartama alatt ezek a vagyontárgyak mind ismeretlen helyre hurcoltattak s annak bukása után többé fellelhetők nem voltak. Utána a megszálló román katonaság rablásai által okozott károk szintén azok közé tartoznak, amelyeknek megtérülését még feltételezni sem lehet. Az elkövetett bűncselekmények közül a rendőrségi jelentések kiemelik 1919. első három hónapjában a vasúti lopások igen nagy számát. A kommun alatt vasúti forgalom alig lévén, csökkentek a vasúti lopások is, míg az év utolsó hónapjában újból 3200 feljelentés érkezett be. Ugyanez a helyzet a zsebtolvajlások terén is. A kommun alatt polgári egyének pénzt nem igen hordtak magukkal és ha kár érte is őket, nem igen tettek feljelentést, mert senki sem beszélt szívesen arról, hogy pénze volt. A kommun utáni zsebtolvajlások sorában akadnak két és félmilliókoronás zsebtolvajlások is, amikor egy Amerikából hazatért földművesnek a zsebéből kiemelték keservesen megtakarított pénzét. A tolvajnak, mint későbbi sok esetnél is, a határok közelsége miatt sikerült megszállott területre menekülnie. Az ország megcsonkítottsága még itt is számtalan hátránnyal járt és legfőbb akadálya a büntettek kézrekerítésének.

A kommun utáni árú- és élelmiszerhiányt számos szélhámos felhasználta úgynevezett levegőüzletek kötésére, amikor a hiszékeny feleknek nem létező árukat adtak el s miután nagyobb előleget vettek fel kereket oldottak.

1920. évben már megfigyelhető a károk túlvalorizált bejelentése. Sokan előre beszámítják a bekövetkező koronaelértéktelenedést s a legértéktelenebb ingót is néha százsorosán túlbecsülve jelentik be a szenvedett kár megjelölésénél.

Bár a lopások száma 1918-hoz viszonyítva csökkenést mutat, még mindig elég nagy: 38.143. Ezzel szemben a csalásnál 1919-el szemben 37.6% emelkedés állapítható meg. A csalások jelentékeny hányada behozatali és kiviteli engedélyek kieszközlésére felvett összegek elsikkasztásából állott elő, amely csalásokat a fojtogató áruhiány, a be- és kivitel korlátozásának a politikája tett lehetővé. A Deviza Központ működésével kapcsolatban elszaporodtak a devizacsalások. Egyetlen ember 450,000.000-val, azaz 947.360 aranykoronával károsította meg megbízóit, akiknek a valutaspekuláció búsas nyereséget ígért.

A sikkasztások száma 1920-ban 26⁰/_o-kal emelkedett 1919-el szemben. Főleg a tőzdespekuláció céljaira sikkasztottak azon reményben, hogy nyereség esetén visszafizetik a sikkasztott összegeket.

Az 1920. évi XV. t.-c. alapján 3700 eljárás indult meg árdrágítási ügyekben. A pénz felülbélyegzésével és a kényszerkölcsönök bevonásával kapcsolatban elszaporodtak a pénzhamisítási bűncselekmények. A főváros statisztikai évkönyve 1920-ra csak 120 beérkezett pénzhamisításra vonatkozó feljelentésről ad számot, míg a rendőrségi évkönyvek 241 feljelentésről tesznek említést, aminek a magyarázata az, hogy a fővárosi statisztikai hivatal a felülbélyegzés hamisítását nem sorozta a pénzhamisítás rovatába.

A spekulációs láz általános elterjedésével kapcsolatban megindult értékeink kicsempészése a külföldre is. Hogy milyen arányokat vett a csempészés és milyen összegekről volt szó, azt megvilágítják a következő adatok. Egyetlen egy csempésznél lefoglalt a rendőrség:

80 karikagyűrűt,
2.024 pár aranyfülbevalót,
11.163 db ezüstkoronát,
119 „ kétkoronást,
191 „ ötkoronást,
261 „ húszkoronás aranyat.

A bűncselekmények által okozott átlagos évi kár az 1909—1924. években 6,569.337 aranykorona volt. A károsult felek által bejelentett összegek feltüntetésével még távolról sincs kimerítve az a tényleges kár, amelyet a bűncselekmények a társadalomnak és a magánügyeknek okoznak. A büntettek által az államnak okozott károk között felsorolhatjuk a bűnügyi hatóságok és rendészeti közegek és hivatalok fenntartásának költségeit, a bűncselekmények kinyomozásával járó anyagi kiadásokat; a magánügyeknek által jelentett károkhoz pedig hozzászámíthatjuk még a feljelentőket a rendőrségnél és a bíróságoknál tett eljárásaik közben ért munkanapvesztéseket, a beidézett tanuknak munkanapvesztéseit és a nekik okozott készkiadásokat, a büntettek letartóztatása miatt pedig az államra hárul azok élelmezése és ellátása a szükségleti cikkekkel.

A bűn adója, illetőleg a társadalmak által a bűnnek fizetett adó igen sokoldalú és igen tekintélyes, úgyhogy nem lesz érdektelen egy statisztikai tanulmány keretében ez irányban beható számításokat tenni.

III.

A kriminalitás alakulása.

Budapest kriminalitásának terjedelmére nézve már kiterjeszkedtünk dolgozatunknak első részében. Budapest bűnéletének, belső változásának és irányának ismertetésénél alkalmazkodunk Kenedy Lászlónak a „Magyar Birodalom Bűnügyi Statisztikája az 1909—1913. évekről“ című alapvető

és bámulatraméltó alapossággal és körültekintéssel megírt művének rendszeréhez, ami megengedi nekünk, hogy Budapest kriminalitása és Magyarország kriminalitása között párhuzamot vonjunk. (Lásd a 3. és 4. tabellát.)

4. A budapesti rendőrségnél tett feljelentések, a bűncselekmények minősége szerint csoportosítva az 1909–1925. években.

A feljelentett cselekmény neve	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916
	é v b e n							
Felségsértés	2	—	—	—	—	1	—	—
Hütlenség	—	—	1	—	—	1	5	—
A király és a királyi ház tagjainak megsértése, bántalmazása	5	4	5	8	7	44	38	5
Lázadás	—	—	—	136	—	—	—	—
Hatóság elleni erőszak	147	162	137	192	201	261	312	193
Izgatás	6	1	2	—	1	44	125	16
Magánosok elleni erőszak	184	170	48	122	38	75	44	3
Választási jog ellen	—	—	—	1	—	—	—	—
Vallás ellen	6	3	3	4	2	—	6	—
Személyes szabadság v. közhivatalnok által jog, levéltitok és távsürgöny megsértése } magánszemély által	11	13	10	28	15	21	51	9
Pénzhamisítás és hamispénz kiadása	112	221	123	224	498	366	150	180
Hamis vád, eskü, tanuzás	89	67	21	4	2	94	128	78
Szemérem elleni	277	174	162	188	266	281	239	155
Kettős házasság	3	2	5	2	3	2	1	6
Családi állás ellen	26	40	52	36	50	57	29	22
Rágalmazás és becsületsértés	419	264	493	655	2.276	1.395	805	713
Közegészség ellen	18	4	6	2	9	—	8	6
Közveszélyű cselekmény	32	28	21	30	148	101	75	137
Fegyveres erő ellen	3	—	—	—	3	27	69	109
Fogolyzoktató	—	—	2	—	1	—	—	7
Hivatali hatalommal való visszaélés	84	51	40	25	51	41	51	42
Hivatali hatalommal való visszaélés	106	84	81	96	111	175	152	100
Magánlaksértés	37	65	45	54	112	167	86	58
Kerítés	—	—	9	14	9	12	8	1
Gyermekrablás	—	—	—	—	—	14	5	17
Az ember élete és testi épsége elleni cselekmények	Gyilkosság	22	24	29	25	35	14	5
	Emberölés	149	153	146	136	132	113	154
	Magzatelhajtás	106	105	76	65	183	196	119
	Párviadal	4	15	5	6	8	—	2
	Gyermekölés	9	11	16	7	12	10	24
	Testisértés	2.164	1.946	2.354	2.206	2.300	2.090	1.609
	Veszélyes feny. kihág.	743	607	644	561	870	875	496
	Lopás	11.156	10.995	10.084	12.788	22.670	26.080	20.750
	Rablás	159	160	193	139	133	123	66
	Zsarolás	298	322	391	942	3.126	1.091	335
A vagyon elleni cselekmények	Sikkasztás, zártörés, hűtlen kezelés	2.437	3.000	4.308	4.056	3.863	3.889	2.871
	Csalás	1.676	2.084	3.351	2.909	3.116	2.868	2.218
	Vagyonbukás	40	50	79	99	318	226	29
	Ordazdaság és bűnpárt. Gyújtogatás és tűzvészokozás	207	472	146	347	758	608	300
	Uzsora	71	141	163	160	177	58	221
	Uzsora	60	95	136	100	174	146	22
	Jogtalan elsajátítás	—	1.632	1.685	2.543	4.543	1.092	251
	Idgen ingó h. rong.	—	48	74	86	123	147	108
	Vegyves	2.039	91	50	223	105	357	231
	Okirat és egyéb hamisítás	259	274	338	275	567	399	161
Egyéb	Megvesztegetés	4	3	8	—	2	4	32
	Mérgezés	—	—	—	—	4	—	—
	Kivándorlási törvény elleni bűncselekmény	—	—	—	—	14	1	—
	Ugyvédi büntett	—	1	—	—	—	1	—
	A titok, tiltott felfedezés	—	—	—	—	—	1	—
	Ádrágító visszaélés	—	—	—	—	—	—	—
	Hadviselés érdekei ellen	—	—	—	—	—	—	65
	Izgatás sajtó útján	—	—	—	—	—	—	30
	Sajtórendőri vétség	—	—	—	—	—	—	—
	Sajtó útján elkövetett rágalmazás	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb	160	1	—	12	—	33	20	
Összesen	23.342	23.583	25.544	29.506	47.036	43.610	32.412	36.844

4. tábla. (Folytatás.)

A feljelentett cselekmény neve	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
	é v b e n								
Fel ségsértés	6	—	—	—	—	—	—	—	53
Hütlenség	5	—	1	21	71	71	331	—	2
A király és királyi ház tagjainak megsér- tése és bántalmazása	18	—	—	—	—	—	—	—	—
Lázadás	—	1	—	21	18	79	141	—	3
Hatóság elleni erőszak	428	257	309	427	416	760	494	378	351
Izgatás	15	2	136	377	1.120	1.198	969	176	117
Magánosok elleni erőszak	19	50	60	184	99	95	71	89	47
Választási jog ellen	3	—	—	4	1	—	—	—	—
Vallás ellen	—	—	3	29	2	25	252	—	—
Személyes szabadság (közhivatalnok ált. v. jog, levéltitok és táv- sürgöny megsértése) magán személy ált.	3	—	—	30	6	2	1	31	8
Pénzhamisítás és hamis pénz kiadása	14	6	—	260	29	7	11	84	52
Hamis vád, eskü, tanúzás	14	8	44	120	2.211	2.124	983	496	135
Szemérem elleni	110	72	126	269	303	174	381	280	276
Kettős házasság	125	123	117	198	330	426	414	695	776
Családi állás ellen	27	—	17	22	42	61	12	46	31
Rágalmazás és becsületsértés	101	59	161	132	159	53	71	98	75
Közegészség ellen	639	826	922	1.636	980	473	612	955	837
Közveszélyű cselekmény	20	13	31	24	1	—	—	50	45
Fegyveres erő ellen	129	802	346	306	253	361	213	383	363
Fogolyszökötetés	199	138	1	6	14	24	106	123	118
Hivatali hatalommal való visszaélés	13	55	26	77	2	11	19	20	5
Magánlaksértés	83	83	185	217	323	309	198	178	81
Kerítés	138	146	704	512	668	569	792	1.185	1.220
Gyermekrablás	84	27	44	149	344	114	217	100	105
Az ember élete és testi épsége elleni cselekmények	5	2	11	4	4	—	—	3	6
Gyilkosság	11	51	121	60	10	18	8	14	4
Emberölés	136	235	106	195	40	21	6	18	34
Magzatelhajtás	202	110	68	112	125	258	176	298	272
Párviadal	1	6	—	1	22	12	2	42	28
Gyermekölés	20	19	12	12	2	—	—	11	5
Testisértés	1.108	1.635	1.243	2.890	752	690	1.041	1.841	1.941
Veszélyes feny. kihág.	303	261	619	1.274	693	299	444	869	869
Lopás	39.128	106.429	76.105	45.555	58.774	56.914	67.896	46.009	22.215
Rablás	232	354	718	606	138	132	44	131	75
Zsarolás	515	550	541	948	849	446	946	614	700
Sikkasztás, zártörés, hüften kezelés	4.665	5.738	3.283	7.074	5.172	6.286	9.814	3.742	7.696
Csalás	4.489	4.768	2.356	6.400	5.199	5.441	10.005	4.046	8.694
A vagyon elleni cselekmények	47	121	—	28	74	—	—	14	55
Vagyonbukás	679	7.951	7.845	12.260	18.103	18.904	27.076	22.812	13.690
Orgazdaság. és bűnpárt. Gyűjtogatás és tüzvész- okozás	326	172	77	169	115	71	121	87	61
Uzsora	54	76	97	11	87	330	443	399	311
Jogtalan elsajátítás	664	960	567	3.028	130	36	—	26	225
Idegen ingó h. rong.	69	104	122	263	216	136	776	433	467
Vegyes	938	104	35	43	266	191	89	222	643
Okirat és egyéb hamisítás	360	331	302	108	666	1.345	1.776	555	508
Megvesztegetés	129	175	76	83	654	771	786	289	241
Mérgezés	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kivándorlási törvény elleni bűncselekmény	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ügyvédi büntett	—	—	—	—	—	—	—	—	—
A titok, tiltott felfedezés	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ardráglító visszaélés	1.029	2.306	—	3.900	3.490	1.012	211	23	10
Hadviselés érdekei ellen	603	783	3	127	36	34	30	—	—
Izgatás sajtó útján	—	—	—	147	—	—	—	—	—
Sajtórendőri vétség	—	—	—	61	—	—	—	—	—
Sajtó útján elkövetett rágalmazás	—	—	—	544	—	—	—	—	—
Egyéb	—	316	44	1	2	140	1.539	66	149
Összesen	57.906	136.104	97.705	90.897	102.965	100.497	129.517	87.931	63.599

Kenedy László beosztásához igazodva, a Budapesten elkövetett *fontosabb és gyakoribb bűncselekményeket*, melyek a Statisztikai Évkönyv 1909—1922. évi köteteinek és a budapesti rendőrség évi jelentéseinek

kimutatásaiban szerepelnek főirányaik szerint 4 csoportra osztályozzuk. Még pedig :

1. az állam ellen irányuló,
2. a társadalom közös érdekeit bántó,
3. a személyi jogkört sértő,
4. a vagyon ellen elkövetett bűncselekményekre.

Budapesten az 1909—1924. évek folyamán a kriminalitás a főirányok szerint a következőképen alakult :

A bűncsoport megnevezése	A bíróságok által elítélt személyek száma						A rendőrségnél tett feljelentések száma					
	1909/13		1914/17		1921/24		1909/13		1914/18		1920/24	
	átlag	Az összes elítéltek százalékában	átlag	Az összes elítéltek százalékában	átlag	Az összes elítéltek százalékában	átlag	Az összes elítéltek százalékában	átlag	Az összes elítéltek százalékában	átlag	Az összes elítéltek százalékában
1. Állam ellen irányuló .	276·6	4·4	268·6	5·2	398·3	5·7	453·6	1·6	719·8	1·2	2.911·4	3·0
2. A társadalom közös érdekei ellen irányuló	323·0	5·1	271·7	5·3	360·6	5·2	816·2	2·9	803·4	1·3	1.795·8	1·8
3. Személy ellen irányuló	2.293·8	36·8	1.529·6	29·9	1.349·8	19·6	3.537·5	12·8	2.918·0	4·8	3.613·6	3·6
4. Vagyon ellen irányuló	3.171·4	50·8	2.695·8	52·6	4.178·9	60·7	23.051·0	82·7	55.960·4	92·7	91.882·4	91·6
5. Egyéb ellen irányuló .	184·6	2·9	381·0	7·0	603·5	8·8						
Összesen . . .	6.249·4	100%	5.146·7	100%	6.891·1	100%	27.858·3	100%	60.401·6	100%	100.203·2	100%

Az állam ellen irányuló bűncselekmények főcsoportjába az állam politikai, jogi, honvédelmi és pénzügyi szervezetét veszélyeztető bűncselekmények tartoznak. Az 1909—13. években a Budapesten elítélteknek 4·4 százalékát, az 1914—17. években 5·2 százalékát, 1921—24. években az elítélteknek 5·7 százalékát ítélték el államellenes bűncselekmények miatt Budapesten.

A társadalom érdekeit sértő bűncselekmények: a közbiztonságot, közforgalmat, közegészséget, közhitelt, a vallást, közerkölcsiséget és a családi állapotot veszélyeztető cselekmények. Az 1909—13. évek folyamán a bűnözők ezen csoportja az összes elítéltek 5·1 százalékát tette ki, az 1914—17. években az elítéltek 5·3 százalékát, az 1921—24. években 5·2%-át.

A személy ellen elkövetett bűncselekmények közé sorozzuk az élet, a testi épség, a párbaj, a személyes szabadság ellen irányuló, továbbá a becsületet, a titkot s a házi jogot sértő cselekményeket. Míg Magyarországon a bűnözők legnagyobb kontingensét a személyelleni bűncselekmények szolgáltatják, addig Budapesten a személyelleni bűncselekmények második helyen állanak, s a vezető szerep a vagyonelleni bűncselekményeknek jut.

5. Ítélettel v. büntetőparanccsal

Megnevezés	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915				
Hatóság elleni erőszak (B. T. K. 163—170. §§)	78	101	116	65	135	97	49				
Magánosok elleni erőszak (B. T. K. 175—177. §§)	37	10	14	17	21	22	9				
Vallás elleni büntetendő cselekmények (B. T. K. 190—192., K. B. T. K. 51—54. §§)	4	1	—	6	4	5	—				
Pénzhamisítás, hamispénz kiadása stb. (B. T. K. 203—212., K. B. T. K. 55—59. §§)	33	7	16	9	23	27	17				
Szemérem elleni büntetett és vétség (B. T. K. 232—250., Bn. 43—47. §§)	48	61	51	59	86	65	50				
Rágalmazás (B. T. K. 258., 259., 260., 262., 269. és 271. §§)	72	69	91	95	146	122	154				
Becsületsértés (B. T. K. 261., 262., 269— 271. §§)	1.131	1.260	1.637	1.885	2.087	1.558	988				
Gyilkosság, szándékos és felindulásban elkövetett emberölés, testi sértés (B. T. K. 278., 279., 281., 288., 301—309. §§)	402	443	527	551	87	525	357				
Gondatlanságból okozott emberölés és testi sértés, gyermekölés és kitétel, magzatelhajtás (B. T. K. 282—291., 310. §§)	95	40	20	16	668	—	—				
Párviadal (B. T. K. 293—300. §§)	11	9	10	4	14	5	7				
Közegészség elleni büntetendő cselekmé- nyek (B. T. K. 314—316., K. B. T. K. 92—125. §§)	14	37	55	71	76	81	32				
Lopás, jogtalan elsajátítás, tulajdon elleni kihágás (B. T. K. 333—343., Bn. 48., Btk. 365— 369., B. T. K. 126—143., Bn. 51. §§)	1.622	1.621	1.933	1.919	2.250	1.876	1.922				
Rablás (B. T. K. 350—353. §§)	25	21	18	21	34	13	3				
Zsarolás (B. T. K. 350—353. §§)	34	32	47	34	95	71	54				
Sikkasztás, zártörés, hűtlen kezelés (B. T. K. 355—364. §§)	446	497	579	552	694	533	424				
Orgazdaság és bűnpártolás (B. T. K. 370—378. §§)	142	158	218	199	295	179	212				
Csalás, csalárd és vétkes bukás (B. T. K. 379—390., Bn. 50., B. T. K. 414—417. §§)	139	179	223	173	309	263	202				
Okirathamisítás, hamis orvosi és községi bizonyítvány (B. T. K. 391—413. §§)	36	43	53	27	39	27	25				
Vagyonrongálás (B. T. K. 418—421.)	10	5	7	14	6	15	16				
Gyújtogatás, tűzvész, vízáradás okozása (B. T. K. 422—433. §§)	7	6	7	15	9	8	7				
Uzsora (kocsmai hitel 1883: XXV. t.-c.)	7	3	8	4	—	—	6				
Közcsend elleni kihágás (K. B. T. K. 39—48. §§) Közbiztonság és közrend elleni kihágás (K. B. T. K. 61—86. §§)	31	43	57	72	85	50	30				
Szerencsejáték által elkövetett kihágás (K. B. T. K. 87—89. §§)	32	82	128	165	105	117	186				
Egyházpolitikai törvénybe ütköző bü- ntetendő cselekm. (1894: XXXI. 123. és 1894: XXXIII. 80—94. §§)	96	235	316	292	335	212	130				
Egyéb büntetendő cselekmények	2	1	—	9	7	—	—				
	123	66	143	103	479	1.066	778				
Az elítéltek száma	4.677	5.030	6.274	6.377	8.089	6.937	5.658				
100.000 lélekhez viszonyítva	506	571	707	708	800	787	637				
Ebből	személy ellen	} elkövetett bűncselekm.	összesen	1.748	1.821	2.299	2.568	3.028	2.304	1.517	
			100.000 lélekhez viszonyítva	189	207	259	285	344	261	172	
			} elkövetett bűncselekm.	összesen	2.561	2.764	3.372	3.232	4.306	3.313	3.185
				100.000 lélekhez viszonyítva	277	314	380	259	488	374	361
Más törvényhatósági joggal felruházott városokban elítéltek száma	} a személy	} eleni bűn- cselekm- miatt el- ítéltek	összesen	4.900	5.381	5.154	4.032	3.024	—	2.465	
			100.000 lélekhez viszonyítva	4.257	4.431	4.697	6.684	8.331	—	5.452	
			összesen	10.526	11.124	11.326	12.603	12.883	—	10.265	

elítélt személyek száma.

1916	1917	1921	1922	1923	1924	1925	Megnevezés
79	164	10	81	119	231	181	Hatóság elleni erőszak (B. T. K. 163—170. §§)
—	—	5	2	11	10	1	Magánosok elleni erőszak (B. T. K. 175—177. §§)
—	—	—	1	2	4	1	Vallás elleni büntetendő cselekmények (B. T. K. 190—192., K. B. T. K. 51—54. §§)
11	8	4	10	4	20	5	Pénzhamisítás, hamispénz kiadása stb. (B. T. K. 208—212., K. B. T. K. 55—59. §§)
37	35	17	25	46	72	86	Szemérem elleni büntett és vétség (B. T. K. 232—250., Bn. 43—47. §§)
168	98	178	236	280	359	372	Rágalmazás (B. T. K. 258., 259., 260., 262., 269., 271. §§)
905	606	887	857	1.023	888	1.013	Becsületsértés (B. T. K. 261., 262., 269—271. §§)
		2	339	4	11	15	Gyilkosság, szándékos és felindulásban elkövetett emberölés, testi sértés (B. T. K. 278., 279., 281., 288., 301—309. §§)
{ 342	{ 252	232	19	6	25	20	Gondatlanságból okozott emberölés és testi sértés, gyermekölés és kitétel, magzat-elhajtás (B. T. K. 282—291., 310. §§)
—	1	—	3	4	18	17	Párviadai (B. T. K. 293—300. §§)
—	—	9	23	—	—	—	Közegészség elleni büntetendő cselekmények (B. T. K. 314—316., K. B. T. K. 92—125. §§)
2.156	2.361	2.161	3.439	2.380	2.876	4.035	Lopás, jogtalan elsajátítás, tulajdon elleni kihágás (B. T. K. 333—343., Bn. 48., Btk. 365—369., B. T. K. 126—143., Bn. 51. §§)
9	5	1	7	5	9	14	Rablás (B. T. K. 350—353. §§)
58	54	7	35	40	58	64	Zsarolás (B. T. K. 350—353. §§)
379	297	143	445	394	350	516	Sikkasztás, zártörés, hűtlen kezelés (B. T. K. 355—364. §§)
278	310	180	367	354	456	303	Orgazdaság, és bűnpártolás (B. T. K. 370—378. §§)
304	193	147	571	652	970	642	Csalás, csalárd és vétkes bukás (B. T. K. 370—380., Bn. 50., B. T. K. 414—417. §§)
40	37	11	26	35	34	51	Okirathamisítás, hamis orvosi és községi bizonyítvány (B. T. K. 391—413. §§)
12	17	27	17	14	11	16	Vagyonrongálás (B. T. K. 418—421. §§)
7	8	6	1	8	9	9	Gyújtogatás, tűzvész, vízáradás okozása (B. T. K. 422—433. §§)
—	—	453	—	—	—	—	Uzsora (kocsmai hitel 1883 : XXV. t.-c.)
38	19	53	54	49	49	52	Közcsend elleni kihágás (K. B. T. K. 39—48. §§)
113	69	80	381	192	256	157	Közbiztonság és közrend elleni kihágás (K. B. T. K. 87—89. §§)
158	62	212	106	149	123	143	Szerencsejáték által elkövetett kihágás (K. B. T. K. 87—89. §§)
—	—	1	—	2	—	—	Egyházipolitikai törvénybe ütköző büntetendő cselekm. (1894 : XXXI. 123. és 1894 XXXIII. 80—94. §§)
848	531	1.161	1.463	2.322	2.718	—	Egyéb büntetendő cselekmények
5.942	5.127	5.987	8.508	8.095	9.557	7.713	összesen . . . . . } az elítéltek száma
—	—	—	965	—	—	—	100.000 lélekhez viszonyítva
1.416	959	1.321	1.456	388	502	492	összesen . . . . . } személy
—	—	—	156	—	—	—	100.000 lélekhez viszonyítva } ellen
3.613	3.430	3.700	4.998	3.847	4.837	3.484	összesen . . . . . } vagyon
—	—	—	639	—	—	—	100.000 lélekhez viszonyítva } ellen
—	—	2.465	2.759	—	—	—	a személy
—	—	5.452	8.440	—	—	—	elleni bűncselekm. miatt elítéltek
—	—	10.265	14.917	—	—	—	más törvényhatósági joggal felruházott városokban elítéltek száma

Az 1909—13. évek folyamán a személyelleni bűncselekmények miatt a bűnözők 36·8 %-át ítélték el, 1914—17. években 29·9 %-át, az 1921—24. években pedig csak 19·6 %-át.

Az elítélteknek legnagyobb csoportja Budapesten a vagyon ellen vétett. A lopás, jogtalan eltulajdonítás, a sikkasztás, hűtlen kezelés, a rablás és zsarolás, az orgazdaság és idegen dolgok rongálása, csalás és tiltott szerencsejáték, végül uzsora és a hiteljegyek ellen elkövetett bűncselekmények tartoznak ebbe a nagy csoportba. Az 1909—13. években az elítéltek 50·8 %-a, az 1914—17. években az összes elítéltek 52·6 %-a, az 1921—24. években 60·7 %-a tartozott ide.

A magyar statisztikai évkönyvekben a bűncselekményeknek az elkövetés helye szerint csoportosított táblázata csak a gyakoribb bűncselekményeket sorolja fel; csoportosításunk tehát nem oly kimerítő, mint Magyarország bűnügyi statisztikájának osztályozása. Tabelláinkban egész sorát a kevésbé fontos bűncselekményeknek voltunk kénytelenek kihagyni.

A budapesti rendőrség évkönyveinek bűncselekményosztályozása szintén több ponton eltér a magyar statisztikai évkönyvek bűncselekményosztályozásától, mely az elkövetés helye szerinti bűncselekménytáblában használatos. Épen azért, ha összeállításunk és osztályozásunk a bűncselekmények főcsoportjai szerint több tekintetben kívánnivalót hagyna magután, azért mégis sok tekintetben figyelemreméltó megállapításokat tehetünk azon eltolódások tekintetében, melyek az utolsó 15 év kriminalitásában a főbb bűncselekménycsoportok egymáshoz való viszonyában végbementek.

A bűncselekmények főcsoportjainak megoszlása Magyarországon és Budapesten már a békeévekben nagyobb eltérést tüntetett fel.

A bűncsoport megnevezése	Magyarországon	Budapesten
1. Állam ellen irányuló	7·9 %	4·4 %
2. A társadalom közös érdeke ellen	5·5 %	5·1 %
3. Személy ellen irányuló	55·9 %	36·8 %
4. Vagyon ellen irányuló	30·2 %	50·8 %
5. Egyéb ellen irányuló	0·5 %	2·9 %

Már Kenedy László rámutatott arra, hogy az államellenes bűncselekmények kisebb arányszáma Budapesten a lakosság nagyobb műveltségére és nagyobb fegyelmére, valamint az erősebb hatósági ellenőrzés visszatartó hatására vezethető vissza. Az államellenes bűncselekmények száma a fővárosban a háborús évek folyamán 25%-kal emelkedett és miután a forradalmi és a kommün alatt elkövetett államellenes bűncselekmények megtorlása az inflációs évekbe nyúlik bele az 1920—1924. években az államellenes bűncselekmények aránya további 9·9% emelkedést tüntet fel.

A társadalom érdekeit sértő bűncselekmények aránya Magyarországon és Budapesten alig mutatnak valamelyes eltérést. Ezen bűncselekmények

aránya a háborús és inflációs évek folyamán is csak elenyésző ingadozást mutat (1914—1917. években $+3.9\%$, 1921—1924. években -3.9%).

A személy ellen irányuló bűncselekmények Magyarországon az összes bűncselekményeknek több mint 50% -át teszik ki, ezzel szemben Budapesten csak 36.8% -át. Kenedy László az ezen bűncselekmények arányában mutatkozott differenciát az államellenes bűncselekményeknél felsorolt okokon kívül még azzal a körülménnyel magyarázza, hogy a magyar vidék lakosságában buzgó, primitívebb és erőszakosabb ösztönök s indulatok inkább robbannak ki személyellenes bűncselekményekben, mint a főváros lakosságánál, mely a megélhetés gondjaitól erősen igénybe véve, már magasabb intelligenciájánál fogva is jobban tartózkodik a személyelleni bűncselekményektől, melyekből közvetlen haszna nincsen. Ez az intellektuális folyamat a háborús és az inflációs évek alatt jelentékenyen megerősödött és a személy elleni bűncselekmények arányának nagyobbmértvű csökkenésére vezetett Budapesten. Az 1914—1917. években a személy ellen irányuló bűncselekmények 18.7% csökkenést mutatnak, mely csökkenés az inflációs években tovább tartott és további 35.8% csökkenést eredményezett. A békeévekhez viszonyítva tehát az 1921—1924. években Budapesten a személyelleni bűncselekmények aránya 47.8% -kal csökkent.

Ezzel szemben a vagyonelleni bűncselekmények aránya Budapesten a békeévekben meghaladta az országos arányt, úgyhogy a vagyonelleni bűncselekmények az összes bűncselekményeknek 50% -át tették ki. A háborús évek folyamán ez a helyzet alig változott, csak 3.5% -kal emelkedett a vagyonellenes bűncselekmények aránya. Annál nagyobb a változás az inflációs években a megélhetésért mindenféle eszköz felhasználásával folytatott változatos harcok miatt. Ebben az időben ugyanis a vagyonellenes bűncselekmények aránya 16.5% -kal emelkedett. A békeévekhez viszonyítva az emelkedés e bűncselekményekben 20.6% .

Az egyéb bűncselekmények aránya, melyek a fenti főcsoportokba nem voltak beoszthatók, annyiban tüntetnek fel változást, hogy a háborús évek folyamán az arányszám több mint 100% -kal emelkedett. A gazdasági és társadalmi élet komplikáltabb volta ezen bűncselekmények arányszámának további emelkedésére vezetett, úgyhogy az 1921—1924. években a békeévekhez viszonyítva arányszámuk 200% -kal emelkedett.

Az állam ellen irányuló bűncselekmények (lásd a 6. tabellát) közül a magyar statisztikai évkönyvek Budapestre vonatkozólag, mint gyakrabban előfordulókat, csak a hatóság-, a közcsend- és közrendelleni kihágásokat, a hatóságelleni erőszakot és a pénzhamisítást sorolják fel. Az első helyen felsorolt kihágások és az államelleni bűncselekmények miatt elmarasztalt személyek 58.0% -át ítélték el a békeévek folyamán. A háborús évek alatt ezen arányszám valamivel csökkent 57.9% -ra, míg az inflációs évek alatt

19·0⁰/₀-kal emelkedett és az államellenes bűncselekmények miatt elítélt személyek 69·9⁰/₀-át tette ki.

6. Az állam ellen irányuló bűncselekmények részletezése.

Megnevezés	Az állam ellen irányuló bűncselekmények miatt											
	elítélt személyek száma a kir. bíróságnál						tett feljelentések száma a budapesti rendőrségnél					
	1909/13		1914/17		1921/24		1909/13		1914/18		1920/24	
	átlag	o/o- ban	átlag	o/o- ban	átlag	o/o- ban	átlag	o/o- ban	átlag	o/o- ban	átlag	o/o- ban
Király, a kir. ház tagjainak megsértése	—	—	—	—	—	—	6·4	1·4	22·4	3·1	—	—
Hatóságelleni erőszak	99·0	35·8	97·3	36·2	110·3	27·7	167·8	37·0	290·2	40·3	495·0	17·
Hatóság-, közcsend- és közrendelleni kihágás	160·0	58·0	155·5	57·9	278·5	69·9	—	—	—	—	—	—
Izgatás	—	—	—	—	—	—	2·0	0·4	40·4	5·6	768·0	26·7
Választójogelleni büntett és vétség	—	—	—	—	—	—	0·2	—	0·6	0·0	1·0	0·0
Választási törvény elleni vétség	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hivatali és ügyvédi büntett és kihágás	—	—	—	—	—	—	0·2	—	0·2	—	—	—
Zugírászat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fegyveres erő elleni büntett és vétség	—	—	—	—	—	—	1·2	0·3	108·4	15·1	54·6	1·9
Véderőtörvényelleni kihágás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pénzhamisítási büntett és vétség, pénz stb. hamisítás kihágás	17·6	6·2	15·8	5·9	9·5	2·4	235·6	52·1	143·6	20·0	1186·8	40·7
Hamis tanuzás és hamis eskü	—	—	—	—	—	—	36·6	8·1	96·4	13·4	281·4	9·6
Hamis vád	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fogolyszökötetés	—	—	—	—	—	—	0·6	0·1	15·2	2·2	25·8	0·8
Kivándorlás büntette és vétsége	—	—	—	—	—	—	2·8	0·6	0·2	—	—	—
Anyakönyvi kihágás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hűtlenség	—	—	—	—	—	—	0·2	—	2·2	0·3	98·8	3·3
Államelleni kihágás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen	276·6	100·0	268·6	100·0	398·3	100·0	453·6	100·0	719·8	100·0	2911·4	100·0
Százalékban az előző lusztrumhoz képest	—	—	—	-2·9	—	+48·3	—	—	—	+57·9	—	+302·2

A hatóságelleni erőszak miatt az államellenes bűncselekmények elítélteinek 35·8, 36·2 és 27·7⁰/₀-át marasztalták el ugyanezen időszakokban. A pénzhamisítás büntette és vétsége miatt ugyanezen időszakokban az elítélteknek 6·2, 5·9 és 2·4⁰/₀-ka ítéltezt el.

Az államellenes bűncselekmények miatt elítélt személyek átlagszámának emelkedése vagy csökkenése százalékokban a következő képet mutatja:

A bűncselekmény megnevezése	1909/13	1914/17	1921/24
Hatóságelleni erőszak	—	— 1·7	+ 13·4
Hatóság-, közcsend- és közrendelleni kihágás	—	— 2·8	+ 79·1
Pénzhamisítás büntette és vétsége és kihágás	—	— 10·2	— 39·9

A budapesti rendőrség bűnügyi osztályának kimutatásai a bűncselekmények szerint osztályozott feljelentésekről a fenti bűncselekményeken kívül megemlékeznek még az alábbi bűncselekményekről, melyeknek átlagai a következő emelkedést és csökkenést mutatják az egyes lustumokban ⁰/₀-okban:

A bűncselekmény megnevezése	1909/13	1914/17	1921/24
A király és a királyi ház tagjainak megsértése	—	+ 250·0	—
Izgatás	—	+ 1.920·0	+ 1.800·0
Fegyvereserő elleni büntett és vétség	—	+ 893·3	— 49·6
Fogolyszöktetés	—	—	+ 69·7
Hűtlenség	—	—	+ 439·1
Hamis vád, hamis tanuzás és eskü	—	+ 163·4	+ 191·9

A bírósági és rendőrségi statisztika az államellenes bűncselekményekről csak a pénzhamisítás bűncselekményénél mutat lényegesebb eltérést. Az elítéltek, illetőleg feljelentettek átlaga volt:

	1909/13	1914/17	1921/24
A bíróságnál	17·6	15·8 (— 10·2 ⁰ / ₀)	9·5 (— 39·9 ⁰ / ₀)
A rendőrségnél	235·6	143·6 (— 39·0 ⁰ / ₀)	1.186·8 (+ 726·4 ⁰ / ₀)

E nagy eltérésnek a magyarázata abban kereshető, hogy a rendőrség kimutatásába bele vannak foglalva a pénzhamisítás rovatánál azok a cselekmények is, amelyek mint a pénz felülbélyegzésének hamisítása, értékpapírok hamisítása stb. nem merítik ki teljesen a pénz hamisításának fogalmát.

A társadalom közös érdekeit sértő bűncselekmények (lásd a 7. tabellát) közül a leggyakoribbak a közbiztonságelleni kihágások, utána következnek a szeméremelleni büntettek és vétségek, a közcsendelleni kihágások, közegészségelleni büntettek, vétségek és az okirathamisítások.

7. A társadalom közös érdekeit bántó bűncselekmények részletezése.

A bűncselekmény megnevezése	A társadalom közös érdekeit bántó bűncselekmények miatt											
	elítelt személyek száma a kir. bíróóságoknál						tett feljelentések száma a budapesti rendőrségnél					
	1909/13		1914/17		1921/24		1909/13		1914/18		1920/24	
	átlag	o/o-ban	átlag	o/o-ban	átlag	o/o-ban	átlag	o/o-ban	átlag	o/o-ban	átlag	o/o-ban
Gyűjtogatás	8·8	2·7	7·5	2·8	6·0	1·7	142·4	17·4	184·6	23·0	112·6	6·3
Közveszélyes munkakerülés	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Közbiztonsági és közrendé- szetelleni kihágás . . .	102·4	31·7	121·7	44·8	227·2	63·0	—	—	—	—	—	—
Vaspálya stb. megrongálása	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Közegészségelleni büntett és vétségek	50·6	15·7	28·2	10·4	8·0	2·2	7·8	1·0	9·4	1·2	15·0	0·8
Közegészség és testi épség elleni kihágás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Okirathamisítás	39·6	12·3	32·2	11·9	26·5	7·3	342·6	42·0	278·2	34·6	890·0	49·5
Valláselleni büntett, vétség és kihágás	3·0	0·9	1·2	0·4	1·7	0·5	3·6	0·4	1·4	0·2	61·6	3·4
Erőszakos nemi közösülés .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szeméremelleni gyalázás, büntett, vétség	61·0	18·9	46·7	17·1	40·0	11·1	213·4	26·1	184·6	23·0	412·6	23·0
Kerítés	—	—	—	—	—	—	62·6	7·7	84·4	10·4	164·8	9·3
Közcsendelleni kihágás . .	57·6	17·8	34·2	12·6	51·2	14·2	—	—	—	—	—	—
Kettős házasság	—	—	—	—	—	—	3·0	0·4	7·2	0·9	36·6	2·0
Családi állás elleni büntett és vétség	—	—	—	—	—	—	40·8	5·0	53·6	6·7	102·6	5·7
Összesen . . .	323·0	100·0	271·7	100·0	360·6	100·0	816·2	100·0	803·4	100·0	1.795·8	100·0
Százalékokban az előző lusz- trum adataihoz viszonyítva				-15·9		+32·7				-15·7		+123·5

Igen ritkák a fővárosban a gyűjtogatás esetei és a valláselleni büntettek, vétségek és kihágások. Az utolsó 15 év folyamán csak a közbiztonságelleni kihágások mutatnak állandó emelkedést, míg az összes többi, a társadalom érdekeit sértő bűncselekménynél határozott csökkenés állapítható meg, úgy az átlagszámok, mint a főcsoport keretén belül elfoglalt és gyakoriságokat jelző viszonyszámuk tekintetében. Az utolsó 15 év folyamán az egyes bűncselekmények átlagszámai a békeévek, a háborús és inflációs évek lusztrumaiban a következőképpen alakultak o/o-okban:

A bűncselekmény megnevezése	1914/17	1921/24	1921/24 a békeévek átlagához viszonyítva
Gyűjtogatás	— 14·8	— 20·0	— 77·2
Közbiztonságelleni kihágás	+ 18·8	+ 86·7	+ 121·8
Közegészségelleni büntett, vétség és kihágás	— 44·3	— 7·2	— 84·1
Okirathamisítás	— 18·7	— 17·7	— 33·1
Valláselleni büntett, vétség és kihágás . .	— 60·0	+ 41·6	— 43·3
Szeméremelleni büntett és vétség	— 23·4	— 14·3	— 34·4
Közcsendelleni kihágás	— 40·6	+ 49·7	— 11·1

A bűncselekmények bírósági statisztikájában nem szerepelnek, de a rendőrségi jelentésekben megemlíttnek még a következő gyakoribb bűncselekményekre vonatkozó feljelentések: a kerítés, kettősházasság, családi állás elleni büntett és vétség. Ezen bűncselekmények átlagszámái az utolsó 15 év folyamán százalékokban a következő eltéréseket tüntetik fel az egyes lustrumokban:

A bűncselekmény megnevezése	1914/18	1920/24	1920/24 a békeévek átlagá- hoz viszonyítva
Kerítés	+ 34·8	+ 95·3	+ 163·2
Kettősházasság	+ 140·—	+ 408·4	+ 1.120·—
Családi állás elleni büntett és vétség	+ 31·4	+ 91·4	+ 151·4

Miután e bűncselekményekkel kapcsolatban elítélt bűnözők számát nem ismerjük, nincs módunkban megállapítani, hogy a rendőrség előtt tett feljelentések mennyiben voltak alaposak. Ha az elítélések országos átlagából indulunk ki, akkor feltételezhetjük, hogy a feljelentéseknek átlag 25⁰/₀-a vezetett a vádlott személy elítélésére. Mind a három bűncselekménynél azok számának rendkívüli emelkedése összefüggésbe hozható a háború folyamán országszerte tapasztalható jelenséggel: a családi kötelékek meglazulásával. A kerítés büntettének és vétségének nagymérvű elszaporodása pedig összefüggésben állhat a háború utolsó éveiben és az inflációs évek folyamán a nyerészkedési céllal elkövetett bűncselekmények számának nagymérvű emelkedésével.

A kettősházasságok gyakorisága visszavezethető a háború folyamán egymástól elszakadt házastársak igen sokszor jóhiszemű második házasságára, mely igen sok esetben a holtányilvánítási eljárás lefolytatása előtt következett be.

Mint az államellenes bűncselekményeknél, úgy a társadalomellenes bűncselekményeknél is vannak egyes bűncselekmények, melyeknél a bíróság által elítélt személyek átlagszámái és a rendőrség előtt tett feljelentés átlagszámái között igen nagy eltéréseket állapíthatunk meg. Ilyenek az okirathamisítás és a szemérem elleni büntettek és vétségek.

E bűncselekményeknél mutatkozó nagy eltérések a feljelentések és elítélések átlagszámait tekintve arra engednek következtetni, hogy az alaptalan feljelentések nagy hányada ezekkel kapcsolatban szokott történni. Nem tagadható az sem, hogy az elítélések csekély hányada az ezen bűncselekmények nehéz bizonyíthatóságával is magyarázható.

A személy ellen irányuló bűncselekmények (lásd a 8. tabellát) legnagyobb része a becsületsértésekre esik. A békeévekben a becsületsértések e főcsoportba eső bűncselekmények 69·8⁰/₀-át tették ki. Ez az arány a háborús és inflációs évek folyamán alig egy-két százalékkal változott, ami tanúságot tesz a zaklatott életű városi emberek állandó készségéről, hogy egymás becsületébe gázoljanak, dacára annak, hogy a becsület védelmére hozott újabb törvényes intézkedések lényegesen szigorították e bűncselekmények elbírálását.

Ugyanide tartozik a rágalmazások számának állandó emelkedése is. Míg 1909/13-ban a rágalmazás a személy ellen irányuló bűncselekmények 4·1⁰/₀-át tette ki, addig a háború alatt már 8·9⁰/₀, az 1921/24. években pedig 19·4⁰/₀ volt a rágalmazásra eső hányad.

Az ember élete és testi épsége ellen elkövetett bűncselekmények (gyilkosság, szándékos és felindulásban elkövetett emberölés, testisértés, gondatlanságból okozott emberölés és testi sértés, gyermekölés és kitétel stb.) az 1909/13. években a személy ellen irányuló bűncselekmények 24·8⁰/₀-át tették ki. Úgy a háború, mint az inflációs évek folyamán az ember élete és testi épsége elleni bűncselekmények átlagai állandóan csökkentek, úgyhogy az 1921/24. években az ember élete és testi épsége elleni bűncselekmények az ezen főcsoportba tartozó bűncselekményeknek már csak 11·8⁰/₀-a volt.

A személy ellen irányuló bűncselekmények miatt elítélt személyek átlagai a három lustrum folyamán százalékokban a következő változásokat mutatják Budapesten:

A bűncselekmény megnevezése	1914/17	1921/24	1921/24 a békeévek átlagá- hoz viszonyítva
Gyilkosság, szándékos emberölés, gondatlanságból okozott emberölés és testisértés stb.	— 35·2	— 56·7	— 71·9
Párviadal	— 66·7	+ 93·7	— 35·4
Magánosok elleni erőszak	— 61·1	— 91·0	— 64·6
Rágalmazás	+ 43·2	+ 94·2	+ 178·2

A rágalmazások horribilis emelkedése az 1921/24. években kapcsolatba hozható azzal a körülménnyel, hogy a forradalom és a kommün alatti magatartásuk miatt igen sok személyt jelentettek fel túlbuzgóságukban olyanok, akiknek megfelelő bizonyítékok nem állottak rendelkezésre. A feljelentett, de felmentett egyéneknek természetesen első dolguk volt a feljelentőket hatóság előtti rágalmazásért perbe fogni.

A politikai katasztrófák által felkavart közéleti harcok is igen gyakran rágalmazási perekben robbantak ki.

8. Személy ellen irányuló bűncselekmények részletezése.

A bűncselekmény megnevezése	Személy ellen irányuló bűncselekmények miatt elítéltek száma a kir. bíróságoknál					
	1909/13		1914/17		1921/24	
	átlagszám	%-ban	átlagszám	%-ban	átlagszám	%-ban
Gyilkosság, szándékos és felindulásban elkövetett emberölés, testisértés (B. T. K. 278, 279, 281, 288, 301—309 §§.)	569·8	24·8	369·0	24·1	159·7	11·8
Gondatlanságból okozott emberölés és testi sértés, gyermekölés és kitétel, magzatelhajtás (B. T. K. 282—291., 310. §§.)	9·6	0·4	3·2	0·2	6·2	0·5
Párviadal	19·8	0·9	7·7	0·5	7·0	0·6
Magánosok elleni erőszak	—	—	—	—	—	—
Személyes szab. megsért. közh. ált.	—	—	—	—	—	—
Személyes szab. megs. magánsz. ált.	94·6	4·1	135·5	8·9	263·2	19·4
Rágalmazás	1.600·0	69·8	1.014·2	66·3	913·7	67·7
Becsületsértés	—	—	—	—	—	—
Magánlaksértés	—	—	—	—	—	—
Összesen	2.293·8	100·0	1.529·6	100·0	1.349·8	100·0
Százalékban az előző lusztrum adataihoz viszonyítva	—	—	—	-33·3	—	-11·8

A bűncselekmény megnevezése	Személy ellen irányuló bűncselekmények miatt tett feljelentések száma a budapesti rendőrségnél					
	1909/13		1914/17		1920/24	
	átlagszám	%-ban	átlagszám	%-ban	átlagszám	%-ban
Gyilkosság	27·0	0·8	19·6	0·7	24·0	0·7
Emberölés	143·2	4·0	139·2	4·8	56·0	1·5
Gyermekölés	11·0	0·3	16·6	0·6	5·0	0·1
Magzatelhajtás	107·0	3·0	142·6	4·9	193·8	5·4
Testi sértés	2.194·0	62·0	1.517·2	52·0	1.442·8	39·9
Párviadal	7·6	0·2	3·8	—	15·8	0·4
Magánosok elleni erőszak	112·4	3·2	38·2	1·3	107·6	3·0
Személyes szab. megsért. közh. ált.	2·8	0·1	2·8	—	14·0	0·4
Személyes szab. megs. magánsz. ált.	15·4	0·4	20·2	0·8	78·2	2·2
Rágalmazás és becsületsértés	821·2	23·3	875·6	30·0	931·2	25·8
Magánlaksértés	95·6	2·7	142·2	4·9	745·2	20·6
Összesen	3.537·2	100·0	2918·0	100·0	3.613·6	100·0
Százalékban az előző lusztrum adataihoz viszonyítva	—	—	—	-17·5	—	+23·8

Az elítéltek, illetőleg feljelentettek átlaga az okirathamisításnál:

	1909/13	1914/17	1921/24
A bíróságnál	39·6	32·2	— 18·7 ⁰ / ₀
A rendőrségnél	342·6	278·2	— 18·8 ⁰ / ₀
A szemérem elleni bt. és vts.-nél:			
Bíróságnál	61·0	46·7	— 23·4 ⁰ / ₀
Rendőrségnél	213·4	184·6	— 13·5 ⁰ / ₀
			26·5 — 17·7 ⁰ / ₀
			890·0 + 219·9 ⁰ / ₀
			40·0 — 14·3 ⁰ / ₀
			412·6 + 123·5 ⁰ / ₀

A személyelleni bűncselekményekre vonatkozó és a budapesti rendőrségnél tett feljelentések az ember élete és a testi épség elleni bűncselekmények részletezettebb kimutatása alapján felvilágosítással szolgálnak arra vonatkozólag is, hogy a súlyosabb elbírálás alá eső gyilkosság, szándékos emberölés és az egyszerű testi sértés bűncselekménye milyen arányban állanak egymáshoz. A gyermekölés és magzatelhajtásra vonatkozó feljelentések szintén elkülönítve tárgyalatnak. Tekintettel arra, hogy a személy ellen irányuló bűncselekmények felosztása a bírósági és rendőri statisztikában a legfontosabb és legsúlyosabb elbírálás alá eső személy elleni bűncselekményekre vonatkozólag teljesen eltérő alapon eszközöltetett, az összehasonlítást mellőzve, kénytelenek vagyunk a budapesti rendőrségnél tett, a személy ellen irányuló bűncselekmények miatti feljelentéseket, illetőleg az ezen feljelentésekben az utolsó 15 évfolyamán beállott változásokat számszerűleg külön ismertetni.

A feljelentések 5 évenkénti átlagai emelkedtek és csökkentek százalékokban:

A bűncselekmény megnevezése	1914/18	1920/24	1920/24. évi állapot a békeévek átlagához viszonyítva
Gyilkosság	— 24·4	+ 22·4	— 11·1
Emberölés	— 2·8	— 59·8	— 53·9
Gyermekölés	+ 50·9	— 69·9	— 54·5
Magzatelhajtás	+ 33·3	+ 35·9	+ 81·1
Testisértés	— 30·8	— 4·9	— 34·3
Párviadal	— 50·—	+ 315·7	+ 107·8
Magánosok elleni erőszak	— 66·0	+ 181·7	— 4·2
Személyes szabadság megsértése közhivatalnok által	0·0	+ 400·0	+ 400·0
Személyes szabadság megsértése magán-személy által	+ 31·2	+ 287·1	+ 407·7
Rágalmazás és becsületsértés	+ 6·6	+ 6·3	+ 13·3
Magánlaksértés	+ 48·8	+ 424·1	+ 689·9

A budapesti rendőrség évkönyveinek kimutatásai a személy ellen irányuló bűncselekmény miatt tett feljelentések számáról sokkal élénkebb képet adnak a háborús és forradalmi évek zavaros idejéről, mint a bíróságok által ezen bűncselekmények miatt elítélt személyek statisztikája, mely elfogulatlan igazságkeresésében nem befolyásoltatta magát soha a napi politika izgalmaitól és hatásaitól, főülemelkedett a kérlelhetetlen megtorlás sokszor emberi vágyán és az igazságkeresésében a legnagyobb megrázkódtatások közepette is felmentette mindazokat, akik ellen elegendő perrendszerű bizonyítékokat produkálni nem lehetett.

A rendőrség ellen tett feljelentésekben ezzel szemben az élet maga lüktet: nem a bíróság tárgyilagos megállapításai szólanak belőlük, hanem az egymás életére és vagyonára törő és a különböző politikai irányok által még az emberiségükben is kivetkőzött egyedek acsarkodnak egymás ellen.

A budapesti rendőrségnél tett feljelentések alapján megállapítható, hogy a személy ellen irányuló bűncselekmények közül a súlyosabb becsületsértés alá eső bűncselekmények az összes személy ellen irányuló bűn-

cselekmények miatt tett feljelentéseknek csak 2·3⁰/₀-át alkotják. Ebből esik a gyilkosságra 0·7⁰/₀, emberölésre 1·5⁰/₀, gyermekölésre 0·5⁰/₀ (az 1920—1924. években). A békeévekhez viszonyítva ezen a téren is lassú és állandó javulás mutatkozik, amennyiben békeidőben személyellenes bűncselekmények miatt tett feljelentések 0·8⁰/₀-a vonatkozott gyilkosságra, 4·0⁰/₀-a emberölésre és 0·3⁰/₀-a gyermekölésre. Összesen 5·1⁰/₀. A súlyosabb beszámítás alá eső bűncselekményeknél tehát az átlagos feljelentések számában több mint 50⁰/₀-os csökkenés állott be. A háborús évek folyamán az emberölésre vonatkozó feljelentések csupán 12·5⁰/₀-kal, a gyermekölésre vonatkozó feljelentések pedig 50⁰/₀-kal növekedtek.

A magzatelhajtás bűncselekménye miatt tett feljelentések a békeidők óta állandó emelkedést mutatnak, mely az 1921—1924. években az 1914—1917 évek átlagához viszonyítva 81·1⁰/₀ emelkedésnek felel meg. A magzatelhajtások gyakorisága egyrészt az egykerendszernek a törvényes házasságban élő városi lakosság körében való terjedésének, másrészt a tiltott szerelemnek a következménye. A háborús évek folyamán a gyakorivá vált liaisonok, az inflációs évek folyamán a megélhetési nehézségek hatottak leginkább a magzatelhajtások számának emelkedésére. Ugyanezek szaporították a törvénytelen házasságok számát is és így közvetve gyarapították a magzatelhajtások számát.

Állandóan csökkentek a testi sértés miatt tett feljelentések. 1909—1913-hoz viszonyítva a csökkenés 34·3⁰/₀; hasonlóképen csökkent a magánosok-elleni erőszak miatt tett feljelentések száma, valamint jelentősége is. A forradalmi mentalitás szívósságára jellemző, hogy a személyes szabadság megsértése közhivatalnok valamint magánszemély által a békeévekhez viszonyítva 400·0⁰/₀-kal emelkedett, a magánlaksértések miatt tett feljelentések száma pedig egyenesen 689·9⁰/₀-kal. Ezen bűncselekményeknél az emelkedés már a háborús évek folyamán konstatalható, úgyhogy a forradalmi mentalitás elterjesztésében a háborús viszonyoknak nagy része van. A frontharcokban feldúlt idegek mintha csak a magánlaksértések százaiban kerestek volna csillapodást.

A vagyon ellen irányuló bűncselekmények főcsoportja Budapesten mind nagyobb jelentőséghez jut. (Lásd a 9. tabellát.)

A vagyon elleni bűncselekmények miatt elítélt személyek száma csökkenőben van a primitív és erőszakos bűncselekményeknél, mint amilyen rablás és zsarolás, zártörés; hasonlóképen kevesbedik az elítélt személyek száma a sikkasztás és hűtlen kezelés bűncselekményeivel kapcsolatban. Emelkedik az elítélt személyek száma az ú. n. intellektuális bűncselekményeknél, csalás, csalárd és vétkes bukásnál. Általános vonása a mai kor kriminalitásának, hogy a műveltség emelkedésével az erkölcsök szelidülésével a primitív, durva ösztönök letompulásával előtérbe lépnek azok a bűncselekmények, melyek a vérontás, az erőszak mellőzésével mások tudatlan-

ságából, félrevezetéséből kovácsolnak tőkét s igyekeznek maguknak jogtalan előnyt biztosítani.

Az intellektuális, az ipari és kereskedelmi pályákon tevékenykedő egyedek a család mindenféle válfaját kultiválják. A műveletlen és kevésbé raffinált elemek, akiknek sem megfelelő tudásuk, sem megfelelő fellépésük és külsejük nincsen meg ahhoz, hogy áldozataikat fondorlattal félrevezessék, vagyoni előnyökre lopás útján igyekeznek szert tenni.

A vagyon ellen irányuló bűncselekmények miatt elítélt személyek átlagszámai a háborús és inflációs évek folyamán a békeévek átlagaihoz viszonyítva az alábbi emelkedéseket és csökkenéseket mutatják:

A bűncselekmény megnevezése	1914/17	1921/24	1921/24. évi állapot a békeévek átlagához viszonyítva
Lopás, jogtalan elsajátítás, tulajdon elleni kihágás	— 15·5	+ 71·9	+ 45·2
Orgazdaság és bűnpártolás	+ 20·9	+ 38·6	+ 67·7
Vagyonrongálás	+ 78·5	+ 31·3	+ 134·5
Csalás, csalárd és vétkes bukás	+ 17·5	+ 143·2	+ 186·7
Sikkasztás, zártörés, hűtlen kezelés	— 26·3	— 18·3	— 34·3
Rablás	— 68·5	— 26·7	— 76·9
Zsarolás	+ 22·3	— 40·9	— 27·6
Tiltott szerencsejáték	— 45·3	+ 5·0	— 38·6
Uzsora	— 65·9	—	—

Az orgazdaság bűncselekményének és a bűnpártolás miatt elítélt személyek számának emelkedése szoros összefüggésben van a lopások számának emelkedésével. A vagyonrongálások szaporodása természetes folyamánya a háborús és forradalmi évek alatt kifejlődött elvadulásnak, kíméletlenségnek és a pusztítási hajlamok felébredésének.

Az uzsora vétsége miatt elítélt személyek száma a háború alatt minimumra csökkent. Az inflációs évek folyamán beállott értékpusztulás s a kölcsöntőkék drágasága lehetetlenné tették az uzsoratorvény merev alkalmazását, úgyhogy 1921-ben és a következő években, dacára a rendőrségnél beadott átlagos 254 feljelentésnek, senkit sem ítétek el a királyi bíróságok uzsora miatt. E helyett az árdrágításban nyilvánuló árúzsorát üldözték, úgyhogy 1921-ben 453 személyt ítétek el árdrágítás miatt. A következő években az árdrágítók száma megint olyannyira csökkent, hogy a magyar statisztikai évkönyv egyetlen egy elítéltet sem tüntetett fel.

A vagyon elleni bűncselekmények miatt elítélt személyek legnagyobb kontingensét lopás miatt ítétek el az utolsó 15 év folyamán (a vagyon elleni bűncselekmények főcsoportja elítéltjeinek 58·9, 58·6, 65·2⁰/₀-át). Viszonylag a leggyakoribb bűncselekmény a lopás után a csalás, csalárd és vétkes bukás, melynek arányszámai 6·5, 8·9, 13·9. A sikkasztás bűncselekménye, melynek elítéltjei a békeévekben 17·5⁰/₀-kal voltak képviselve,

9. A vagyon ellen irányuló bűncselekmények részletezése.

A bűncselekmény megnevezése	A vagyon ellen irányuló bűncselekmények miatt											
	elítéltek száma a kir. bíróságnál						feljelentések száma a budapesti rendőrségnél					
	1909/13		1914/17		1921/24		1909/13		1914/18		1920/24	
átlag-szám	%-ban	átlag-szám	%-ban	átlag-szám	%-ban	átlag-szám	%-ban	átlag-szám	%-ban	átlag-szám	%-ban	
Lopás	1.869·0	58·9	1.578·7	58·6	2.714·0	65·2	13.538·6	58·7	45.079·8	80·6	57.547·2	62·7
Ingatlan elsajátítás	—	—	—	—	—	—	1.680·8	7·3	707·2	1·3	643·6	0·7
Tulajdonelleni kihágás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sikkasztás, zártörés, hűtlen kezelés	553·6	17·5	408·2	15·1	333·0	7·9	3.532·8	15·3	3.993·4	7·1	6.417·6	7·0
Rablás	23·8	0·8	7·5	0·3	5·5	0·1	156·8	0·7	167·2	0·3	210·2	0·2
Zsarolás	48·4	1·5	59·2	2·2	35·0	0·8	1.015·8	4·4	550·8	1·0	760·6	0·8
Orgazdaság és bűnpártolás	202·4	6·4	244·2	9·1	339·2	8·0	386·0	1·7	2.078·4	3·7	19.831·0	21·5
Vagyonrongálás	8·4	0·3	15·0	0·6	19·7	0·5	—	—	—	—	—	—
Csalás, csalárd és vétkes bukás	204·6	6·5	240·5	8·9	585·0	13·9	2.627·2	11·4	3.321·0	5·9	6.218·2	6·8
Tiltott szerencsejáték	256·8	8·1	140·5	5·2	147·5	3·6	—	—	—	—	—	—
Uzsora	4·4	—	1·5	—	—	—	113·0	0·5	62·6	0·1	254·0	0·3
Összesen	3.171·4	100·0	2.695·3	100·0	4.178·9	100·0	23.051·0	100·0	55.960·4	100·0	91.882·4	100·0
Százalékban az előző lusztrum adataihoz viszonyítva	—	—	—	—17·6	—	+59·2	—	—	—	+142·8	—	+64·2

veszített jelentőségéből és 1921/24-ben már csak 7·9°/_o-a az elítélteknek marasztaltatott el sikkasztás, zártörés és hűtlenkezelés miatt.

Az orgazdaság és bűnpártolás bűncselekménye az elítélteknek 8°/_o-át szolgáltatta az 1921/24. években. A többi bűncselekmény jelentősége egészen elenyésző, mert miattuk összesen alig 5°/_o-át ítélték el a terhelteknek.

A budapesti rendőrségnél a vagyon ellen irányuló bűncselekmények miatt tett feljelentések átlagainak alakulása százalékokban a következő emelkedéseket és csökkenéseket tünteti fel a megelőző lustrumhoz viszonyítva :

A bűncselekmény megnevezése	1914/18	1920/24	1920/24. évi állapot a békeévek átlagához viszonyítva
Lopás	+ 233·0	+ 27·7	+ 325·0
Jogtalan elsajátítás	— 57·9	— 9·0	— 61·7
Sikkasztás, zártörés, hűtlen kezelés	+ 13·0	+ 60·7	+ 81·7
Rablás	+ 6·6	+ 25·7	+ 34·6
Zsarolás	— 45·8	+ 38·1	— 25·1
Orgazdaság és bűnpártolás	+ 438·4	+ 854·2	+ 5037·0
Csalás, csalárd és vétkes bukás	+ 26·4	+ 87·2	+ 136·6
Uzsora	— 44·6	+ 305·7	+ 124·8

A vagyonelleni bűncselekmények miatt tett feljelentések a legtöbb bűncselekménynél óriási emelkedést mutatnak, még pedig nemcsak viszonylag, de abszolút számokban is. A lopás, az orgazdaság, sikkasztás és hűtlen kezelés miatt tett feljelentések valóságos mammutszámokkal szerepelnek. Ha tekintetbe vesszük, hogy a bíróságok ennek dacára az 1921/24. években a rendőrségnél feljelentett személyeknek csak 4·6°/_o-át ítélték lopás, 5·2°/_o-át a sikkasztás, zártörés, hűtlen kezelés és csupán 1·8°/_o-át az orgazdaság, bűnpártolás, 9·4°/_o-át csalás és hamis bukás miatti feljelentésekkel kapcsolatban, zavarba kell jönnünk a feljelentési psychosisi mérvű túltengésén. (Meg kell jegyeznünk, hogy számításainknál abból indultunk ki, hogy a fenti bűncselekmények miatt a bíróságnál közvetlenül tett feljelentések a megindult eljárás valamely stádiumában a rendőrség büntügyi osztályát is foglalkoztatták és így valamennyi feljelentést felölelik.)

Budapest lakossága túlzott érzékenységgel reagál anyagi érdekeinek bármilyen megsértésére és visszaélve igazsága keresésének jogával a bíróságot és rendőrséget elhalmozza alaptalan feljelentésekkel, melyek részben tudatosan rosszhiszeműk és egyedül a feljelentett személy megfélemlítését célozzák a bűnvádi eljárás által, másrészt a jogi ügyekben való teljes járatlanságból erednek s csak a komoly bűnügyek eredményes kinyomozását hátráltatják. Nem vezethettek a tettes elítélésére azok a feljelentések sem, melyeket a lopások, vagyonrongálásokkal stb. kapcsolatban ismeretlen tettesek ellen adtak be, de a tettes személye kinyomozható nem volt.

Megnyugtató jelenség a feljelentések ezen túltengésénél csak az, hogy az áradat már apadóban van. Az 1920/24. években a legtöbb feljelentést 1923-ban adták be (129.517) s azóta számuk állandóan csökken. 1924-ben már csak 87.931 volt az összes bűncselekmények miatt beadott feljelentések száma, mely szám 1925-ben további 26,6%-al 63.599-re csökkent. A békeévek feljelentési átlagával szemben azonban még mindig 113,3%-al több a beérkező feljelentések száma.

A politikai és gazdasági konszolidáció további előrehaladása egy évtizeden belül a kriminalitás terén is helyreállíthatja esetleg a statusquót azokban a viszonylatokban, amelyek terén a háború és a forradalmak, valamint az infláció folyamán rosszabbodás állott be és állandósíthatja az elért és nagy áron vásárolt javulást, mely több irányban el nem vitatható.

A vagyonelleni bűncselekmények nagymérvű előtérbenyomulása Magyarország kriminalitásában készíthette Pesthy Pál igazságügyminisztert büntetőjogi reformjavaslataira, amelyekkel a pénzbüntetések tervszerű alkalmazásával óhajtja a bűnözés folyton jobban emelkedő árvizeit lecsapolni. Az utolsó évek tapasztalatai ugyanis azt mutatják, hogy csak az alkalmi bűnözőkkel szemben bír a szabadságvesztés büntetése valamelyes javító hatással. Mindinkább szaporodik azonban azoknak a száma, akik a szilárd gazdasági pozícióért folyó harcban, amelyet bizonyos tőke fölött való rendelkezés biztosít, nem riadnak vissza különböző vagyonelleni bűncselekmények és pedig főleg az úgynevezett intellektuális bűncselekmények elkövetésétől, amelyeket hidegvérrel és a leghihetlenebb fondorlattal néha éveken át készítenek elő. A bírói elítéltetés, a fogház- és börtönbüntetés elszenvedése eleve bentfoglaltatik az ilyen elemek kalkulációiban. Kiszabadulás után összeharcsolt és összecsalt tőkékkel, amelyeket az igazságszolgáltatás a legkritkább esetben tud elérni, más vidékre költöznek, miután a gazdasági érvényesülés bázisát az első 10—100.000 pengőt, amely már ugródeszkául szolgál nagy hasznot biztosító vállalkozásokhoz, könnyen és rövid idő alatt megszerezték.

Míg a tisztességes elemek megfelelő szorgalom és tehetség mellett csak a második generációban jutnak abba a helyzetbe, hogy az országban a vezető gazdasági pozíciókra törekedhetnek, addig a büntető törvénykönyv paragrafusai között tojástáncot járó grundolók, siberek és nagystílű spekulánsok, már az első generációban is a vagyon birtokába juthatnak, amellyel azután hatványozott befolyást gyakorolhatnak nemcsak a gazdasági életre, de szociális berendezkedésünk fejlődésére, végső eredményben a magyar történelem jövőbeli kialakulására.

Ha tehát nem akarjuk, hogy a magyar társadalom vezető rétegei mindinkább oda nem való elemekkel telítődjenek meg: minden, de minden rendelkezésre álló eszközzel küzdeni kell az ellen, hogy bárki bűnös úton szerzett vagyont megtarthasson és azzal feltornássa magát vezető gazdasági pozícióba.

10. Kimutatás a főkapitányság bűnügyi osztályánál az 1909. évtől 1922. évig történt előzetes letartóztatásokról.

Év	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Összesen . . .	2.680	2.798	2.599	3.129	3.186	2.745	3.328	3.465	4.352	4.831	4.528	7.274	6.241	6.593	6.821	4.813	3.807
a) Korszerint																	
18 éven aluli	64	262	266	334	246	177	428	585	669	600	344	543	381	374	394	196	95
18 éves	96	147	149	179	177	42	92	210	230	262	288	441	238	160	163	59	63
18—24 évig	1.038	932	868	1.038	983	1.055	1.104	1.041	1.627	2.001	1.874	2.628	2.143	2.358	2.410	1.665	980
24 éven felüli	1.482	1.457	1.316	1.578	1.780	1.471	1.704	1.629	1.826	1.968	2.022	3.662	3.479	3.701	3.854	2.893	2.669
b) Nem szerint																	
férfi	2.208	2.331	2.211	2.660	2.703	2.242	2.532	2.646	3.333	3.769	3.828	5.665	4.737	5.120	5.492	3.817	3.062
nő	472	467	388	469	483	503	796	819	1.019	1.062	700	1.609	1.504	1.473	1.329	996	745
c) Családi állapota																	
hajadon vagy nőtlen	1.996	2.090	1.983	2.382	2.304	1.940	2.283	2.505	3.307	3.688	3.319	4.620	3.670	3.923	4.118	2.940	2.143
férfizett vagy nő	602	623	552	648	802	718	953	885	948	1.043	1.084	2.422	2.360	2.434	2.469	1.672	1.502
özvegy	82	85	64	99	80	87	92	75	97	100	125	232	211	236	234	201	162
d) Foglalkozása																	
magasabb műveltségű	122	109	126	145	185	139	116	127	149	235	288	481	371	454	559	476	414
önálló iparos, kereskedő	100	165	831	1.181	1.347	1.012	1.066	1.039	1.777	2.038	1.899	2.479	2.043	1.602	1.175	939	521
földműves	16	15	19	12	13	20	24	21	104	185	184	301	173	143	107	49	47
munkás	1.165	1.473	144	152	187	604	1.045	1.368	1.216	1.272	990	1.431	1.991	2.757	3.219	2.249	2.060
cseléd	399	287	436	504	519	483	562	484	569	581	480	1.003	802	753	613	452	292
napszámos	878	749	1.043	1.135	935	477	515	426	537	520	687	1.579	861	884	1.148	648	473
e) Származása																	
budapesti	663	650	667	783	748	594	814	983	1.101	1.226	1.250	2.092	1.595	1.761	1.788	1.333	1.093
vidéki	1.903	2.058	1.846	2.243	2.331	2.088	2.465	2.422	3.195	3.402	3.110	4.952	4.237	4.519	4.675	3.270	2.554
külföldi	114	90	86	103	107	63	49	60	56	203	168	230	409	313	358	210	160
f) Hittfelekezet																	
római katolikus	1.653	1.774	1.648	1.984	2.045	1.702	2.101	2.104	2.529	2.956	2.635	4.409	3.600	4.224	4.521	3.130	2.361
evangélikus és református	504	481	458	528	499	452	531	556	737	782	770	1.166	1.410	1.208	1.225	878	705
izraelita	434	462	396	478	526	454	564	631	860	791	924	1.480	943	980	897	699	651
egyéb	89	81	97	139	116	137	132	174	226	302	199	219	288	181	178	106	90

Az intellektuális bűncselekmények minősítésének gyökeres reformja, a bírói szabad mérlegelés tágabb lehetőségeinek biztosítása és a pénzbüntetések szerves és széleskörű alkalmazása segítségével a magyar társadalom már sikeresebben veheti fel a harcot a vagyon ellen irányuló bűncselekmények elharapódzásának végzetessé válható bűnügyi és szociális következményeivel szemben.

IV.

Budapest kriminalitásának oknyomozó adatai.

A Magyar birodalom bűnügyi statisztikája (1909—1913.) a bűnügyi oknyomozó adatokat csakis birodalmi viszonylatban dolgozta fel és így Budapestre vonatkozólag részletes adatokkal nem rendelkezünk. Budapest bűnéletére vonatkozólag csak a budapesti főkapitányság bűnügyi osztályánál előzetes letartóztatásba helyezett büntetlen előéletű és rovtomultú letartóztatottakra vonatkozólag rendelkezünk adatokkal, melyek feldolgozása alapján következtetéseket vonhatunk a korcsoportok, a nemek, a családi állapot, a foglalkozás, a hitfelekezet és földrajzi származás befolyására a kriminalitás kialakulásában. Ezek az adatok természetesen nem egyenlő értékűek a bíróságok által jogerősen elítélt személyekre vonatkozó oknyomozó adatokból merített következtetésekkel, de miután a rendőrség által előzetes letartóztatásba helyezett személyek közül a bíróságok 50—70%-kal szemben marasztaló ítéletet hoztak, ez a rendőrség által előzetes letartóztatásba helyezett személyekre vonatkozó adatok átlag 30%-os korrekcióval már felhasználhatók megbízható következtetések levonására. (Lásd a 10. és 12. tabellát.)

1. A letartóztatottak megoszlása életkorok szerint.

Mellőzzük az életkoroknak a bűnözésre vonatkozó befolyásáról szóló általános fejtegetéseket, amelyek a kriminálstatisztikai kézikönyvekbe valók inkább s itt csak a rendelkezésre álló adatokat állítjuk szembe egymással annál inkább, mivel ezen adatok az életkorok, nemek, foglalkozásoknak, stb. csak az összkriminalitásra való befolyásukban tanulmányozhatók. Miután a rendőrségi jelentések a letartóztatás okát nem közlik, illetőleg csak szórványosan említik meg, hogy az egyes bűncselekményekkel kapcsolatban hány letartóztatást eszközöltek, nincs módunkban kiterjeszkedni a kriminalitásnak az egyes bűncselekményekre vonatkozó oknyomozó adataira.

A főkapitányság bűnügyi osztályánál 1909—1924-ig előzetes letartóztatásba helyezett személyek a béke-, háborús- és inflációs-évek ötéves időszakaiban a következőképen oszlottak meg kor szerint:

Évcsoport	18 éven aluli		18 éves		18—24 évig		24 éven felül	
	átlag	összes letartóztatottak %/ó-ában	átlag	összes letartóztatottak %/ó-ában	átlag	összes letartóztatottak %/ó-ában	átlag	összes letartóztatottak %/ó-ában
1909/13 .	234.4	8.1	149.6	5.2	971.8	33.8	1.522.6	52.9
1914/18 .	491.8	13.1	167.2	4.5	1.365.6	36.5	1.719.6	45.9
1920/24 .	377.6	5.9	212.2	3.3	2.238.8	35.3	3.517.8	55.5

Ezzel szemben Magyarországon az 1909—1913. években a bíróságok által jogerősen elítélt személyek a becsületsértés kivételével korcsoportok szerint százalékokban következőképp oszlottak meg:

Korcsoportok	%	Korcsoportok	%
12—18 évig	14·7	30—49 évig	31·8
19—21 „	16·2	50 éves vagy idősebb	10·0
22—29 „	27·3		

Sajnálattal kell megjegyezni, hogy a jogerősen elítélt személyek és a budapesti rendőrség bünyügyi osztálya által letartóztatásba helyezett személyek korcsoportok szerinti felosztása annyira eltér egymástól, hogy csak a fiatalokkorúakra vonatkozó adatok hasonlíthatók össze egymással.

11. A budapesti főkapitányság bünyügyi osztályán előzetes letartóztatásba helyezett személyek átlaga és százalékos megoszlása, kor, nem, családi állapot, foglalkozás, származási hely és hitfelekezet szerint.

Megnevezés	1909/13.		1914/18.			1920/24.		
	abs.	a letartóztatottak százalékában	abs.	a letartóztatottak százalékában	emelkedés	abs.	a letartóztatottak százalékában	emelkedés
Összesen	2.878·4	100·0	3.744·2	100·0	+ 30·1	6.348·4	100·0	+ 69·6
a) Kor szerint:								
18 éven aluli	234·4	8·1	491·8	13·1	+ 109·8	377·6	5·9	— 23·2
18 éves	149·6	5·2	167·2	4·5	+ 11·8	212·2	3·3	+ 26·9
18—24 éves	971·8	33·8	1.365·6	36·5	+ 40·5	2.238·8	35·3	+ 63·9
24 éven felüli	1.522·6	52·9	1.719·6	45·9	+ 12·9	3.519·8	55·5	+ 104·5
b) Nem szerint:								
férfi	2.422·6	84·2	2.904·4	77·6	+ 19·9	4.966·2	78·2	+ 71·0
nő	455·8	15·8	839·8	22·4	+ 84·2	1.382·2	21·8	+ 64·6
c) Családi állapot szerint:								
hajadon vagy nőtlen	2.151·0	74·7	2.744·6	73·3	+ 27·6	3.854·2	60·7	— 12·4
férjes vagy nő	645·4	22·5	909·4	24·3	+ 40·9	2.271·4	35·8	+ 149·7
özvegy	82·0	2·8	90·2	2·4	+ 10·0	222·8	3·5	+ 147·0
d) Foglalkozás szerint:								
magasabb művelts.	137·4	4·8	153·2	4·1	+ 11·5	468·2	7·4	+ 205·6
önálló iparos	724·8	25·2	1.386·4	37·0	+ 91·3	1.647·6	26·0	+ 18·8
földműves	15·0	0·5	70·8	1·9	+ 372·0	154·6	2·4	+ 118·3
munkás	624·2	21·7	1.101·0	29·4	+ 76·4	2.329·4	36·7	+ 111·4
cseléd	429·0	14·9	537·8	14·4	+ 25·4	724·6	11·4	+ 34·7
napszámos	948·0	32·9	495·0	13·2	— 47·8	1.024·0	16·1	+ 106·9
e) Szárm. hely szerint:								
budapesti	702·2	24·4	943·6	25·2	+ 34·4	1.713·8	27·0	+ 81·6
vidéki	2.076·2	72·1	2.714·4	72·5	+ 30·7	4.328·6	68·2	+ 59·5
külföldi	100·0	3·5	86·2	2·3	— 13·8	306·0	4·8	+ 254·9
f) Hitfelekezet szerint:								
róm. kath.	1.821·0	63·3	2.278·4	60·9	+ 25·1	4.026·6	63·5	+ 77·2
ev. ref.	494·0	17·2	611·6	16·3	+ 23·8	1.177·4	18·5	+ 92·5
izr.	459·2	15·9	660·0	17·6	+ 43·7	999·8	15·7	+ 51·5
egyéb	104·2	3·6	194·2	5·2	+ 86·0	144·6	2·3	+ 0·3

12. Kimutatás a főkapitányság bűnügyi osztályánál az 1909—1925-ig előzetes letartóztatásba helyezett rovoftmultuákról.

Megnevezés	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Összesen	925	1.023	788	957	1.150	1.048	774	927	1.132	875	1.067	1.837	1.907	1.890	2.366	1.810	1.637
<i>a) Nem szerint:</i>																	
férfi	793	890	682	835	1.021	893	589	713	906	730	939	1.490	1.422	1.475	1.936	1.443	1.319
nő	132	133	106	122	129	155	185	214	226	145	128	347	485	415	430	367	318
<i>b) Kor szerint:</i>																	
18 éven aluli	353 ¹⁾	129	54	34	34	18	22	33	71	73	46	74	57	48	32	12	5
18 éven felüli	572 ¹⁾	894	734	923	1.116	1.030	752	894	1.061	802	1.021	1.763	1.850	1.842	2.334	1.798	1.632
<i>c) Családi állapot szerint:</i>																	
hajadon vagy nőtlen	658	802	602	742	844	751	576	655	838	660	841	1.261	1.145	1.109	1.314	1.066	898
férjes vagy nős	235	181	167	178	281	256	176	250	270	194	207	539	693	711	944	652	658
özvegy	32	40	19	37	25	41	22	22	24	21	19	37	69	70	108	92	81
<i>d) Foglalkozás szerint:</i>																	
magasabb műveltségű	38	25	32	32	47	47	20	20	37	32	40	55	76	77	129	110	126
önálló iparos és kereskedő	38	57	242	382	504	395	244	268	507	405	495	682	659	512	459	358	199
földműves	5	2	4	3	5	11	15	6	19	27	28	44	50	59	47	13	26
munkás	433	504	54	48	69	216	238	417	292	227	223	390	588	753	1.125	869	942
cseléd	115	80	117	157	174	155	139	103	138	102	105	225	262	230	203	163	102
napszámos	296	355	339	335	351	224	118	113	139	82	176	441	272	259	403	297	242
<i>e) Származás szerint:</i>																	
budapesti	294	318	231	295	324	289	247	299	349	270	289	503	485	507	660	539	500
vidéki	600	684	543	643	802	743	521	623	777	600	771	1.308	1.412	1.306	1.608	1.229	1.089
külföldi	31	21	14	19	24	16	6	5	6	5	7	26	10	77	98	42	48

¹⁾ 1909. évben nem a 18 éven aluli és felüli kor szerinti megkülönböztetés áll, hanem 24 éven aluli és felüli.

A különböző korcsoportok közül a budapesti rendőrség bűnügyi osztályánál letartóztatásba helyezett személyeknél a 18 éven aluliak és 18 évesek hányadrésze a békeévek óta állandó csökkenést mutat. A 18—24. éves és a 24 éven felüli korcsoportok aránya pedig a békeévekhez viszonyítva 33·8 0/0-ról 35·3 0/0-ra, illetőleg 52·9 0/0-ról 55·5 0/0-ra emelkedett. A magasabb korosztályokba tartozó személyek legnagyobb része katonai szolgálatot teljesített, résztvett a frontharcokban, esetleg a forradalmi mozgalmakban is és így nagyobb alkalma volt bűnöznie, mint a kiskorúaknak, akik mindkettőből ki voltak rekesztve.

A főkapitányság bűnügyi osztálya által letartóztatásba helyezett rovottmultúaknak a rendőrségi jelentésekben közölt kimutatásai a rovottmultúakat két korcsoportra osztják: 18 éven aluliakra és 18 éven felüliekre.

Évcsoport	18 éven aluliak		18 éven felüliek		Összesen
	átlag	összes letartóztatottak 0/0-ában	átlag	összes letartóztatottak 0/0-ában	
1909/13	120·8	12·5	847·8	87·5	968·6
1914/18	43·4	4·6	907·8	95·4	951·2
1920/24	44·6	2·3	1.921·4	97·9	1.966·0

A letartóztatásba helyezett rovottmultúaknál a fiatalok arányának jelentékeny csökkenése állapítható meg, míg a letartóztatottaknál a magasabb korosztályok arányának emelkedésére ható és fennebb ismertetett okok a rovottmultú letartóztatottaknál hatványozottabban érvényesültek.

2. A letartóztatottak megoszlása nemek szerint.

Magyarországon az 1909—1913. évek átlagában a becsületsértés kivételével a büntett és vétség miatt elítéltek közül 84·5 0/0 volt férfi és 15·5 0/0 nő.

A budapesti rendőrség bűnügyi osztályánál letartóztatásba helyezett személyek nem szerint a következőképpen oszlottak meg:

Évcsoport	átlag	Férfi	átlag	Nő	Összesen
		összes letartóztatottak 0/0-ában		összes letartóztatottak 0/0-ában	
1909/13	2.422·6	84·2	455·8	15·8	2.878·4
1914/18	2.904·4	77·6	839·8	22·4	3.744·2
1920/24	4.966·2	78·2	1.382·2	21·8	6.348·4

A letartóztatásba helyezett rovottmultúak nem szerint a következőképpen oszlottak meg:

Évcsoport	átlag	Férfi	átlag	Nő	Összesen
		összes letartóztatottak 0/0-ában		összes letartóztatottak 0/0-ában	
1909/13	844·2	87·2	124·4	12·8	968·6
1914/18	766·2	80·6	185·0	19·4	951·2
1920/24	1.553·2	79·2	408·9	20·9	1.962·1

A békeévekben a letartóztatásba helyezett nők, valamint a Magyarországon bűncselekmények miatt elítélt nők aránya alig mutat eltérést.

A háborús évek folyamán a kenyérkereső nélkül maradt nők aránya a letartóztatottak százalékában jelentékenyen emelkedett 15·8%-ról 22·4%-ra, vagyis 41·7%-kal. Míg a letartóztatásba helyezett férfiak átlaga a háborús évek folyamán 19·9%-kal emelkedett, addig a letartóztatásba helyezett nők átlaga az 1914—1918. években 84·2%-kal szökkent fel.

Az inflációs évek folyamán a letartóztatásba helyezett férfiak átlaga ezzel szemben 71·0%-kal emelkedett, míg a nőké már csak 64·6%-kal, úgyhogy a letartóztatott nők aránya 22·4%-ról 21·8%-ra süllyedt. A letartóztatásba helyezett rovtomultú nők aránya a háborús és inflációs évek folyamán lassabban és kisebb mérvben nőtt meg, mint az összes letartóztatott nők aránya, de annál nagyobb stabilitást mutat. Általában megfigyelhető az a tény, hogy a bűn útjára tévedt nők nehezebben javíthatók meg és téríthetők a jobb útra, mint a férfiak. A budapesti büntető gyermekbíróság jelentései is hangsúlyozzák azt a megfigyelést, hogy a züllés lejtőjére került leányok legtöbbjénél kárbavesztett minden fáradozás, hogy a társadalom számára megmentessenek.

3. A letartóztatottak megoszlása családi állapot szerint.

Magyarországon az 1909—1913. években a büntettek és (a becsület-sértés kivételével) vétségek miatt elítélt személyek közül 48·8% volt nőtlen és hajadon, 47·6% házas és 3·6% özvegy vagy törvényesen elvált.

A budapesti rendőrség bűnügyi osztályánál letartóztatásba helyezett személyek a következőképpen oszlottak meg családi állapot szerint:

Évcsoport	Hajadon vagy nőtlen		Férjezett vagy nős		Özvegy		Összesen
	átlag	összes letartóztatottak %-ában	átlag	összes letartóztatottak %-ában	átlag	összes letartóztatottak %-ában	
1909/13	2.151·0	74·7	645·4	22·5	82·0	2·8	2.878·4
1914/18	2.744·6	73·3	909·4	24·3	90·2	2·4	3.744·2
1920/24	3.854·2	60·7	2.271·4	35·8	222·8	3·5	6.348·4

A letartóztatott rovtomultúaknál a megoszlás a következő volt:

Évcsoport	Hajadon vagy nőtlen		Férjezett vagy nős		Özvegy		Összesen
	átlag	összes letartóztatottak %-ában	átlag	összes letartóztatottak %-ában	átlag	összes letartóztatottak %-ában	
1909/13	729·6	75·3	208·4	21·5	30·6	3·2	968·6
1914/18	696·0	73·2	229·2	24·1	26·0	2·7	951·2
1920/24	1.179·0	60·1	707·8	36·1	75·2	3·8	1.962·0

Míg az 1909—1913. években a büntettek és vétségek miatt elítélt személyeknél a házas és nem házas elítéltek között csak 1·2%-nyi különbség volt, addig a budapesti rendőrség által letartóztatott személyeknél a nem házas letartóztatottak több mint háromszorosát képezték a házas letartóztatottaknak. A háborús és inflációs évek folyamán a családi kötelezéseknek

általában tapasztalható meglazulásával kapcsolatban annak a bűnözési hajlam visszaszorításában nyilvánuló hatása is csökkent, úgyhogy a házastartózatottak arányszáma 22·5⁰/₀-ról 24·3⁰/₀-ra, majd 35·8⁰/₀-ra emelkedett. A rovttmultúak között a házastartózatottak aránya szintén állandó emelkedést mutat. A békeévekben a házastartózatottaknak csak 21·5⁰/₀-át alkották, a háborús években már 24·1⁰/₀-át, a háború utáni években, amikor a háborús viszonyoknak a hatása már kifejlődött az emberek kedélyében és lelkeségében, 36·1⁰/₀-ra emelkedett.

4. A letartóztatottak foglalkozás szerinti megoszlása.

A büntett és vétség miatt Magyarországon elítélt személyek megoszlásának összevetése a budapesti letartóztatottak foglalkozási statisztikájával céltalan, mert a rendőrségi jelentésekben használt foglalkozási nomenclatúra teljesen eltérő a Magyarbirodalom bűnügyi statisztikájában használt felosztástól.

a) A főkapitányság bűnügyi osztályánál előzetes letartóztatásba helyezett személyek, a következőképpen oszlottak meg foglalkozás szerint:

A foglalkozás megnevezése	Az előzetes letartóztatásba helyezettek			A rovttmultú letartóztatottak			
	megoszlása foglalkozás szerint						
	1909—1913	1914—1918	1920—1924	1909—1913	1914—1918	1920—1924	
	é v c s o p o r t o k b a n						
magasabb műveltségű	átlag	137·4	153·2	468·2	34·8	31·2	89·4
	összes letartóztatottak %/o-ában	4·8	4·1	7·4	3·6	3·3	4·6
önálló iparos	átlag	724·8	1386·4	1647·0	244·6	363·8	534·0
	összes letartóztatottak %/o-ában	25·2	37·0	26·0	25·3	38·2	27·2
földműves	átlag	15·0	70·8	154·6	3·8	15·6	42·6
	összes letartóztatottak %/o-ában	0·5	1·9	2·4	0·39	1·6	2·2
munkás	átlag	624·0	1101·0	2327·4	221·6	278·0	745·0
	összes letartóztatottak %/o-ában	21·7	29·4	36·7	22·9	29·2	38·0
cseléd	átlag	429·0	537·8	724·6	128·6	127·4	216·6
	összes letartóztatottak %/o-ában	14·9	14·4	11·4	13·3	13·4	11·0
napszámos	átlag	948·0	495·0	1024·0	335·2	135·2	334·4
	összes letartóztatottak %/o-ában	32·9	13·2	16·1	34·6	14·2	17·0
Összesen		2.878·2	3.744·2	6.345·8	968·6	951·2	1962·0

Az előzetes letartóztatásba helyezettek foglalkozásának eltérő nomenclaturája a magyar statisztika által használt foglalkozási nomenclaturától akadálya annak is, hogy a különböző foglalkozási ágak budapesti aránya és a letartóztatottaknak foglalkozási aránya között párhuzamot vonhassunk.

A budapesti letartóztatottak foglalkozási statisztikájából azonban megállapíthatjuk, hogy a magasabb műveltségűek arányszáma az összes letartóztatottakhoz viszonyítva a háború folyamán valamivel csökkent, az inflációs évek folyamán azonban a békeévekhez viszonyítva is 75%-al emelkedett, ami az intellektuális bűncselekményeknek az 1920/24. években való nagymérvű elszaporodásával van kapcsolatban. Főltűnő jelenség ellenben az, hogy a magasabb műveltségűeknek aránya a rovottmultú letartóztatottaknál is 25%-al emelkedett a békeévekhez viszonyítva az 1920/24. években.

Az önálló iparosok és kereskedők a békeévekben a letartóztatottak 25·2%-át tették ki. Ugyanilyen arányban (25·3%) voltak képviselve a rovottmultúak között is. 1914/18. évek folyamán az önálló iparosok és kereskedők aránya 37%-ra emelkedett az összes letartóztatottakhoz képest, a rovottmultú letartóztatottaknál pedig 38·2%-ra. A hadiszállítások, a nyersanyaghiány, amely szurrogátumok alkalmazására kényszerítette az iparosokat, egyszersmind megnyitották a zsilipjeit a silány árú szállítási lehetőségeinek, szöktethették fel a letartóztatott önálló iparosok és kereskedők arányszámát.

A földművesek aránya a letartóztatottak között szintén emelkedett 0·5-ről 2·4-re. Hasonlóképpen emelkedett a munkások aránya a letartóztatottak között; a békeévekben 21·7% körül mozgó arányszám a háború alatt 39·4-re, majd az inflációs években 36·7-re emelkedett. Csökkenni egyedül a napszámosok és cselédeknek az összes letartóztatottakhoz viszonyított aránya csökkent. A napszámosok aránya 50%-kal, cselédeké pedig kb. 23%-kal.

5. A letartóztatottak megoszlása hitfelekezet szerint.

Magyarországon az 1909/13. években a jogerősen elítélt személyek (becsületsértés miatt elítéltek kivételével) vallás szerint következőképpen oszlottak meg %-okban:

	Az elítéltek vallás szerinti megoszlása	A 12 éven felüli népesség vallás szerinti megoszlása
róm. kath.	48 1 ⁰ / ₀	48·7 ⁰ / ₀
gör. kath.	13·4 ⁰ / ₀	10·7 ⁰ / ₀
református	14·1 ⁰ / ₀	14·6 ⁰ / ₀
ág. ev.	4·8 ⁰ / ₀	7·3 ⁰ / ₀
gör. keleti	15·2 ⁰ / ₀	13·1 ⁰ / ₀
unitárius	0·5 ⁰ / ₀	0·4 ⁰ / ₀
izraelita	3·9 ⁰ / ₀	5·1 ⁰ / ₀

A római katolikusok kriminalitása 1·2⁰/₀-kal volt kisebb az ország népességében elfoglalt százalékos arányuknál. A görög katolikusoké 24·9⁰/₀-kal volt nagyobb, a reformátusoké 3·5⁰/₀-kal kisebb, az ágostai evangélikusoké 33·9⁰/₀-kal volt kisebb, a görögkeletieké 15·9⁰/₀-kal az unitáriusoké 9·7⁰/₀-kal volt nagyobb, az izraelitáké 23·6⁰/₀-kal kisebb az illető vallásfelekezet országos arányszámánál.

Budapesten a nagyobb felekezetek aránya a következő volt:

év	Róm. kath.	Ág. ev.	Ref.	Izraelita	Egyéb
1910	59·8	5·0	9·9	23·1	2·2
1920	59·1	4·8	10·9	23·3	2—

A főkapitányság bűnügyi osztályánál letartóztatott személyek megoszlása felekezet szerint százalékokban kitett:

Évcsoport	Róm. kath.		Ág. ev., ref.		Izraelita		Egyéb	
	átlag	%-ban	átlag	%-ban	átlag	%-ban	átlag	%-ban
1909/13 . . .	1.821·0	63·3	494·0	17·2	459·2	15·9	104·4	3·6
1914/18 . . .	2.278·4	60·9	611·6	16·3	660·0	17·6	194·2	5·2
1920/24 . . .	4.036·8	63·6	1.177·4	18·5	999·8	15·7	193·6	3·0

A budapesti rendőrség jelentései a rovottmultú letartóztatottakról adott kimutatásaikban nem közölnek adatokat a letartóztatottak hitfelekezetéről. A római katolikusok aránya az összes letartóztatottak százalékában a békeévekben Budapesten 3·5⁰/₀-kal meghaladta a katolikusok arányát Budapest népességében. Az ágostai evangélikusoknál 2·3⁰/₀-kal szerepel több letartóztatott, mint amennyi ezen felekezet aránya Budapest népességében. Ezzel szemben az izraeliták közül 7·2⁰/₀-kal kevesebbet tartóztatnak le, mint amennyi fővárosi arányszámuk.

Az 1914/18. évek folyamán a római katolikusok arányszáma a letartóztatott személyeknél 4·2⁰/₀-al az ág. evangélikus és reformátusoknál 5·2⁰/₀-al csökkent. Az izraelitáknál ellenben 10·6⁰/₀-al emelkedett. A keresztény felekezeteknél a háborús viszonyok a kriminalitás csökkenésére, az izraelitáknál a kriminalitás emelkedésére vezettek.

Az 1920/24. években az inflációval az országra szakadt gazdasági válság, a köztisztviselők, magántisztviselők és munkások családjainak létminimuma és keresete között lévő nagy különbség, mely főleg a keresztény felekezetek híveit sújtotta, ismét felszöktette a letartóztatottak között a keresztényfelekezetek híveinek arányát. A római katolikus letartóztatottak aránya 4·4⁰/₀-al, az ág. evangélikus és református letartóztatottak aránya 13·5⁰/₀-al emelkedett, míg az izraelita letartóztatottak aránya 10·7⁰/₀-al csökkent. A hadiszállítási konjunktúrákat az inflációs periódus tőzsdei — és a tartós

árúhiány folytán még most is jelentékeny — árüzleti konjunktúrák nagy nyereségeket biztosítottak azon tőkékkel rendelkező iparosoknak, kereskedőknek és mindazoknak, akik elegendő üzleti élelmességgel és konjunktúrális érzékkel rendelkeztek.

A szegénység és nyomorúság a bűnözésnek örökerejű és leghatalmasabb indító oka. Az anyagi jólét, a vagyon, ezzel szemben a kriminalitás hatalmas ellensúlyozója, mert az utóbbiak birtoka egyszersmind a művelődés lehetőségét, a szükségletek normális kielégítését, jobb és biztos keresetet, kedvező testi és szellemi fejlődés lehetőségeinek a biztosítását jelenti.

A különböző felekezetek hívei között a legrosszabb anyagi viszonyok között Budapesten a katolikusok vannak. Utánuk következnek sorrendben a reformátusok, majd az ágostai evangélikusok, a legjobban szituált felekezet Budapesten az izraelita felekezet.

Közvetlen adataink a Budapesten lévő vagyonok és tőkék eloszlásáról ugyan nincsenek, de megtudjuk állapítani, hogy a szobák száma szerint osztályozott lakásokban milyen arányban laknak az egyes felekezetek tagjai. Az egyes vallásfelekezetek híveinek halandósága szintén módot nyújt arra, hogy az egyes vallások híveinek életmódjára következtetéseket vonhassunk, mert a jobban szituált egyének kényelmesebb és nyugodtabb életmódja, műveltsége lehetővé teszi nekik, hogy egészségük fenntartása és életük meghosszabbítása érdekében az összes szükséges áldozatokat meghozzák.

Ugyanezen következtetést vonhatjuk le az egyes felekezetek tüdővész halandóságából is. A tüdővész terjedéséhez hozzájárul ugyan az átöröklődés is, de szegénységnek, a nélkülözéseknek, az alkoholélvezetnek és a durva, mértéktelen kicsapongásoknak jut az oroszlánrész a tüdővész termőtalajának megteremtésében. A gyermekhalandóság 0—5 évig szintén a szegény néposztályoknál a legnagyobb, akik nemhogy a gyermek egészsége és rendes táplálkozása, s a beteg gyermek gyógykezeltetése érdekében szükséges áldozatokat megtudnák hozni, hanem a maguk létfenntartásáról is alig tudnak gondoskodni.

A budapesti lakásokban szobaszám szerint osztályozva az egyes felekezetek hozátartozói a következő arányban laktak 1920-ban:

A lakások 0/0-os megoszlása a családfő vallása szerint

A vallásfelekezet megnevezése	A vallásfelekezet híveinek száma a lakosság 0/0-ában 1920-ban.	A lakás állott								
		0	1	2	3	4	5	6	6	8 és több
		s z o b á b ó l								
Róm. kath. . .	59.1	67.6	47.2	38.2	37.6	37.6	38.6	39.4	41.2	47.1
Ág. evang. . .	4.9	4.7	5.0	5.8	6.5	7.6	8.0	8.7	6.9	5.7
Református . .	10.9	12.6	7.9	7.2	8.3	9.4	9.2	10.6	10.4	6.2
Izraelita . . .	23.4	11.4	36.8	45.0	43.4	38.9	36.8	30.7	29.8	20.0
Egyéb	1.7	3.7	3.1	3.8	4.2	5.5	7.4	10.6	11.7	21.0

A katolikusok arányszámukon felül laknak hodályokban, félszerekbe, pincékben és csak konyhából álló lakásokban. Már az egyszobás lakásokban is kisebb az arányuk mint a számuk a lakosság százalékában (-11.9%) a 2, 3, 4, 5, 6 szobás lakásokban átlag $20-22\%$ -al kisebb a képviselésük. A 7 és 8-nál többszobás lakásokban emelkedik fel arányuk újból 41.2 és 47.1% -ra. A főnemesség Magyarországon nagyobbreszt katolikus. Az általuk elfoglalt lakások révén szerepelnek a katolikusok a nagyobb lakások lakói között.

Az ágostai evangélikusok minden lakáskategóriában néhány százalékkal jobban vannak képviselve budapesti arányszámuknál. Ezen különbség az evangélikusok javára a legnagyobb az 5 és 6 szobás lakásoknál, ahol eléri a $3-4\%$ -ot.

A reformátusok arányszámuknál kevesebben laknak az 1, 2 és 3 szobás lakásokban, míg a 4, 5, 6 és 7 szobás lakásokban nagyjában arányszámuknak megfelelően vannak képviselve. A csak konyhából álló lakásokban azonban nagyobb az arányszámuk 1.7% -kal.

Az izraeliták a konyhából álló lakásokban laknak csak arányszámukon messze alulmaradó számban (12%). A legtöbbnek $2-3$ és 4 szobás lakás jut, mely lakásoknak 45.0 , 43.4 , 38.9% -ában izraeliták laknak. Az 5 és 6 szobás lakásokban arányszámuk szintén igen jelentékeny (36.8% és 30.7%) és csak a 7 és 8 és annál több szobás lakásokban száll le 29.8 és 20.0% -ra.

A keresztény felekezetek halandósági viszonyai már nagyobb hasonlóságot mutatnak, mint a lakásviszonyok. Jelentékenyen kedvezőbbek a halandósági viszonyok azonban a izraelitáknál. Átlag $30-40\%$ -kal kedvezőbbek, mint a keresztényeké.

A tüdővészhalandóság terén a keresztény felekezetek sorsközösségszerűen egyenlő véradót fizetnek azon halálnemnek, mely az összes betegségek között a legnagyobb rendet vágja kisszámú népünkben. Az izraeliták tüdővészhalandósága 50% -kal kedvezőbb, mint a keresztény felekezeteké, megfelelően jóval kedvezőbb vagyoni viszonyaiknak.

A keresztényeknél évente átlag 1000 közül 4.5 ember hal meg tüdővészen, addig az izraeliták közül csak kettő s a gyermekhalandóság terén sem jobbak sokkal a keresztényeket illetőleg a viszonyok.

Az általános jólét azon magas foka, melynek Budapesten az izraelita felekezet örvend, szolgálhat magyarázatul más okok mellett arra, hogy Budapesten az izraeliták kriminalitása még kedvezőbb, mint Magyarország izraelitáinak átlag kriminalitása, mely viszont kedvezőbb, mint a többi vallások hiveié.

Arravonatkozólag, hogy az izraeliták kedvezőbb kriminalitás mellett milyen bűncselekményeknél haladják meg a keresztények kriminalitását, csak az $1909-13$. évi országos bűnügyi statisztika ad feleletet.

A 12 éven felüli népesség ugyanazon csoportjához tartozó 100.000 lélekre jutott elítélt az 1909/1913 évek átlagában.

A bűncselekmény megnevezése	Az összlakosság százalékában	Férfi				Nő				Összesen			
		Róm. kath.	Ag. ev.	Református	Izraelita	Róm. kath.	Ag. ev.	Református	Izraelita	Róm. kath.	Ag. ev.	Református	Izraelita
		Hamis tanuzás és eskü	1·2	0·7	0·8	1·2	3·2	0·3	0·2	0·5	0·5	0·5	0·5
Hivatali és ügyv. büntett és véts.	3·8	3·4	2·7	4·4	5·0	0·5	0·4	0·4	0·8	1·9	1·5	2·5	2·8
Vallás elleni büntett és vétség .	2·8	2·2	2·1	2·8	10·5	0·4	0·4	0·3	0·4	1·3	1·2	1·5	5·3
Szemér. ell. egyéb bünt. és véts. .	5·3	5·4	3·8	4·7	8·8	0·3	0·1	0·1	0·2	2·8	1·9	2·5	4·5
Okirathamisítás	10·5	7·8	7·2	11·5	18·0	1·6	2·1	2·6	0·5	4·5	3·7	4·0	3·4
Rágalmazás	25·1	22·0	25·8	27·6	47·0	14·0	12·0	18·2	10·0	17·9	18·8	23·0	28·3
Párviadal	3·0	2·4	3·0	3·0	21·2	—	—	—	—	1·2	1·5	1·5	10·4
Lopás Bn. 49. §. 2. bekezd.	3·9	4·9	2·2	3·5	6·9	0·8	0·2	0·3	0·1	2·8	1·2	1·9	3·4
Zsarolás	9·2	7·3	4·1	6·9	20·2	0·9	0·5	1·1	2·0	4·1	2·3	4·0	11·0
Sikkasztás zárt hűtlen kezelés	38·8	37·3	20·2	36·3	98·7	1·5	3·1	7·5	8·3	22·1	11·5	22·0	52·8
Orgazd. és bűnpártolás	25·9	27·0	16·3	25·5	29·0	15·3	8·6	14·3	5·1	12·0	12·4	20·0	16·9
Csalás	17·2	15·8	10·3	13·6	58·3	5·3	2·4	3·5	3·3	10·4	6·3	8·6	30·4
Csalárd és vétkes bukás	3·5	1·8	1·9	0·8	44·1	0·1	6·2	—	3·6	0·9	0·9	0·5	23·5
Uzsora	1·0	0·1	6·0	6·2	8·0	0·1	—	0·2	0·8	0·1	0·0	0·2	4·4

Az izraelita férfiak kriminalitása az uzsoránál 80-szorosan meghaladta a katolikus férfiak bűnözését, a csalárd és vétkes bukásnál 24·4-szeresen, a rágalmazásnál 21·4-szeresen, a párviadalnál 8·8-szorosan, a valláselleni büntettek és vétségeknél 4·8-szeresen, a hamis tanuzásnál és hamis eskü-nél 4·57-szorosan, a csalásnál 3·7-szeresen, a zsarolásnál 2·7-szeresen, a sikkasztásnál 2·6-szeresen, az okirathamisításnál 2·3-szeresen, a szemérem elleni büntetteknel és vétségeknél 1·6-szeresen stb.

Ha az izraeliták által elkövetett bűncselekmények természetét vizsgáljuk, akkor megállapíthatjuk, hogy azok túlnyomólag a vagyon ellen elkövetett bűncselekmények intellektuális csoportjába tartoznak, ahol a határvonal a cselekmény magánjogi vagy büntetőjogi hovatartozásának tekintetében a legtöbbször bírói döntést igényel. Ezen körülmény kell, hogy a rendőrséget bizonyos tartózkodásra intse a vagyonelleni intellektuális bűncselekmények feljelentettjének letartóztatásánál követett gyakorlatában. Az ezen bűncselekményekre vonatkozó feljelentések alapján eszközölt előzetes letartóztatások és őrizetbevételek csekélyebb száma természetszerűleg visszahat az izraelita letartóztatottak kisebb hányadára is. Csökkenti azonkívül az izraelita letartóztatottak számát az is, hogy az izraelita feljelentettek nagy része (tőzsdei csalások, hitelezési csalás stb.) vagyonos ember, akinek szökésétől nem kell tartani s azért az előzetes letartóztatás mellőzhető.

Az izraeliták aránylag kedvezőbb kriminalitása, visszavezethető részben arra is, hogy az általuk leggyakrabban elkövetett bűncselekményeknél a feljelentettek sokkal kisebb százalékát ítélik el, mint az összes bűncselekmények átlagában. Míg Magyarországon 100 feljelentett személy

közül elítéltek átlag az 1909/13. évben 23·4, az 1914/22. évben 22·8, addig Budapesten, ahol a nehezebben bizonyítható vagyonelleni bűncselekmények az uralkodók, már az 1909/12. évben csak 12·0%-át, az 1923/25. évben 13·9%-át ítélték el a feljelentett személyeknek.

Ezzel szemben az izraeliták által leggyakrabban elkövetett bűncselekményeknél a budapesti rendőrségnél följelentett személyek és a budapesti bíróságok által elítélt személyek %-os aránya volt:

	1909/13.	1914/17.	1929/24. évben volt
uzsoránál	3·9	2·4	1) 44·5
csalás, csalárd és vétkes bukásnál	7·7	7·2	9·3
rágalmazásnál	11·5	4·0	28·2
zsarolásnál	4·7	10·7	4·6
sikkasztásnál	15·6	10·2	5·2
okirathamisításnál	11·5	11·5	2·9

Ha figyelembe vesszük, hogy ezen bűncselekményekkel kapcsolatban a bíróságoknál közvetlenül is történnek feljelentések, amelyek elítéltjei szintén szerepelnek fenti kimutatásunkban és befolyásolják az arányszámot, ennek következtében a zsidóság által leggyakrabban elkövetett bűncselekményeknél az elítéltek tényleges arányát még alacsonyabbra tehetjük, ami az izraeliták statisztikailag kimutatható kriminalitását igen kedvezően befolyásolja.

Az izraeliták kedvezőbb kriminalitása egyébként más országokban is megfigyelhető.

	10.000 lélekre esett elítélt	10.000 izraelitára esett elítélt	Differencia az izraeliták javára
Ausztriában			
1891—1895 : átlag .	12·4	9·1	3·3
1895—1900 : „ .	12·4	9·9	2·5
A Németbirodalomban			
1891—1895 : átlag .	105·4	95·3	10·1
1896—1900 : „ .	119·7	104·1	15·6 ²⁾

Nagyon nehéz annak a kérdésnek eldöntése, hogy az izraeliták kedvezőbb kriminalitásában mely tényezőknek van nagyobb szerepe és hatása: a természetükben fekvő idegenkedéseknek a vérontástól, az ember életét és testi épségét veszélyeztető cselekményektől, vagy nagyobb ügyességüknek az intellektuális bűncselekmények elkövetésében, ami által az ezen amúgy is nehezen bizonyítható bűncselekményeknél a különben is elítélt személyek csekély hányada még tovább csökken, vagy kedvező vagyoni viszonyaiknak, amelyek kikapcsolják a bűnözés egyik legerősebb ható okát a nyomort, a szükség és az éhség felidézte kényszert. (Lásd a 11. és 13. tabellát.)

1) 1920—24. években beszámítottuk az ádrágítások eseteit is. Uzsora alig fordult elő.

2) Herz: Verbrechen und Verbrechenertum in Österreich. Tübingen 1908. 176. és 177. l.

13. A budapesti főkapitányság bűnügyi osztályán előzetes letartóztatásba helyezett rovtmultuak átlaga és százalékos megoszlása nem, kor, családi állapot, foglalkozás és származás szerint.

Megnevezés	1909/13		1914/18			1920/24		
	abs.	letartóztatottak százalékban	abs.	letartóztatottak százalékban	emelkedés	abs.	letartóztatottak százalékban	emelkedés
Összesen	968·6	100·0	951·2	100·0	— 1·8	1.962·0	100·0	+106·2
a) Nem szerint:								
fi	844·2	87·2	766·2	80·6	— 9·2	1.553·2	79·2	+102·7
nő	124·4	12·8	185·0	19·4	+48·7	408·8	20·8	+121·0
b) Kor szerint:								
18 éven aluli	120·8	12·5	43·4	4·6	—64·1	44·6	2·3	+ 0·3
18 éven felüli	847·8	87·5	907·8	95·4	+ 7·1	1.917·4	97·7	+111·7
c) Családi állapot:								
hajadon vagy nőtlen	729·6	75·3	696·0	73·2	— 4·6	1.179·0	60·1	+ 69·4
férjes vagy nős	208·4	21·5	229·2	24·1	+10·0	707·8	36·1	+208·8
özvegy	30·6	3·2	26·0	2·7	—15·0	75·2	3·8	+189·2
d) Foglalkozás szerint:								
magasabb műveltségű	34·8	3·6	31·2	3·3	—10·3	89·4	4·6	+186·5
önálló iparos	244·6	25·3	363·8	38·3	+48·7	534·0	27·2	+ 46·8
földműves	3·8	0·4	15·6	1·6	+31·1	42·6	2·2	+ 17·3
munkás	221·6	22·9	278·0	29·2	+25·5	745·0	38·0	+168·0
cseléd	128·6	13·3	127·4	13·4	— 0·9	216·6	11·0	+ 70·0
napszámos	335·2	34·5	135·2	14·2	—59·7	334·4	17·0	+147·3
e) Származási hely szerint:								
budapesti	292·4	30·2	290·8	30·6	— 0·6	550·8	28·1	+ 89·4
vidéki	654·4	67·5	652·8	68·6	— 0·2	1.360·6	69·3	+110·3
külföldi	21·8	2·3	7·6	0·8	—65·1	50·6	2·6	+565·6

V.

A fiatalokrák kriminalitása.

A budapesti fiatalokrák kriminalitására vonatkozólag csak Magyarország bűnügyi statisztikájában (1909—13.) találunk elszórt adatokat, mert a fiatalokrák kriminalitását országos viszonylatban dolgozta fel a M. Kir. Közp. Statisztikai Hivatal. A magyar statisztikai évkönyvek a budapesti fiatalokrákra vonatkozólag szintén nem közölnek adatokat az 1909—13. évekre vonatkozólag. Magyarország bűnügyi statisztikájában található szórványos adatokon kívül semminemű támpontunk nincsen az 1914—1923. évekre vonatkozólag. Az 1923—1925. évekre vonatkozólag azonban a Statisztikai Hivatal igazgatójának, dr. Kovács Alajos h. államtitkárnak és a bűnügyi osztály vezetőjének dr. Szabó Béla miniszteri osztálytanácsosnak szíveségéből módunkban volt a fiatalokrák kriminalitására vonatkozó adatokat a Statisztikai Hivatal összesítőiveiről kiírni.

A fiatalok kriminalitásának elbírálása az 1910. évben hatályba lépett büntetőnovella alapján történik (1908. évi XXXVI. t.-c.), mely szakított a régi büntetőjogi felfogás alapján a fiatalokra is alkalmazott merev büntetési rendszerrel. A büntetőnovella disztíngvál olyan fiatalok között, akik a bűncselekmény elkövetésekor a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettséggel rendelkeztek és olyanok között, akiknek úgy az értelmi, mint erkölcsi fejlettségük hiányzott. A büntetőbíró ennek figyelembevételével tetszése szerint választhatja azon intézkedéseket, amelyek a fiatalok erkölcsi fejlődése érdekében a legcélravezetőbbnek mutatkoznak. Az 1910—13. években a fiatalok elítéltek száma az egyes földrajzi egységeken belül a következőképpen alakul:

A fiatalok elítéltek száma:

Évben	Budapesten		Más th. városokban		Rend. tan. városokban		Vidéken	
	szám	%	szám	%	szám	%	szám	%
1910	384	6·0	811	9·6	958	11·3	6.306	74·2
1911	643	7·3	996	11·2	991	11·2	6.228	70·3
1912	807	8·6	1.028	11·0	1.097	11·7	6.434	68·7
1913	743	7·8	1.041	10·9	1.174	12·3	6.601	69·0
átlag:								
1910/13	644	7·5	944	11·1	985	11·5	6.964	69·9
A lakosság népességi aránya volt		5·6		7·7		8·7		78·0

A felnőttek kriminalitásától eltérőleg a budapesti fiatalok kriminalitása az 1910—1913. években meghaladja a lakosság népességi arányát 1·9 százalékkal. A felnőttek kriminalitásával egyezőleg azonban a budapesti fiatalok kriminalitása kisebb, mint a más törvényhatósági városok és rendezett tanácsú városok fiatalok kriminalitása. A többi törvényhatósági városban a fiatalok kriminalitása 3·4 százalékkal haladja meg a lakosság népességi arányát, a rendezett tanácsú városokban pedig 2·8 százalékkal. Ezzel szemben a vidéken elítélt fiatalok száma 8·1 százalékkal kisebb, mint a lakosság népességi aránya.

1911-ben 1910-hez viszonyítva 70 százalékkal emelkedett az elítélt fiatalok száma, 1912-ben pedig további 25·5 százalékkal, 1913-ban azonban már 7·9 százaléknál visszaesés állapítható meg.

Kenedy László a fiatalok elítéltek számának csökkenését s általában a fiatalok kedvezőbb kriminalitását Budapesten a többi törvényhatósági és rendezett tanácsú városhoz képest annak tulajdonítja, hogy a büntetőnovellával Budapesten kapcsolatos erélyes tisztogatás és ezzel párhuzamosan haladó profilaktikus társadalmi munka folyt. Ez a munka a többi tv. városokban is megakasztotta a fiatalok kriminalitásának növekedését. Egyedül a rendezett tanácsú városokban emelkedett továbbra is a fiatalok kriminalitása.

A Budapesten elítélt fiatalok aránya valamennyi elítélthez viszonyítva a következő volt:

Év	Elítéltek száma	Valamennyi elítélt %-ban	100 felnőtt elítélthez esett fiatalok
1910	384	7.0	7.6
1911	643	9.3	12.5
1912	807	11.2	12.6
1913	743	8.4	9.1

A Budapesten elítélt fiatalok kriminalitásának irányára vonatkozólag hiányzanak a részletes adatok, csak annyit tudunk megállapítani, hogy az 1910—13. években átlag Magyarországon bűncselekményi főcsoportok szerint a fiatalok 2.6 százalékát ítélték el államellenes bűncselekmények miatt, 8 százalékát társadalom-, 24.4 százalékát személy-, 64.4 százalékát vagyoni és 0.6 százalékát egyéb bűncselekmények miatt. A fiatalok által legnagyobb számmal elkövetett bűncselekmények között a lopás van első helyen s a fiatalok elítélteknek 50 százaléka lopás miatt került összeütközésbe a büntetőtörvénykönyvvel. Második helyen áll a súlyos testi sértés, majd utána a rágalmozás és becsületsértés következik sorrendben.

Ha azt vizsgáljuk, hogy az egyes bűncselekményeknek az általános kriminalitásban elfoglalt sorrendje és gyakorisága hogyan viszonylik a fiatalok által elkövetett bűncselekmények gyakoriságához, akkor azt találjuk, hogy 100 felnőtt elítélthez esik vaspálya stb. megrongálásánál 115 fiatalok elítélt. A vaspáyarongálás az egyetlen bűncselekmény, mely miatt több fiatalot ítélték el, mint felnőttet. 51.2 elítélt fiatalok esik 100 felnőtt elítélthez a büntetőtörvénykönyv 336. §-ának 3. és 4. pontja szerint minősülő lopás bűncselekményénél. 37.4 fiatalok elítélt esik a btk. ugyanazon §-ának 7. és 8. pontja szerint minősülő lopásnál. 27.3 elítélt esik a gyújtogatás bűncselekményére, 26 elítélt az erőszakos nemi közöszülés, 23.7 elítélt a büntetőtörvénykönyv 338. §-a szerint minősülő lopásra, 23.2 elítélt a lopás egyéb eseteire, 22.2 a btk. 333., 335. és 339. §§-ai szerint minősülő lopásra, 21.2 elítélt a gondatlanságból okozott súlyos testi sértésre stb. A felnőttek által elkövetett bűncselekmények közül legkisebb arányban részesednek a fiatalok a rágalmozás és becsületsértésben, amennyiben 100 felnőtt elítélthez 1 fiatalok elítélt esik. 3.3 elítélt esik a hatóság elleni bűncselekményre. A fiatalok elítéltek 85.8 százaléka volt fiú és 14.2 százaléka leány.

Az 1910—13. évek átlagában korcsoportok szerint Magyarországon az összes elítélt fiatalok közül:

12—13 éves volt	6.1%	15—16 éves volt	17.6%
13—14 „ „	9.7%	16—17 „ „	23.5%
14—15 „ „	12.8%	17—18 „ „	30.3%

Ugynezen időszakban az elítélt fiatalok 59·9 százalékaival szemben alkalmazta a bíróság a dorgálást, 7 százalékaival szemben a próbára bocsátást, 8·7 százalékaival szemben a javítónevelés elrendelését és 24·4 százalékaival szemben a szabadságvesztés büntetését.

A visszaeső fiatalok bűnösök Budapest és más földrajzi egységek között következőképen oszlottak meg:

100 fiatalok visszaeső közül találtatott

	Budapesten	Más tjv. városban	Rend. tan. városban	Vidéken
1910-ben	25·8	15·4	9·1	49·7
1911-ben	13·6	17·8	18·2	50·4
1912-ben	14·0	19·3	14·2	52·2
1913-ban	14·8	17·1	15·8	52·3

Kenedy László joggal mutat rá, hogy a fiatalok visszaeső bűnösök elleni küzdelem Budapesten volt a legnagyobb és legeredményesebb. „A főváros romlott fiatal népességének a felét kisöpörték egy-két év alatt a főváros utcáiról.“ Míg 1910 körül a fiatalok visszaesőknek az aránya Budapesten az ország többi földrajzi egységéhez viszonyítva jelentősen magasabb volt, addig a büntetőnovella végrehajtása folyamán a visszaesők aránya Budapesten kedvezőbbre alakult, mint a törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsú városokban.

„Magyarország bűnügyi statisztikájának 1909—13.“, 94. lapján lévő tabella igen jól szemlélteti azon tényt, hogy a városi élet hatásai leginkább a fiatalokon nyilvánulnak meg különös erővel, mert a fiatalok között a visszaesők aránya a városokban meghaladja a felnőtt visszaesők arányszámát.

100 visszaeső bűnös közül találtatott:

	Az általános kriminalitásban 1909/13-ban	A fiatalok kriminalitásában 1910/13-ban	A 12 éven felüli lakosság népességi aránya volt
Budapesten	8·0	17·1	5·6
Tjv. városokban	12·4	17·4	7·7
R. t. városokban	11·6	13·3	8·7
Vidéken	68·0	51·2	78·0

A visszaeső fiatalok bűnösök aránya tehát a fővárosban háromszorosan, a törvényhatósági joggal felruházott városokban másfélszeresen, a rendezett tanácsú városokban pedig több mint félszeresen haladta meg a lakosság népességi arányát.

Az 1910—13. években az elítélt fiatalok közül Magyarországon 94·2 még nem volt előzetesen büntetve és 5·8 volt már büntetett előéletű.

A bűncselekmények elkövetésének oka a fiataloknál 33·3 százalékban az elhanyagolt nevelésre, 12·3 százalékban az erkölcstelen környezetre,

10·5 százalékban nyereségvágyra, 16·7 százalékban pajkosság, könnyelműség és meggondolatlanságra, 10·1 százalékban bűnös hajlamra, 10 százalékban bosszúra, 4·6 százalékban rossz anyagi viszonyokra és 2·7 százalékban volt egyéb okokra visszavezethető.

Az 1913—23. évekre vonatkozólag csak a budapesti rendőrség által előzetes letartóztatásba helyezett fiatalokúakra vonatkozó adatok felett rendelkezünk.

A főkapitányság bünyügyi osztályánál előzetes letartóztatásba helyezett fiatalokúak

1909/13	években	8·1 ⁰ / ₀ -át
1914/18	„	13·1 ⁰ / ₀ -át
1920/24	„	5·9 ⁰ / ₀ -át

alkották az összes letartóztatottaknak. Fenti lusztrumokban a letartóztatott fiatalokúak átlagszáma évente 234·4, 491·8, 377·6 volt.

A háború folyamán letartóztatásba helyezett fiatalokúak száma átlag 109·8 százalékkal emelkedett, míg az összes letartóztatottak számának emelkedése ugyanezen időszakban csak 30·1 százalékot tett ki. Az 1920—24. években a letartóztatott fiatalokúak átlaga 23·2 százalékkal csökkent. Az 1909—13. évekhez viszonyítva a letartóztatott fiatalokúak átlaga 1920—24-ben 62·1 százalékkal emelkedett, de miután ugyanezen időszak alatt az összes letartóztatottak száma 120·5 százalékkal nőtt meg, csökkenhetett a letartóztatott fiatalokúak arányszáma 1909—13-hoz viszonyítva 8·1 százalékról 5·9 százalékra.

A letartóztatott fiatalokúak közül:

Években	Rovottmultú volt átlag	Összes rovott- multúak %-ban	Növekedés v. csökkenés %-okban
1909/13	120·8	12·8 ⁰ / ₀	
1914/18	43·4	4·6 ⁰ / ₀	64·1 ⁰ / ₀
1920/24	44·6	2·3 ⁰ / ₀	0·28 ⁰ / ₀

A magyar igazságszolgáltatás és a budapesti rendőrség, valamint a társadalmi patronázmunka vállvetett fáradozásainak sikerült a büntető-novellának a fiatalokúakra vonatkozó reformintézkedései segítségével megakadályozni a bűnözés terjedését a fiatalokúak között. Bármilyen akadályokat gördítettek is a háborús és forradalmi viszonyok, valamint az inflációs évek alatti általános pénztelenség, az üres államkassza és a patronázmunkára rendelkezésre bocsátott költségvetési tételek elértéktelenedése ezen munka elé, már a háborús évek alatt kisöpörték Budapestről a fiatalokú visszaeső bűnözők kétharmadát. Míg a békeévek rovottmultú letartóztatottjai között fiatalokúak 12·8 százalékkal szerepeltek, addig az 1920—24. években már csak az összes rovottmultú letartóztatottak 2·3 százalékát képezték.

1923—1925. években a fiatalkorúak kriminalitása a következőképen alakult Budapesten:

Évek	Jogerősen befejezett büntetőügyek								
	összesen	marasztaló		felmentő		büntetőparanccsal		ítélet nélkül	
		ítélettel				szám	‰-ban	szám	‰-ban
		szám	‰-ban	szám	‰-ban				
1923 . .	2.756	567	20·6	9·0	0·3	2.180	79·1	—	—
1924 . .	2.273	416	18·3	0·0	0·0	1.857	81·7	—	—
1925 . .	2.522	445	17·7	2·0	0·0	2.075	82·3	—	—

A fiatalkorúak bírósága által jogerősen befejezett büntetőügyek száma 1924-ben 1923-hoz képest 17·5‰ csökkenést mutat fel. Ezzel szemben 1925-ben a jogerősen befejezett büntetőügyek száma újból 10·9‰-kal emelkedett. 1923-hoz képest azonban még mindig 8·5‰ az ügyek számában beállott csökkenés.

A fiatalkorú terheltek száma Budapesten 1924-ben 31·4‰-kal csökkent, 1925-ben pedig csak 12·4‰-kal emelkedett. 1923-hoz viszonyítva az összes csökkenés 22·9‰. A forradalmak és a kommün után reorganizált bíróságok és rendőrség munkája, valamint a politikai és gazdasági konszolidáció, a társadalom különböző preventív akciói újból erősebben érzetik hatásukat.

Évek	A terheltek								
	ellen az eljárás befejeztetett								
	marasztaló		felmentő		ítélet nélkül		büntetőparanccsal		összes száma
	ítélettel				szám	‰-ban	szám	‰-ban	
szám	‰-ban	szám	‰-ban						
1923 . .	668	21·7	1·0	0·3	2.406	78·0	—	—	3.084
1924 . .	458	18·3	0·0	0·0	2.038	81·7	—	—	2.496
1925 . .	515	18·6	2·0	0·0	2.258	81·4	—	—	2.775

Az 1923/25. években a fiatalkorúak bírósága a terhelt fiatalkorúaknak átlag 19·5‰-át marasztalta el és átlag 80·5‰ ellen fejezte be az eljárást ítélet nélkül. A felmentő ítéletek abszolút száma olyan csekély, hogy százalékban kifejezve nem játszik szerepet. A feljelentett és elítélt fiatalkorúak aránya a felnőttek elítélési arányával szemben Budapesten 7‰-kal kedvezőtlenebb. Az elítélt fiatalkorúak nagyobb aránya azonban részben onnan származhatik, hogy a fiatalkorúak között kevesebb a bűnben megátalkodott egyén és így hajlamosabbak az őszinte beismerő vallomás tételére, míg a felnőttek inkább tagadnak, hogy a büntetéstől szabaduljanak.

A fiatalok által elkövetett bűncselekmények az uzsákis főcsoportokra való osztályozásnál: államellenes, társadalomellenes, személyellenes és vagyonellenes bűncselekményekre, az 1923/25. években a következőképpen alakulnak:

Évek	Állam-	Társadalom-	Személy-			Vagyon-		Egyéb	
	összes bűncselekmények százalékában	ellenes összes bűncselekmények százalékában	bűncselekmények százalékában	bűncselekmények százalékában	bűncselekmények százalékában	száma	összes bűncselekmények százalékában	százalékában	összes bűncselekmények százalékában
1923	0·6	89	13·3	14	2·1	557	83·4	4	0·6
1924	0·7	69	15·0	23	5·0	363	79·2	—	0·0
1925	0·4	116	22·5	28	5·4	303	58·8	66	12·9
Átlag . . .	0·56	91·3	16·9	22·5	4·1	407·6	73·8	23·3	4·5

Az 1923—25. években Budapesten átlag 547 fiatalokot ítélték el bűncselekmények miatt.

A budapesti fiatalok a magyarországi békeátlaghoz képest sokkal kevesebb államellenes bűncselekményt követtek el, amennyiben az államellenes bűncselekmények hányada 2·6%-ról 0·56%-ra csökkent. A társadalomellenes bűncselekmények aránya ellenben magasabb, mert az ezen bűncselekmények miatt Magyarországon a békeévekben elítélt 8% helyett 16·9%-át ítélték el társadalomellenes bűncselekmények miatt. A legnagyobb differencia azonban a személyellenes bűncselekményeknél mutatkozik, melyek miatt a terheltek 4%-át ítélték el Budapesten az 1923—25. években; míg békében Magyarországon a fiatalok terheltek 24·4%-a lett elítélve. Ezzel szemben a vagyon elleni bűncselekmények miatt elítélt fiatalok terheltek 73·8%-kal szerepelnek, addig Magyarországon a békeévek átlaga 64·4%.

Ha a Budapesten elítélt fiatalok bűnösök számát a Budapesten elítélt összes terheltek számához viszonyítjuk, akkor azt találjuk, hogy 1923-ban a fiatalok elítéltek az összes elítéltek 7·6%-át, 1924-ben 4·5%-át, 1925-ben 6·2%-át, vagyis a három év átlagában 6·1%-át alkották. Száz felnőtt elítéltre esett ugyanezen években 8·5, 4·8 és 6·7, vagyis átlag 6·6 fiatalok elítélt. Míg a békeévekben Budapesten az összes elítéltek 10·4%-a volt fiatalok, addig ez a viszonylatszám az inflációs években 6·1-re csökkent, vagyis 31·4% javulás állott be. A békeévekben Budapesten 100 felnőtt elítéltre átlag 10·4 fiatalok elítélt esett, az inflációs években ezzel szemben csak 6·6 elítélt fiatalok. A javulás itt is 36·5%.

A fiatalok bűnözésének megelőzésére irányuló társadalmi és állami munka 15 év folyamán megtermette gyümölcsseit. Dacára a háborúnak, forradalmaknak, az inflációs évek minden nélkülözésének és nyomorúságának a fiatalok kriminalitása nem követte a felnőttek kriminalitásának szinte állandó emelkedését, hanem úgy absolute, mint viszonylag, visszafejlődött. Ezen eredmény, mely a magyar igazságszolgáltatás és a magyar patronázmunka vállvetett fáradozásának gyümölcse, a legmostohább és legválságosabb viszonyok közepette éretett el. Jelentékeny része van az eredmény elérésében az iskolát nem látogató fiatalok testneveléséről szóló törvénynek s általában a sportszellem terjedésének. A leventeoktatás

az ifjúsággal megkedvelteti a testedzés minden ágazatát és ennek kapcsán meghonosul a fegyelemszeretet és lovagiasság szelleme is, amelynek zászlóvivői jelenleg a rendkívül nagyszámú cserkészcsapatok. A fiatalok elítéltek számának 15 százalékos csökkentése Budapesten oly teljesítmény, amelyet nem lehet eléggé értékelni.

VI.

Kihágások.

Budapest lakossága által elkövetett kihágások számának és minőségének ismertetése révén nem annyira Budapest kriminalitásának egy újabb oldalát óhajtjuk megvilágítani, hiszen a kihágások ritkán tartalmaznak kriminális elemet, hanem inkább az állampolgári engedelmesség és fegyelem fokának, a társadalmi összetartozandóság és békés együttélés feltételeinek respektálása és az emberi méltóság megbecsülése a lakosság részéről az, ami a kihágások számszerű és minőségi vizsgálatára indít.

Jelen fejezetben inkább a kihágások számával és a kihágási eljárás adataival fogunk foglalkozni, hogy megállapíthassuk azon esetek gyakoriságát, és számát, amelyekkel Budapest lakossága az állam és társadalom által a jó polgárral szemben támasztott követelések ellen vétett s így polgári erkölcsbe ütköző cselekményeket követett el.

Ennek keretében ismertetni fogjuk a budapesti kerületi kapitányságok által főleg tiltott visszatérés, koldulás, csavargás, részegség, verekedés, bordélyszabályok áthágása, titkos kéjelgés, leánykereskedelem, cselédtörvény megszegése, hajtási szabályok áthágása, útlevelelnélküli kivándorlás stb. eseteit, amelyek a kihágási bíraskodás főtárgyát képezik. A közigazgatási hatóságok 1909-től 1924-ig kihágási ügyeket letárgyaltak (lásd a 14. és 15. sz. tabellát.):

Évek	A Magyarbirodalom területén tárgyalt kihágási ügyek száma	A Budapest területén tárgyalt kihágási ügyek száma	
1909	627.629	114.069	18·10/0
1910	627.791	105.763	16·5 „
1911	526.700	95.423	18·1 „
1912	594.067	96.022	16·1 „
1913	652.574	112.472	17·2 „
1914	535.440	95.186	15·9 „
1915	360.119	69.121	19·1 „
1916	—	63.397	—
1917	368.925	69.793	18·9 „
1918	—	83.693	—
1919	—	45.844	—
1920	—	85.437	—
1921	178.489	126.246	70·7 „
1922	241.428	128.038	53·0 „
1923	—	177.822	—
1924	—	174.323	—

14. Az 1909—1922. évek folyamán Magyarországon közigazgatási hatóságok előtt jogerősen befejezett kihágási ügyekben a marasztalt egyénekre kiszabott büntetések és az elkövetett kihágások részletezése.

	1909	1910	1911	1912	1913	1914
	é v e k b e n					
A jogerősen befejezett kihágási ügyek száma	627.629	627.791	526.700	594.067	652.574	535.440
Ebből a fővárosban	—	—	66.242	75.137	—	—
A jogerősen befejezett ügyekben szereplő személyek száma	848.616	853.388	750.259	836.144	914.599	730.874
Ebből a fővárosban	—	—	71.323	80.030	—	—
A jogerősen elítélt terheltek száma	682.113	693.017	543.761	619.390	675.997	532.418
Ebből a fővárosban	90.292	105.760	46.696	54.405	—	—
Elzárás és pénzbüntetés együtt	24.392	30.537	22.735	26.320	36.248	21.580
Ebből a fővárosban	—	—	1.776	1.744	—	—
Elzárás büntetés	77.208	87.066	27.503	35.705	38.706	30.499
Ebből a fővárosban	—	—	6.695	6.952	—	—
Pénzbüntetés ítéletben	604.905	605.951	224.331	252.493	264.852	206.517
Ebből a fővárosban	—	—	18.542	22.905	—	—
Pénzbüntetés büntetőparanccsal	—	—	260.184	293.384	324.000	264.630
Ebből a fővárosban	—	—	17.886	21.469	—	—
Dorgálás	—	—	8.760	11.197	11.876	9.052
Ebből a fővárosban	—	—	1.681	1.186	—	—
Próbárbocsátás	—	—	251	166	278	129
Ebből a fővárosban	—	—	117	24	—	—
Javítónevelés	—	—	—	125	—	11
Az elítéltek közül fiatalkorú volt	—	—	11.478	14.780	16.587	11.814
Ebből a fővárosban	—	—	1.763	1.478	—	—
Az elítéltek közül azoknak a száma akik ellen a büntetés végrehajtásának felüggesztését mondták ki	—	—	1.601	2.324	2.633	2.450
Ebből a fővárosban	—	—	191	125	—	—
	1915	1916	1917	1918	1921	1922
	é v e k b e n					
A jogerősen befejezett kihágási ügyek száma	360.119	95.142*	368.925	—	178.489	241.428
Ebből a hadiállapottal összefüggő kihágások	43.861	—	—	—	—	—
A jogerősen befejezett ügyekben szereplő személyek száma	478.029	118.750*	495.274	—	244.217	316.567
Ebből a hadiállapottal összefüggő kihágások	52.568	—	—	—	—	—
A jogerősen elítélt terheltek száma	332.729	249.053	232.666	—	160.711	224.409
Ebből a hadiállapottal összefüggő kihágások	34.307	71.657	103.663	—	—	—
Elzárás és pénzbüntetés együtt	10.671	10.451	10.054	—	5.900	8.088
Ebből a hadiállapottal összefüggő kihágások	7.424	—	—	—	—	—
Elzárás büntetés	22.264	17.062	14.594	—	7.053	9.410
Ebből a hadiállapottal összefüggő kihágások	319	716	1.120	—	—	—
Pénzbüntetés ítéletben	124.548	93.899	84.846	—	64.836	91.884
Ebből a hadiállapottal összefüggő kihágások	21.410	44.493	67.251	—	—	—
Pénzbüntetés büntetőparanccsal	168.494	122.499	118.698	—	79.405	111.760
Ebből a hadiállapottal összefüggő kihágások	4.970	6.765	12.954	—	—	—
Dorgálás	6.682	5.269	5.114	—	3.462	3.251
Ebből a hadiállapottal összefüggő kihágások	184	403	645	—	—	—
Próbárbocsátás	62	69	60	—	55	16
Ebből a hadiállapottal összefüggő kihágások	—	6	33	—	—	—
Javítónevelés	8	4	1	—	—	—
Az elítéltek közül fiatalkorú volt	8.693	7.756	6.422	—	3.783	3.399
Ebből a hadiállapottal összefüggő kihágások	254	538	781	—	—	—
Az elítéltek közül azoknak a száma, akik ellen a büntetés végrehajtásának felüggesztését mondták ki	1.584	897	1.238	—	753	970
Ebből a hadiállapottal összefüggő kihágások	287	—	—	—	—	—

* A Statisztikai Évkönyv 1916. évi kötetébe hecsúsított hibás adat.

15. A Budapesten lefolytatott kihágási ügyek főbb eljárási adatai az 1909—1925. években.

a) Rendőrség előtt.

Év	Kihágások száma	A Magyarországon elkövetett kihágások %/ó-ban	Növekedés %/ó-ban az előző évhez viszonyítva	Megszüntető és felmentő ítéletek	Büntetőítéletek	Büntetőítéletek növekedése %/ó-ban az előző évhez viszonyítva	Büntetőparancsok	Büntetőparancsok növekedése %/ó-ban az előző évhez viszonyítva	Jogerőre emelkedett ítéletek	A büntetőítéletek és parancsok a felmentések %/ó-ban
1909	114.069	18.1	—	24.088	75.452	—	—	—	45.732	66.1
1910	105.763	16.5	— 7.2	8.240	88.031	—	—	—	59.347	83.2
1911	95.423	18.1	— 9.6	15.498	43.610	—	—	—	62.207	45.6
1912	96.022	16.1	+ 0.5	14.797	46.865	—	—	—	65.354	48.9
1913	112.472	17.2	+17.1	17.072	49.983	6.6	40.847	—	77.689	80.7
1914	85.186	15.9	—24.2	13.231	39.841	— 20.3	30.603	+ 24.7	65.286	94.3
1915	69.121	19.1	—18.8	12.440	32.435	— 18.6	17.994	— 41.2	46.333	72.9
1916	63.397	—	— 8.2	11.668	33.083	+ 2.0	15.559	— 13.5	43.167	76.7
1917	69.793	18.9	+10.0	10.790	37.855	+ 14.4	17.582	+ 13.0	47.900	79.4
1918	83.693	—	+19.7	13.401	44.166	+ 16.7	19.214	9.2	49.280	75.7
1919	45.844	—	—45.2	7.031	20.651	— 53.2	10.889	— 43.3	27.292	68.7
1920	85.437	—	+86.3	12.982	49.855	+141.4	24.157	+122.0	62.617	86.6
1921	126.246	70.7	—47.7	13.361	58.376	— 17.0	35.500	— 46.9	—	74.3
1922	128.038	53.0	+ 1.4	12.370	65.657	— 12.3	39.264	— 10.7	—	81.8
1923	177.822	—	+38.8	13.240	82.999	+ 26.4	64.108	63.2	—	82.7
1924	174.323	—	— 1.9	14.588	73.729	— 11.1	79.390	— 23.9	128.632	87.1
1925	145.386	—	—16.6	13.083	72.422	— 10.7	51.926	— 34.6	103.756	85.5

b) Közigazgatási hatóságok előtt.

Megnevezés	1909	1910	1911	1912	1921	1922	1923	1924	1925
A ker. eljárási hatóságok hatáskörébe tartozó kihágások:									
Ítéletek száma									
Közegészségi és köztiszt.	3.029	3.359	3.472	3.443	1.694	1.399	1.994	2.229	1.936
Allatgészségi	246	239	299	310	296	183	280	816	321
Mezőgazd. term. hamis.	2.971	3.118	3.721	3.741	6.599	5.097	6.531	6.524	5.863
Iparrendőri	4.309	4.402	4.859	5.483	4.747	4.206	6.002	6.244	6.390
Mezőrendőri	1.232	1.375	1.791	1.575	4.371	4.180	4.492	3.426	4.180
Erdei	264	240	432	414	1.405	1.160	1.263	1.917	1.193
Vízrendőri	51	52	31	30	525	563	724	823	673
Halászati	89	98	53	63	299	68	89	111	70
Ebtartási	596	540	1.099	865	3.258	2.624	3.467	3.842	3.185
Egyéb	2.205	2.391	2.261	2.359	2.266	2.046	3.260	2.797	4.883
Együtt	14.992	15.814	18.018	18.283	25.460	21.526	28.102	28.729	28.694
% /ó-ban	13.1	15.0	18.9	19.0	20.2	16.8	15.8	16.5	19.7
Ítéletek száma									
jogerőre emelkedett	12.272	13.056	14.774	15.123	18.530	16.564	21.476	21.251	22.265
megfelelőbe	2.720	2.758	3.244	3.160	6.930	4.962	6.626	7.478	6.429
% /ó-ban	13.1	15.0	18.9	19.0	20.2	16.8	15.8	16.5	19.7
Községi bíráskodás:									
Panaszok száma	66.516	68.084	77.893	85.138	3.407	3.510	7.418	5.742	13.374
ítélettel	43.072	38.620	43.156	49.667	1.558	1.480	3.202	2.617	7.153
egyezséggel	8.965	10.240	14.539	14.499	622	617	1.185	961	2.756
masképen	14.479	19.224	20.198	20.972	660	900	1.648	1.228	3.354
Az ítélet jogorv. megtámadt.	3.924	4.562	5.210	6.914	234	225	394	373	1.081
Az ítélet l. f. jogerőre emelk.	39.148	34.058	37.946	42.753	1.618	1.490	3.239	3.657	7.109
Végrehajtást kértek	18.408	16.158	38.360	42.959	600	312	1.022	930	2.849
Végrehajtást foganatosítottak	14.633	13.580	32.950	34.504	271	151	633	476	1.575
Arverést kértek	6.317	8.843	22.451	22.861	69	42	112	151	558
Arverést foganatosítottak	810	561	444	651	8	—	7	10	40

A kihágási statisztika adatainak összegyűjtése, az ügyek kisebb jelentősége, nagy száma és a közigazgatási hatóságok túlterheltsége miatt nagy akadályokba ütközik s azért e statisztika adatai nem számíthatnak arra a súlyra és a megbízhatóságra ama mértékére, hogy azokból tudományos értékű következtetéseket építhetnénk.

Az országos kihágási statisztika kezdeményezője Bud János, jelenlegi pénzügyminiszter volt, aki nagy energiával törekedett a statisztika ezen ágának kifejlesztésére. A viszonyok mostohasága és az adatgyűjtés nehézsége azonban nem engedték meg, hogy a magyar statisztika ezen új ága olyannyira kifejlődhessék, hogy az az állampolgári morál fejlődésének és alakulásának statisztikáját szolgáltatná.

A magyar statisztikai évkönyvekben a közigazgatási hatóságok előtt jogerősen befejezett kihágási ügyekre vonatkozó statisztikai anyaggyűjtés nem egyezik meg tartalmilag teljesen a budapesti rendőrség hatáskörébe tartozó kihágások körével, mert a Budapesten elkövetett kihágások egy része a kerületi előljárásságok által bíraltatik el. Miután azonban a kerületi előljárásságok hatáskörébe tartozó kihágásokra csak az 1909—1912. évekre vonatkozólag közölnek a fővárosi statisztikai évkönyvek adatokat, a fővárosban elkövetett kihágásokat csupán a budapesti rendőrség évkönyveiben közölt adatok alapján ismertetjük. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a budapesti előljárásságok hatásköre a kihágások terén a közegészségügyi és köztisztasági, ipar-, mező- és vízi rendőri, állategészségügyi, erdei, halászati és ebtartási kihágásokra, mezőgazdasági termények hamisítására stb. terjed ki.

Ezen kihágások miatt a kerületi előljárásságok

1909-ben	14.992 ítéletet hoztak,
1910-ben	15.814 ” ”
1911-ben	14.774 ” ”
1912-ben	15.123 ” ”

vagyis átlag évente 13.806 ítéletet. A budapesti rendőrség közegei ugyanezen időszakban átlag 102.816 kihágás ügyében bíráskodtak évente. A budapesti rendőrség által kimutatott kihágások számához évente átlag 13—15%-ot hozzá kell adni, hogy a Budapest területén elkövetett összes kihágásokat figyelembe vehessük.

A községi bíráskodás hatáskörébe a magánjogi, népiesen u. n. csirkeperek tartoznak, azért tárgyalásukat mellőzhetjük.

A kihágások elkövetői, a kihágási ügyek terheltjei más kategóriába tartoznak, mint a bűnügyek terheltjei. Míg az utóbbiaknál részben határozott hajlamot találunk az államot, a társadalmat, a személy- és vagyónbiztonságot veszélyeztető cselekmények elkövetésére, vagy pedig abnormális gyengeséget

a társadalmi miliő kedvezőtlen hatásaival szemben, addig a kihágási ügyek terheltjei nem sorolhatók a társadalomra nézve veszélyes egyének és személyek sorába.

Ha a kihágások terheltjeinek valamelyes osztályozását óhajtjuk megkísérelni, kiindulópontul csakis az elkövetett kihágás természete kínálkozik. A különböző kihágások szerint a kihágási ügyek terheltjei két főcsoportba sorolhatók. Az egyik csoport rokonvonásokat mutat fel a bűnügyek terheltjeivel. A kihágások majdnem kriminális elemet is tartalmaznak. A kihágásokat izgága természetű, haszonleső, erőszakos és önző emberek követik el. (Narkotikumok csempészei, a minősített koldulás esetei, közveszélyes munkakerülés stb.)

A kihágások elkövetőinek második csoportja a hanyag, nemtörődöm, mulató, nem épen haszonleső, de mások jogos érdekeivel keveset törődő emberek köréből kerül ki. (Mezőrendőri, iparrendőri kihágások, közegészségügyi és köztisztaságügyi kihágások, részegeskedés, csavargás, állategészségügyi kihágások stb.) A kihágások a tudatlan, ingatag, sokszor meggondolatlan, dacoskodó tömegek társadalmi és gazdasági életének kísérő tünetei, örök bizonyítékai az emberi természet és az emberi berendezkedések tökéletlenségeinek.

Míg a bűncselekmények miatt Magyarországon elítélt személyekből Budapestre esett

az 1909/13. lustrumban	4·9 ⁰ / ₀ ,
„ 1914/17. években	6·5 „
„ 1921/22. „	12·7 „

addig ugyanezen időszakokban a Magyarországon elkövetett kihágásokból Budapesten követték el

az 1909/13. években az összes kihágások	17·2	⁰ / ₀ -át
„ 1914/17. „ „ „ „	17·9	„
„ 1921/22. „ „ „ „	61·8	„

A kihágások terén tehát a főváros részesezése sokkal magasabb, mint a bűnügyek terén. Budapest 12 éven felüli lakosságának arányszámát meghaladja az 1909/1913. években 11·6⁰/₀-kal, 1914/1917. években 12·3⁰/₀-kal, 1921/1922. években 48·5 ⁰/₀-kal. A legkevesebb kihágást 1914-ben követték el, amikor az elkövetett kihágások 15·9⁰/₀-a esik Budapestre. Az átlaghoz viszonyítva ez csak 2⁰/₀-os eltérést jelent, amelynek magyarázatául kisebb részben a kihágóférfilakosság bevonulása, nagyobb részben pedig inkább a hatóságok elnézése szolgálhat, mert nem akarták a nagy események forgatagában bagatellügyeknek látszó kihágási eljárásokkal a lakosságot elkedvetleníteni. A kihágások maximumát az 1921. évben figyelhetjük meg, amikor a

Budapesten elkövetett kihágások az ország területén elkövetett kihágások 70·7%-át tették ki.

Budapestnek a kihágások terén megállapítható általános szerepe azonban mégsem írható egészen annak a rovására, mintha Budapest népe fegyelmetlenebb, izgágább és mulatósbab lenne az ország többi lakosánál. Budapesten a vidékkel szemben az ellenőrzés sokkal szigorúbb, a rendőrök, mezőőrök és erdőőrök őrszolgálatá sokkal intenzívebb a vidékénél, a feljelentések megtételénél a kárvallottnak vagy feljelentőnek nem kell néha mérföldeket gyalogolnia és egy fél vagy egy egész munkanapot veszíteni a feljelentés miatt. A vidéken sok kihágás emiatt feljelentetlen és megtorlatlan marad. Az ugyanakkora területen Budapesten sokkal nagyobb a népsűrűség és a forgalom, mint a vidéken. A kihágások egy nagy részét épen a forgalom nagysága és a népesség szinte szükségképeni surlódása idézi elő. Budapesten a különböző kihágások fajtájának száma, melyeket egyáltalában el lehet követni, sokkal nagyobb, mint a vidéken, hiszen kihágások statuálása Budapest törvényhatóságának és Budapest rendőrfőkapitányának is módjában áll.

A Budapesten elkövetett kihágások száma az 1909/1913. évek folyamán alig mutat valamelyes ingadozást, maximum 1909-ben 14.069 eset, minimum 1911-ben 95.423 eset; 1914-ben az előző évhez viszonyítva 24·2%-os csökkenést állapíthatunk meg, amely csökkenés még 1915-ben is folytatódott 18·8%-kal; 1916-ban pedig még további 8·2%-kal csökkent a Budapesten elkövetett kihágások száma, amely csökkenés a felnőtt férfilakosság fokozódó hadbavonulásának tulajdonítható. 1917-től kezdve a kihágások száma lassan emelkedni kezd, 1917-ben 10%-kal, 1918-ban további 19·7%-kal. Az 1919. év kihágási statisztikáját átugorhatjuk, mivel a kommun idejére eső adatok teljesen hiányoznak s az utána következő hónapok adatai nem megbízhatók, mivel a rendőrség vezetői akkoriban minden energiájukat a vörös uralom által széttzillesztett rendőrség reorganizációjára fordították. 1920-ban 1918-hoz viszonyítva, körülbelül 3%-os emelkedése állapítható meg a Budapesten elkövetett kihágásoknak. 1921-ben 47·7%-kal emelkedett a kihágások száma, 1922-ben 1·4%-kal, 1923-ban újból 38·8%-kal. 1923-ban abszolút számokban kifejezve is a legtöbb kihágási eljárás volt folyamatba téve: 177.822. 1924-ben 1·9%-nyi csökkenése figyelhető meg a folyamatba tett ügyeknek.

A kihágási ügyek a bűnügyekkel ellentétben nem követik annyira számuk emelkedésében és csökkenésében a gazdasági és politikai válságokat, hanem inkább az ember természetében rejlő oly gyarlóságokra vezethetők vissza, melyeknek kevesebb a kényszerítő erejű kapcsolatuk az életviszonyok változásával. Az 1921—1922 években, az 1909—1913. évekhez viszonyítva csak 10-15%-kal több kihágást követtek el. Csupán az 1923. és 1924. év mutat a békeévekkel szemben a kihágások száma tekintetében 70%-os

emelkedést. Az 1923. és 1924. esztendőben vadul tombolt az infláció és a pénz rohamos elértéktelenedésével rengeteg baj és kellemetlenség szakadt az emberek nyakába. Mindezek még hozzá mintegy ráadásul jelentkeztek a háborús és forradalmi évek idegőrlő korszaka után. Nem lehet tehát azon csodálkozni, hogy Budapest lakosságának ingerlékenysége és fegyelmetlensége az általános gazdasági fejtelenség korában a kihágások számának 70%-os emelkedésében robbant ki.

A lefolytatott kihágási ügyeknél az elítélések százaléka is jelentékenyen eltér a bűnügyeknél megfigyelt marasztaló ítéletek hányadától. Míg a bűnügyeknél Budapesten a feljelentett személyeknek 11·4—14·5%-át ítélték el az 1909—1912. évek folyamán, addig a kihágásoknál a büntető ítéletek aráyszáma ugyanezen években 83·2 és 45·6 között ingadozott. 1913-tól, vagyis a büntetőparancsok meghonosításának időpontjától kezdve a marasztaló ítéletek száma további emelkedést mutat és pedig:

1913	80·7 ‰	1919	68·7 ‰
1914	94·3 ‰	1920	86·6 ‰
1915	72·9 ‰	1921	74·3 ‰
1916	76·7 ‰	1922	81·8 ‰
1917	79·4 ‰	1923	82·7 ‰
1918	75·7 ‰	1924	87·1 ‰

A kihágási eljárásoknál tehát az 1909—1913. évi lusztrumban a marasztaló ítéletek aránya 68·6‰, 1914—1918-as lusztrumban 79·8‰, az 1919—1923-as lusztrumban 78·6‰.

A kihágási eljárásoknál a marasztaló ítéleteknek nagy százaléka nagyrészen arra vezethető vissza, hogy a kihágási feljelentések legnagyobb része ismert tettesek ellen irányul, mert a kihágási feljelentések terheltjei legtöbbször tettenkapott személyek. Az ügyek kisebb jelentősége miatt nyomozást igen ritka esetben rendelnek el s azért ennek tudatában a feljelentést csak akkor teszik meg, ha a feljelentett személlyel szemben határozott bizonyítékokkal rendelkeznek, másik esetben pedig a feljelentő rendszerint hatósági személy, aki egyszersmind tanu is, akivel szemben a fél hiába helyezkedik a tagadás álláspontjára.

Mielőtt áttérnénk a bűnügyi statisztika egy más részletére, nem mellőzhetjük a háború folyamán, a rendkívüli viszonyok nyomása alatt, főleg az élelmiszerek és nyersanyagok forgalmát, árát és elosztását szabályozó rendeletek, az úgynevezett háborús rendeletek és az általuk statuált kihágások tárgyalását. Ezek közé tartoznak minden élelmiszer és egyéb elsőrendű használati cikkek eladásával kapcsolatos ártúllépések, ezen cikkek bejelentésének elmulasztása és szállításának eltitkolása, a jövőbeni termés adásvételi tilalmának áthágása, fegyverek beszolgáltatásának elmulasztása, a mozgósítás esetén bevonultak gyámnélküli családtagjainak segítése tárgyában kiadott rendelettel minősülő kihágás stb.

Ezen kihágások száma és emelkedése kézzelfoghatóan bizonyítja a hazafias áldozatkészség fokozatos csökkenését és a létéért harcoló magyar állam polgárai öntudatának és győzni akarásának fokozatos lemorzsolódását a háborús kimerültség, a lassan fokozódó nélkülözések s a folyton izmosodó önzés hullámverésében. Sajnos a budapesti rendőrkapitányságok kihágási kimutatásai csak elvétve említik meg, hogy a letárgyalt összes kihágási ügyekből hány esett a háborús kihágások terhére. Ezen szórványos adatokból megállapíthatjuk, hogy Budapesten a háborús években az összes elkövetett kihágások 20—40%-ja volt háborús kihágási ügy.

Magyarországon ez az arányszám 1916-ban, 1917-ben sokkal magasabb, mert a háborús kihágási ügyek száma rohamosan emelkedett. Ezen kihágásokat leginkább a vidéki termelők követték el, míg Budapesten a háborús rendeletekbe csak az árúfelhalmozók, a láncolók és az árdrágítók ütköztek bele.

A hadiállapottal összefüggő kihágások miatt

1915-ben	34.307 személyt
1916-ban	71.657 „
1917-ben	103.663 „

ítéltek el. Az emelkedés 1915-höz viszonyítva 1916-ban 108·8%, 1917-ben 202%. A Magyarországon elkövetett összes kihágások miatt elítélt személyeknek 10·3%-át a hadiállapottal összefüggő kihágások miatt ítélték el 1915-ben. 1916-ban már az elítéltek 28·7%-a esik hadiállapottal összefüggő kihágások terhére, 1917-ben 44·4%, 1918-ban a háborús kihágások miatt elítélt személyek száma még tovább emelkedett, ami a kormányoknak vészes mementóul szolgálhatott volna a polgári kötelességérzet döbbenetes elernyedésének megállapítására.

A kihágási bíráskodás során a jogerősen elítélt terheltek átlag 5%-át sujtották a hatóságok elzárással és pénzbüntetéssel, 5%-át elzárással, és kb. 85%-át pénzbüntetéssel, vagy ítéletben, vagy pedig büntetőparancsban. A maradék 5% dorgálásra, próbára bocsátásra és javítónevelés indítványozására esik. Az elítélteknek átlag 2%-a volt kiskorú.

1. A fiatalkorúak kihágásai.

A dunai rendőrkapitányságnak mint rendőri büntető gyermekbíróságnak működése tulajdonképpen csak az 1908. évi XXXVI. t.-c. és az 1913. évi VII. t.-c.-kel veszi kezdetét, mert a büntetőnovella és a fiatalkorúak bíróságáról szóló törvény szolgáltatta csak azokat a bővebb kereteket, amelyek a rendőri büntető gyermekbíróságot fölruházták azzal a hatáskörrel és intézkedési joggal, amelyek lehetővé tették, hogy a rendőri büntető gyermekbíróság megfeleljen azon kívánalmaknak, melyeket vele szemben támasztottak.

A rendőri büntető gyermekbíróság tevékenysége csak kisebb részében megtorló jellegű, főfeladata inkább a prevenció: idejében való megfelelő beavatkozás a gyermek életébe és környezetébe, hogy ezzel további züllését meg lehessen akadályozni. 1913-ig a bíróság csak az 1908. évi XXXVI. t.-c.-nek a fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezései alapján járhatott el (15—35. §.). Ha a fiatalkorúnak a büntetethez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettsége nem volt meg, büntetőjogi felelősségre nem vonható s a bíróság csak aziránt intézkedhet, hogy a kiskorút törvényes képviselője, hozzátartozója, vagy más alkalmas egyén házi felügyelet alatt tartsa, hogy vagy házi vagy iskolai fenyítést kapjon. Ha fiatalkorú eddigi környezetében erkölcsi romlásnak volt kitéve, vagy züllésnek indult, a fiatalkorú javító-nevelését rendelhette el.

Ha a fiatalkorúnak a büntett vagy vétség elkövetésekor a büntetethez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettsége meg volt, dorgálás, próbára bocsátás, javítónevelés, fogház- vagy államfogházbüntetés volt alkalmazható. Pénzbüntetés fiatalkorú ellen sem mint fő-, sem mint mellékbüntetés nem volt megállapítható.

Az 1908. évi XXVI. t.-c. az első kísérlet volt a fiatalkorúak bűnügyeinek önálló kezelésére. Ez az első tapogatózó lépés nem ruházta fel a rendőri büntető gyermekbíróságot elegendő mozgási szabadsággal a fiatalkorú kihágásaival szemben való küzdelemben. A fiatalkorúak bűnügyei csakis a nyomozási stádiumban tartoztak ezen gyermekbíróság hatáskörébe. A fiatalkorúak bűnügyei általában elég ritkák voltak. 1909-ben 69 fiatalkorú által elkövetett bűnügyről emlékezik meg a rendőri büntető gyermekbíróság működéséről szóló jelentés. 1910-ben 41 esetről, 1911-ben 38, 1912-ben 28, 1913-ban 3, 1914-ben 11, 1915-ben 24, 1916-ban 6, 1917-ben 28 fiatalkorú által elkövetett bűnügyben nyomozott a rendőri gyermekbíróság. 1919-ben 3 esetet említ a gyermekbíróság jelentése.

A rendőri büntető gyermekbíróság hatáskörébe a fiatalkorúak kihágásai tartoznak: főleg csavargás és koldulás, mint főbb kihágások s ezenkívül számos egyéb kihágás. Ezek elkövetőivel szemben a gyermekbíróság 1914-ig főleg a dorgálást alkalmazhatta. A büntetethez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettséggel nem bíró fiatalkorúakkal szemben felmentéssel és beszüntetéssel fejezték be igen gyakran az ügyeket. 1909-ben az összes kihágásoknak csak 1·0 százalékában hozott marasztaló ítéletet a gyermekbíróság. 1910-ben 28·2 százalékában, 1911-ben 35·2 százalékában, 1912-ben 36·0 százalékában, 1913-ban 44·6 százalékában. Ezen marasztaló ítéletek legnagyobb, mintegy 85—90 százaléka az egyszerű dorgálásra esett.

Javítónevelést 1910-ben 65, 1911-ben 105, 1912-ben 191, 1913-ban 180 esetben indítványozott. Az elzárást még ritkább esetben alkalmazta.

1909-ben 24, 1910-ben 51, 1911-ben 22, 1912-ben 71, 1913-ban 166 esetben.

A budapesti rendőri büntető gyermekbíróság által elbírált kihágások száma	Emelkedés vagy csökkenés az előző évhez képest százalékokban.
1909-ben	— százalék
1910-ben	+ 73·8 „
1911-ben	+ 23·9 „
1912-ben	+ 15·9 „
1913-ban	— 4·8 „
1914-ben	— 12·9 „
1915-ben	+ 11·9 „
1916-ban	+ 14·1 „
1917-ben	+ 17·7 „
1918-ban	— 12·3 „
1919-ben	— 51·9 „
1920-ban	+ 74·4 „
1921-ben	+ 24·2 „
1922-ben	— 22·2 „
1923-ban	+ 27·4 „
1924-ben	— 20·2 „
1925-ben	+ 15·9 „

(Lásd a 15. tabellát.)

Az 1909—13 lustrumban átlag évente 4244 kihágás került tárgyalásra. Az 1909. évi minimum és az 1912. évi maximum között 144·4 százalék emelkedés állapítható meg. A fiatalkorúak kihágásainak nagymérvű emelkedése Budapest nagymérvű városiasodásával és fejlődésével hozható összefüggésbe, melynek hatásai elsősorban a szülői felügyelet nélkül az utcán kóborló fiatalkorúakon mutatkozott.

A rendőri gyermekbíróság segélyalapjának a „Rendőri gyermekbíróság és patronage 1922—1924“ című kiadványa megállapítja, hogy a fiatalkorúak kihágásainak és fokozatos züllésének megakadályozásában a dorgálás meglehetősen hatástalan eszköznek bizonyult. „A tapasztalatok azt mutatták, hogy ez a pusztán erkölcsi büntetés csak a romlatlan, jóindulatú fiatalkorúaknál hatásos, akiket a pezsgő életkedv, a csintalanság hajtott valamilyen törvényszegésre. A rendőrség elé kerülő fiatalkorúak jelentékeny része fel sem veszi a dorgálást s rövidesen újra elköveti ugyanazt a rendbontást.“

A dorgálás tömegesen alkalmazva nem tekinthető komoly büntetésnek. Egy-két hónap elegendő ahhoz, hogy a külteleki aranyifjúság kitanulmányozza a rendőri gyermekbíróság praxisát, tisztában legyen a várható büntetéssel és ahhoz alkalmazza magaviseletét. Ha a dorgálást nem tekintjük büntetésnek, az 1909—13. években átlag elkövetett 4244 kihágás közül átlag 4168 kihágási eljárást fejeztek be az 1909—13. években büntetés nélkül, vagyis az eljárások 98·2 százalékát.

Az 1913:VII. t.-c. életbeléptetése után a rendőri büntető gyermekbíróság a rendelkezésére álló eszközök, büntetésfajok céltudatos alkalmazásával törekedett a fiatakorúak törvényszegéseinek és züllésének gátat vetni.

Az 1914—18. évek folyamán, a háború miatt mind több és több családfenntartó vonult be, mind több és több családanya volt kénytelen munka után nézni, hogy övéiről gondoskodhasson, aminek természetes következménye volt, hogy a felügyelet nélkül maradt gyermekek az utcára kerültek.

Az első háborús esztendő folyamán a fiatakorúak kihágásainak 12·9 százaléknyi csökkenése állapítható meg. A háborús lelkesedés, mely a gyerekeket nem kevésbé szállta meg mint a felnőtteket, a mozgósítás, a katonai felvonulások stb. nyújtotta látványosságok egyidőre elvonták a fiatakorúak egy részének figyelmét a csinytevésektől és törvényszegésektől. A következő években, amikor a háború már megszokottá vált, a fiatakorúak kihágásainak száma újból emelkedni kezdett és maximumát 1917-ben 6927 kihágással érte el. 1909-hez képest az emelkedés tehát 210·7 százalék.

A háborús lusztrum folyamán évente átlag 5727 kihágást követtek el a fiatakorúak, ami az 1909—13. évekhez képest 50·6 százalék emelkedést jelent.

A békeévekben lefolytatott kihágási eljárásoknál a felmentések és az eljárás — megszüntetések 55·4 és 71·8 százalék között mozogtak. Ezzel szemben a háborús lusztrumban a felmentések és megszüntetések 9·5 százalék és 6·4 százalék között ingadoztak. A büntető gyermekbíróság az eredménytelennek mutakozó dorgálások arányszámát is csökkentette és áttért más hatékonyabb büntetési módok alkalmazására. Míg a békeévekben a dorgálások a marasztaló ítéletek 88·8—92·3 százalékát alkották, addig a háborús évek folyamán 1914-ben már csak 47·1 százalékát, 1916-ban pedig csak 33·7 százalékát.

Mind gyakrabban indítványozta a rendőrség a javítónevelést és át-kísértette a fiatakorúakat a kir. büntető járásbírósághoz. 1909-ben egyetlenegy indítványozás sem történt, de már 1910-ben a marasztaló ítéletek 5·9 százaléka szólott a javítónevelés indítványozására, 1911-ben 6·2 százalék, 1912-ben 9·5 százalék, az 1913:VII. t.-c. életbeléptetése után pedig a javítónevelés indítványozása a marasztaló ítéletek 42·7 százalékát alkotta. 1915-ben 38·9 százalék, 1916-ban 42·0 százalék, 1917-ben 39·0 százalék, 1918-ban pedig egyenesen 52·9 százaléka a marasztaló ítéleteknek szólott a javítónevelés indítványozásáról. A büntető gyermekbíróság talán még fokozottabb mérvben is igénybe vette volna e hatékony preventív eszközt, ha a javítóintézetek csekély száma és korlátolt befogadóképessége nem szabott volna igen fájdalmasan érzett határt ezen törekvéseknek.

1913 óta a pénzbírságok kiszabása is lehetségessé vált.

A háborús lusztrum folyamán a marasztaló ítéleteknek átlag 14·8 százaléka volt pénzbüntetés. Minimum 1914-ben 2·8 százalék, maximum 1917-ben 16·9 százalék.

Az 1919. esztendőre a gyermekbíróság kimutatásai csak 2921 kihágásról számolnak be. Majdnem teljesen hiányoznak a kömmün alatti adatok, hasonlóképen azon időszak adatai is, amely a gyermekbíróság újjászervezésével telt el. Ép ezért az 1909. évvel mint csonkaévvvel nem foglalkozunk és a következő lusztrumnak az 1920—1924. éveket állítjuk be mint inflációs lusztrumot, mely a gazdasági válság, a korona elértéktelenedés, anyaghiány s a mind nehezebbé váló megélhetés jegyében telt el. A kihágások száma az 1918-as forradalmi évhez viszonyítva 1920-ban 16·1 százalék csökkenést mutat, 1921-ben ellenben újból 24·2 százalék emelkedést. Az 1922. esztendő folyamán az államhatalom részéről kifejtett erőfeszítések a koronaérték stabilizálására és a gazdasági viszonyok konszolidálására a kihágások számának 22·2 százaléknyi csökkenésében mutatkozik. 1923-ban újból 27·4 százalék emelkedés állapítható meg, majd 1924-ben újból 20·2 százalék csökkenés.

Az inflációs lusztrum folyamán évente átlag 5532 kihágást tárgyalt a gyermekbíróság, ami a háborús lusztrumhoz képest 3·4 százalék javulást mutat, a békeévekhez viszonyítva pedig 30·3 százalék rosszabbodást. A kihágási ügyek elintézésénél az inflációs lusztrumban az ügyek felmentéssel vagy beszüntetéssel, az összes ügyeknek átlag 14·9 százalékában nyertek befejezést, tehát marasztaló ítéletet az összes ügyek 85·1 százalékában hoztak (1920-ban 86·7 százalék, 1921-ben 85·6 százalék, 1922-ben 85·4 százalék, 1923-ban 86·3 százalék, 1924-ben 81·3 százalék). Amíg eleinte dorgálások a marasztaló ítéleteknek több mint 50 százalékát képezték (1920-ban 58·4 százalék, 1921-ben 54·6 százalék, 1922-ben 54·5 százalék), addig 1923-ban a gyermekbíróság a dorgálást csak igen ritkán alkalmazta (az esetek 25·6 százalékában), 1924-ben a marasztaló ítéletek 16·6 százalékában, 1925-ben pedig csak 13 százalékában. A javítónevelés az 1920—24. évek folyamán a marasztaló ítéleteknek átlag 31·2 százalékában indítványoztatott. Folyton fokozódó mérvben alkalmaztatott a pénzbüntetés, átlag a marasztaló ítéletek 18·2 százalékában (1920-ban 2·2 százalék, 1921-ben 6·4 százalék, 1922-ben 10·7 százalék, 1923-ban 37·7 százalék, 1924-ben 34·1 százalék), 1925-ben pedig már a marasztaló ítéletek 47·9 százaléka volt pénzbüntetés, mert pénzbüntetés nélkül a figyelmeztetések, dorgálások sem a kiskorúakra, sem a felügyeletet elhanyagoló szülőkre nem gyakoroltak komoly hatást.

Az elzárás büntetésének alkalmazásától a büntető gyermekbíróság főleg azért huzódozik, mivel megfelelő elzáró intézetek hiányában az elzárás büntetésének nem hogy javító, hanem ezzel ellentétben csak romboló hatása volna, mert a fiatalok az elzárás folyamán éritkezésbe jönnének a nagykorús már megrögzött koldusokkal, csavargókkal és egyéb a fiatalok fejlődését kedvezőtlenül befolyásoló egyedekkel. A békeévekben az elzárás évente átlag 66 esetben, az 1914—18. években átlag 298 esetben

alkalmaztatott, míg az 1920—24. években átlag 145 esetben, ami az összes kihágásokhoz viszonyítva 1922-ben 2·4 százalékot, 1923-ban 0·9 százalékot, 1924-ben 1·2 százalékot tett ki. A próbárabocsátás eltekintve az 1910. és 1911. évben előfordult néhány szórványos esettől, újból csak 1923—24. években nyert alkalmazást. 1923-ban 88 esetben vagyis az összes kihágások 1·6 százalékában, 1924-ben 80 esetben tehát az összes kihágások 1·8 százalékában.

Ha az 1909—1925. években a fiatalok által elkövetett *kihágások számát* viszonyítjuk a Budapesten élő 18 éven aluli lakosság számához, akkor megállapíthatjuk, hogy a fiatalok hány százaléka került évente a törvényes renddel összeütközésbe:

1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921
0·0	0·4	0·6	0·8	0·8	1·6	1·8	2·0	0·9	2·1	0·8	1·8	2·0
					1922	1923	1924	1925				
					1·6	1·9	1·5	1·6				

A törvényes renddel összeütközésbe került fiatalok arányszáma, még valamivel emelkedne, ha ismernők a kihágási eljárások folyamán elmarasztalt *fiatalok számát is*. A kihágásokba rendszerint többen, néha egész társaságok vannak belekeverve.

VII.

A budapesti rendőri fogház és toloncház működése 1909—1925. évben.

A fogházba és toloncházba bezáratott és ott elzárva elítéltek számának alakulása az utolsó 15 év folyamán, nem különben az elzárások okainak ismertetése csak ismétlése a rendőri büntetőbíráskodás ismertetésének. De azért mégsem teljesen céltalan a toloncház működésének részletes tárgyalása. A budapesti rendőrség kihágási bíráskodásáról szóló adatok ugyanis főleg az ügyek számának, a hozott marasztaló és felmentő ítéletek számának közlésére szorítkoznak és a rendőri évkönyvekből csak szórványos adatokat meríthetünk arra vonatkozólag, hogy az egyes kerületi kapitányságok büntetőbíráskodását a kihágások milyen fajtái provokálták. A toloncházban elzárva tartottak adatainak ismertetése útján részletes ismereteket meríthetünk a kerületi kapitányságok hatáskörébe tartozó azon kihágások számáról is, melyeket a kapitányságok elzárással vagy kitoloncolással toroltak meg. Hasonlóképpen ide érkeznek az erkölcsrendészeti központi büntetőbíróság, a központi közbiztonsági büntetőrendőrbíróság, mely főleg a csavargás és koldulás, valamint az 1913. évi 21. törvénycikkének első §-a által statuíált közveszélyes munkakerülés ügyében bíráskodik, a rendőri büntetőgyermekbíróság stb. által a büntetés kitétele végett beutalt elítéltek is.

Zavarja azonban a Budapesten elkövetett kihágásokról a rendőri fogház és toloncház működésén keresztül szerzett képet az a körülmény, hogy a rendőri fogház és toloncház kimutatásaiban szereplő letartóztatottak között szerepelnek az egyéb okok című rovatban *a)* a vidéki rendőrhatóságok, iparhatóságok által hozott határozatok alapján visszavezetett ipari és mezőgazdasági munkások, *b)* a lakás, foglalkozás és megélhetési alap nélkül szűkölködő, önként jelentkezők, akik hazaszállításukat kérik kényszerítlevéllel, *c)* a kerületi elüljáróságok által kiszabott büntetések kitöltése végett beutaltak, *d)* a patronázs egyesületek által illetőségi helyükre való toloncolás végett átadott fiatalok és más egyének, *e)* a rendőri gyermekbíróság által eltoloncolás és javítóintézetbe leendő elhelyezés végett átkísért fiatalok s végül *f)* a külföldi bűnösök, akik kényszerítlevéllel toloncoltatnak hazájuk felé eső határállomásig.

A legfontosabb kihágások melyek miatt a rendőri büntetőbíróságok fogházbüntetést kiszabnak: a közveszélyes munkakerülés, a koldulás különböző fajtái, verekedés, részegeskedés, bordélyházi szabályok áthágása, titkos kéjelgés és leánykereskedelem, tilos visszatérés, hajtási szabályok áthágása, cselédtörvény megszegése stb. (Lásd a 17. tabellát.)

Az 1909—1913. években a budapesti rendőri fogházba és toloncházba átlag 19.926 egyént szállítottak be évente. Az 1914—1918. évek folyamán a letartóztatottak száma 34·6%-kal csökkent évi átlagos 13.037 beszállítottalra, az inflációs évek folyamán 1920—1924-ben a letartóztatottak száma további csökkenést mutat fel 12.836-ra (1·54%).

Az 1909—1913. évek folyamán évente átlag 10.310 személy került Budapesten elkövetett törvényellenes cselekmények miatt letartóztatásba. Az 1914—1918. évek folyamán ezek száma 50·8%-kal csökkent 5070-re. Az 1920—1924. évek folyamán pedig további 10·2% csökkenés állott be, úgyhogy a toloncházi letartóztatottak száma Budapesten elkövetett bűncselekmények miatt 4551-re esett vissza. A rendőri fogházba és toloncházba került letartóztatottak legnagyobb kontingensét a csavargás és közveszélyes munkakerülés miatt elítélt személyek teszik. Az 1909—1913. években évenként átlag 2715 személyt ítéltek el csavargás és közveszélyes munkakerülés miatt. A háborús 1914—1918. években az elítéltek száma 58·3%-kal csökkent 1058-ra. Az 1920—1924. inflációs évek folyamán a munkanélküliség, az általános gazdasági krízis újból felduzzasztotta a csavargók számát, úgyhogy elérte az évi 2230 átlagszámot. Miután a visszaeső közveszélyes munkakerülők másodízben történt elítélésük után harmadízben már a királyi járásbíróságok elé kerülnek és elítélésük esetén büntetésüket a bírósági fogházakban töltik el és miután Budapesten az 1923—1925. években közveszélyes munkakerülés miatt a bíróságok átlag 377 egyént ítéltek el, ezáltal a budapesti rendőri fogház és toloncház évente átlag 377 személlyel tehermentesült. Ha ezen számot hozzáadjuk a fogházban és tolonc-

17. A rendőri fogházba és toloncházba szállítottak száma és az elzárás, illetve beszállítás oka.

Beszállítás	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Csavargás. (Közvesztélves és munkakerülő 1913. XXXI. t.-c. I. §.)	3.107	2.904	2.408	2.439	2.722	1.274	1.013	687	829	1.487	1.741	3.662	2.049	2.352	2.122	969	1.248
Koldulás Kbt. 66. §.	761	755	608	552	703	909	820	456	227	173	17	470	463	542	519	437	514
Isméteit koldulás Kbt. 67. §.	357	365	313	396	439	622	780	647	227	122	11	93	254	235	304	234	430
Minősített koldulás Kbt. 68. §.	47	40	43	61	56	50	30	19	16	9	1	10	9	13	12	9	13
Tilos visszatérés Kbt. 70. §.	2.720	2.521	2.104	1.915	1.927	1.256	725	367	274	224	143	344	192	229	393	666	844
Verekedés Kbt. 75. §.	466	452	354	384	451	311	100	42	36	25	5	4	33	25	99	148	197
Bordélyszabályok áthágása Kbt. 81. §.	1.837	1.462	674	934	683	880	884	927	1.408	1.213	378	534	878	1.151	1.049	995	1.223
Titkos kéjelgés, leánykerítés Kbt. 81. §.	202	110	59	159	163	236	578	687	533	367	234	489	105	195	218	263	429
Részegség Kbt. 84. §.	1.880	1.826	1.198	1.391	1.452	1.096	523	143	61	23	33	105	113	275	585	560	414
Hajtási szabályok áthágása Kbt. 120. §.	436	546	544	815	994	812	380	139	72	20	1	3	8	37	38	59	181
Cselédörvény megszegése	480	354	294	283	409	256	150	92	86	37	—	4	4	28	31	50	22
Súlyosabb kihágások összesen	12.293	11.335	8.594	9.329	9.999	7.702	5.983	4.196	3.769	3.700	2.564	5.718	4.198	5.082	5.370	4.390	5.515
Katonai jelentkezési szabályok áthágása	16	22	10	11	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Útlevél nélküli kivándorlás	1.788	1.386	562	1.002	1.635	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Átkelési tolonc	1.868	2.073	1.598	2.048	4.218	2.420	1.921	1.468	826	670	87	345	904	954	1.244	1.338	1.204
Egyéb ok	6.771	6.320	4.915	5.430	6.409	7.329	5.168	6.061	6.196	7.122	5.435	9.493	6.857	6.444	6.422	5.422	5.114
Együtt	22.736	21.136	15.679	17.820	22.262	18.097	13.072	11.735	10.791	11.492	8.086	15.556	11.959	12.480	13.086	11.150	11.833
Ezek között nő	6.788	6.002	4.179	4.607	5.098	5.049	5.805	5.793	5.797	5.371	2.097	5.437	4.572	5.040	5.038	4.758	5.797
A toloncházba került nők az összes toloncok 0/0-ban	29.9	28.4	26.7	25.9	22.9	27.9	42.0	49.4	53.7	46.7	25.9	35.0	38.2	40.4	38.6	42.7	49.0

házban letartóztatottak 1920—24. évi átlagszámához (2230), akkor azt találjuk, hogy az inflációs évek folyamán évente átlag 2607 személyt ítéltek el Budapesten közveszélyes munkakerülés és csavargás címén. A háborús évekhez viszonyítva a fogházba és toloncházba került közveszélyes munkakerülők 104·9⁰/₀-kal szaporodtak, a bíróságok által elítéltek számának hozzáadásával pedig 146·4⁰/₀-kal.

A kriminálaetiológiai kutatások Európaszerte bebizonyították, hogy a csavargás és vele kapcsolatos közveszélyes munkakerülés a melegágya mindenféle kihágásnak és bűncselekménynek. A csavargási ösztön és munkakerülés elleni küzdelemmel a hatóságok sok kihágást és bűncselekményt a csírájukban fojtanak el, mert a közveszélyes munkakerülésben megrögzött személyek szabadlábbon hagyva, a mindenfajta kriminalitásra mindenkor kapható elemek számát szaporítják. A közveszélyes munkakerülők letartóztatásán, elzárva való tartásán kívül, a dologházban való foglalkoztatásuk és valamely hasznos munkára való nevelésük és hozzászoktatásuk az egyedüli célravezető eszköz a csavargással és közveszélyes munkakerüléssel együtt tenyésző mindenféle bűncselekmény megakadályozására.

1913. évi 21. törvénycikk tehát elérte célját, mert általa sikerült a csavargók és közveszélyes munkakerülők számát a békeévekhez viszonyítva is 3·9⁰/₀-kal csökkenteni, dacára annak, hogy az általános keresetnélküliség és a nehéz megélhetési viszonyok a csavargással és közveszélyes munkakerüléssel folytatott küzdelem elé igen nagy akadályokat gördítettek.

Koldulás miatt az 1909—1913. években évente átlag 675 személy került a toloncházba. A háborús évek folyamán ezek száma 2585-re emelkedett, vagyis 282·5⁰/₀-kal, ami a behívások folytán kenyérkereső nélkül maradt családok nagy számával magyarázható. Az 1920—1924. években ezen átlag 486-ra, vagyis a békeévek átlaga alá csökkent (81·2⁰/₀).

A bordélyházi szabályok áthágása miatt az 1909—1913. években átlag elítéltek száma 1118 volt. A háborús évek folyamán 1062 (csökkenés 5⁰/₀-kal,) 1920—1924-ig 921 (csökkenés 13·3⁰/₀).

Részegség miatt a békeévekben átlag 1549 személy ítéltetett el és került a fogházba és toloncházba. Háborús évek folyamán a részegség miatt elítéltek száma 76·2⁰/₀-kal csökkent 369-re. Az inflációs évek gazdasági nyomorúsága a szesz élvezete elé további akadályokat gördített, úgyhogy az 1920—1924. évek folyamán évente átlag csak 327 részegeskedő került a toloncházba (további 11·3⁰/₀ csökkenés).

A tilos visszatérések száma állandó csökkenést mutat és 1925-ben a békeévek tilos visszatéréseinek egyharmadára csökkent. Legkisebb volt a háború utolsó éveiben s 1919-től 1922-ig terjedő időben.

A hajtási szabályok áthágása miatt a békeévekben átlag 600 személy került évente letartóztatásba, az inflációs években ellenben átlag csak 29

VIII.

A prostitúció.

A prostitúció fertője és a benne tenyésző lópvirágok nem tartoznak szorosán véve egy kriminálstatisztikai tanulmányba, mégis a prostitúció egyes jelenségeinek számszerű ismertetését nem mellőzhetjük egészen, mert ez intézmény mindkét nemnél melegágya és egyik tényezője számtalan bűnnek. Ezen embertípusok számkivetettjei és belpoklosai társadalmunknak. Még nem olyan egyének, akikre az igazságszolgáltatás keze lesújtana, de állandó gyanú terheli őket, hogy a kriminalitás határain bujkálnak. Fel nem derített bűncselekmények esetén úgy a hatóságok, mint a közvélemény elsősorban a prostitúcióval valamelyes vonatkozásban lévő individuumok között keresi a tetteseket.

A prostitúcióval kapcsolatos embertípusok között a legkártékonyabb és legaljasabb a kitarzott selyemfiúknak a válfaja, akiket a közveszélyes munkakerülés és csavargás kihágásának statuálásával sikerült némileg megritkítani.

A városi élet ezerféle csábításaival és bűnalkalmaival szünet nélkül táplálja a prostitúció fertőjét, amelybe annyi csatornán gyűlnek össze a lópvizek, hogy teljes kiszáritásában emberi számítás szerint hinni nem igen lehet. A prostitúció s a vele kapcsolatos bűnalkalmak és bűnözések teljes megszűnését csakis az emberi természet teljes megváltozása, a gazdasági viszonyok gyökeres javulása esetén lehetne remélni. A gazdasági viszonyoknak azonban csak oly mérvű javulása hozhatna létre gyökeres változást, amely lehetővé tenné az érett korban lévő ifjúság korai házasságát. Ameddig — amint az jelenleg a középeurópai államokban általános — az önálló keresettel bíró férfiak csak 24—35 éves korukban tudnak családi otthont alapítani, addig kevés remény van a gyökeres javulásra. A technika minden fejlődése, a termelésnek állami és vállalatszerkezési eszközökkel való fokozása, a gazdaságosság elvének végletekig menő alkalmazása, sem hozhat ezen a téren gyors és lényegbe vágó változást. Talán még a legtöbb eredményt várhatjuk azon társadalmi és állami szociálpolitikai, valamint népjóléti intézmények működésétől, amelyek hatékony segítséget tudnának nyújtani mindazoknak az egyedeknek, akik vagy a gazdasági kényszer hatása alatt sodródtak bele a prostitúcióba, vagy akik pillanatnyi könnyelműségük, vagy a magukról való megfélemezésük egy óvatlan pillanatában kerültek oda, de miután lelkileg még nem teljesen romlottak, onnan szabadulni kívánnak.

Sem a gazdasági viszonyok javulása, sem az állami és társadalmi beavatkozás szociálpolitikai és népjóléti intézmények révén nem csökkenti semmivel sem azok számát, akiket a könnyű megélhetés és pénzszerzés vágya, valamint a munkától való irtózás és az élvezetkeresés hajt a prosti-

tució karjaiba. Az embertelen szülők kapzsisága és a gazdagok csábításai is mindig tovább fogják szedni áldozataikat.

Az összes fenti okok között a legáltalánosabb, legtartósabb hatóerejű az emberi természet gyengesége és a gazdasági viszonyok kényszerítő ereje van. Mindkettő azonnal érezteti hatását, amint a megélhetési viszonyokban lényegesebb eltolódás áll be, amint a rendészeti hatóságok a bűn csábításának szabad teret engednek s a bűnalkalmakat nem nyomják elementáris erővel el.

A prostitúció rákfenéjének terjedésére vagy visszaszorítására a legjobb tájékozással a hatóságilag nyilvántartott kéj nők számának szaporodása vagy csökkenése szolgál, valamint a razziák alkalmával elfogott titkos kéj nők számának alakulása. Az évről-évre változó adatok közlése helyett az 1909—1925. éveket három lustrumra osztottuk, még pedig 1909—1913. évekre mint békelustrumra, az 1914—1918. évekre, mint háborús lustrumra és az 1920—1924. évekre, mint az általános gazdasági válság jegyében álló inflációs lustrumra.

	Bordélyos kéj nők száma	Igazolványos és magánkéj nők száma	Összesen
1909—1913. átlag . . .	390	1743	2133
1914—1918. „ . . .	409	1984	2393
1920—1924. „ . . .	195	1727	1922

Fenti számok azt bizonyítják, hogy a hatóságilag nyilvántartott hivatásos kéj nők száma az egyik lustrum folyamán sem mutat akkora kilengéseket, mint amelyeneket a bűncselekmények száma mutat a békés, a háborús és az inflációs időszakokban.

Emelkedés vagy csökkenés a közvetlenül megelőző időszakokhoz képest:

	Bordélyos kéj nők számában	Igazolványos és magánkéj nők számában	Összesen
1914—1918.	+5·0%	+13·8%	+12·2%
1910—1924.	—52·2%	—7·5%	—19·7%

Mindenekelőtt megállapítható, hogy a háborús évek folyamán a nyilvántartott prostituáltak száma 12·2%-kal emelkedett. Az életerős férfiak hadbavonulása következtében igen sok család elvesztette kenyérkeresőjét, akinek keresetét a hadisegélyek csak igen szűkösen pótolták. A bevonult férfilakosság katonai kiképzését főleg a városokban nyerte. A családjuktól elszakított férfiak nagy tömegei, akik teljes ellátás mellett még háborús zsoldjuk felett is rendelkeztek, a városokban nagyban hozzájárultak a prostitúció üzleti prosperálásához. A háborús konjunktura megszűnése után a kéj nők száma 19·7%-nyi visszaesést mutat. Ez a visszaesés oly jelentékeny, hogy a békeévekhez viszonyítva is 9·4%-nyi csökkenését jelenti a nyilvántartott kéj nők számának. A prostitúció virágkora a háború. Általános

gazdasági pangás mellett számos, egyébként a prostituálástól nem irtózó nőt az tart vissza ettől a lépéstől, hogy ezen foglalkozás is megszűnt kényelmes és biztos üzlet lenni. Az inflációs időszak alatt a férfiak legnagyobb részének jövedelme a minimumra szorult és csak a spekulációs üzletekkel foglalkozó egyének kis köre élt nagylábon, amíg valamely nem sikerült üzleten el nem vérzett. A gazdasági válság szele először a bordélyos kéjnőket csapta meg, akiknek száma a háborús időszakhoz viszonyítva 52·2%-kal csökkent. Számuk azonban a békeévekhez képest is 50·0%-os csökkenést mutat. A bordélyos kéjnők a prostituáltak azon kategóriáját képezik, amely mozgási szabadságában és a kereseti lehetőségek kihasználásában leginkább van akadályozva és emellett a bordélyos gazdasági kihasználásának legjobban van kitéve. Érthető, hogy az 1920—24. évekre terjedő szinte krónikussá vált gazdasági krízis hatása alatt megindult a bordélyos kéjnők átcsoportosulása a nagyobb kereseti lehetőségeket nyújtó igazolványos és magánkéjnők sorába.

Ezen utóbbiak sorából a kereseti lehetőségek megromlásával kiváltak mindazok, akiknek meg volt a lehetőségük arra, hogy valamilyen más még oly szerény megélhetést biztosító régi vagy új foglalkozásuk keretében elhelyezkedhessenek. Az általános gazdasági válságnak meg van az az egy kedvező hatása, hogy a produktív pályák felé szorítja mindazokat, akik eddig szinekurákból, kullancsságból és a prostitúció számtalan válfajából fényesen meg tudtak munka nélkül is élni. Az igazolványos és magánkéjnők száma a háborús időszakban 13·8%-kal emelkedett, az inflációs időszakban ellenben 0·9%-kal a békebeli átlag alá süllyedt.

A prostitúcióval üzleti és egyéb nexusban lévő egyének köre azonban távolról sincs kimerítve a nyilvántartott kéjnőkkel, mert a dolog természeténél fogva minden városban a titkos kéjnők száma meg szokta haladni a nyilvántartottak számát, sőt gyakran annak többszörösét képezi.

Budapesten 1909—1914. években a megtartott razziák alkalmával átlag 250 titkos kéjnőt állítottak elő. (a maximum 1912-ben fordult elő 375 esettel) az 1914—1918. években átlag 1863, 1920—1924-ben pedig átlag évente 1415 nagyobbára kiskorú személyt.

A háborús lustrum alatt elfogott titkos kéjnőknek a száma 595%-kal haladta meg a békeidőkben előállított nőknek a számát. Az inflációs lustrum folyamán az előállítások száma 23·6%-kal csökkent. A háborús években az előállítások legnagyobb száma 1916-ra esik (3348), az inflációs években 1924-re (2201). Nem szabad azonban szem elől téveszteni azon körülményt, hogy bár a rendőrségnek módjában volna sűrűn tartott razziákkal a titkos kéjnők tekintélyes részét leleplezni és megbüntetni, de ezen irányú törekvéseinek határt szab a kórházi fekvőhelyek csekély száma. A rendőrségnek ugyanis az előállítottak megbüntetésén kívül a betegnek talált nők kórházba utalásáról is gondoskodnia kell.

A budapesti erkölcsrendészeti osztály a békeévekben is a Budapesten élő titkos kéj nőknek a számát 10—15.000-re becsülte. Számuk azóta jelentősen emelkedett.

Ebbe a kategóriába sorolhatnók az úgynevezett „barátnőket“ is, akiknek sem foglalkozásuk, sem semmiféle keresetük nincsen s ilyen után nem is törekszenek. A szabadszerelem hívei a „barátnő“ tartásán nem ütköznek meg, sőt ezt tartják az ideális és kívánatos álláspontnak. Ezen intézmény ellen azonban, épen úgy, mint a vadházasságok ellen, népesedéspolitikai és szociális okokból küzdeni kell, de tömegpedagógiai szempontokból is mindent el kell követni, hogy ezek tere minél szűkebb körre szoríttassék. Amíg a tételes vallások erkölcsi felfogása (akár izraelita, akár keresztény) adja meg az állam törvényhozásának és a társadalom morális közmegegyezőségének színeit, addig a barátnőtartást mint egy kedvezőtlen szociális és morális szimptomát kell kezelni.

A prostitúcióval kapcsolatban, azzal okozati összefüggésben számos speciális bűncselekmény és kihágás burjánzik fel. Ezekről a 18. számú tabella teljes és átfogó képet ad, amennyiben részletesen tájékoztat mindazokról a bűncselekményekről és kihágásokról, amelyeket Budapesten követtek el. Ezek közül a prostituáltak által elkövetett lopás, leánykereskedés, kerítés, nőcsábítás, sikkasztás, fajtalanság, orgazdaság stb. bűncselekményeinek elbírálása a kir. bíróságok hatáskörébe tartoznak.

A csavargás, titkos kéjelgés, bordélyházi szabályok áthágása, orvosi vizsgálatmulasztás és a szemérmetlen magaviselet tárgyában a főkapitányság erkölcsrendészeti büntetőbírósága ítélezik 1911 május 8-a óta, valamint mindazon kihágások tárgyában is, amelyeket a 881—1.008/1907. kgy. szabályrendelet felsorol. Ezen időpontig a kerületi kapitányságok ítéleztek az erkölcsrendészeti kihágások ügyében, de a decentralizált rendszer mellett nem volt meg a kellő áttekintés a kihágók személyviszonyai tekintetében és nem volt mód a visszaesők szigorú megbírságolására.

Az 1909—13. években átlag 70 esetben bíraskodott az erkölcsrendészeti és büntető bíróság. A kulminálás éve 1909 volt 121 esettel. Az 1914—18. években átlag 97 esetben bíraskodott (37·1%-os emelkedés). Az 1920—24. években a csavargások száma átlag 54·8-re sülyedt, ami 43·7% csökkenésnek felel meg. A csavargás az egyetlen kihágás, melynek átlaga 1920—24. években a békeévek átlaga alá sülyedt.

Az 1909—13. években a titkos kéjelgés kihágásának évente átlag 271·6 esete fordult elő, 1914—18. években átlag és évente 1254·4 eset, vagyis 361·9%-kal több, mint a békeévekben. Ezen időszakban a maximum 1916-ban volt 2308 esettel, a minimum 1914-ben 786 esettel. 1920—24 években a titkos kéjelgés kihágásának további 13·3% emelkedése figyelhető meg. Az évi átlag 1421 esetre emelkedik s a maximum 2201 esettel 1924-ben jelentkezik. A minimum 1920-ban fordult elő 922 esettel. A titkos

kéjelgés kihágásának állandó emelkedése három időszakon keresztül a morális dezolátság és a családi kötelek szétzülésének s állandó fokozódásának a bizonyítéka, mert csak így lehet azon körülményt magyarázni, hogy mind több és több nő folyamodik ezen kétes mellékkeresethez.

Az orvosi vizsgálatmulasztás 1909—13. években átlag 175·8 esetben fordult elő. A háborús években (1914—18.) számuk átlag 1014·2 esetre emelkedett, vagyis 533·8⁰/₀-kal szaporodott. A forradalmi évek után az erkölcsrendészeti osztálynak sikerült az orvosi vizsgálatmulasztások számát 51·3⁰/₀-kal csökkenteni, úgyhogy az évi átlag 494·4 esetre csökkent le. A maximum 1923-ban jelentkezett 628 esettel a minimum 1921-ben 328 esettel.

A kéjnök szemérmetlen magaviselete az utcán már a békeidőben állandó panasz tárgyát képezte, aminek oka nem annyira az illetők romlottságában és szemérmetlenségében keresendő, mint inkább a konkurrencia legyőzésére való törekvésben és az üzletszerzés nehézségeiben. 1909—13. években a szemérmetlen magaviselet kihágásának évente átlag 6917·3 esete fordult elő. A háborús évek folyamán ezen kihágások száma 47·0⁰/₀-kal 3668 esetre csökkent, míg a gazdaságilag válságos 1920—24. években újból évi 5409·8 esetre emelkedett, vagyis 47·5⁰/₀-kal. Maximumát 1921-ben érte el több mint 7000 és minimumát 1924-ben 2531 esettel.

Az összes erkölcsrendészeti kihágások száma az 1909—1913. években átlag 7116 eset volt, a háborús évek folyamán átlag 6419 eset, vagyis 9·8⁰/₀ csökkenés állapítható meg; 1920—1924. években átlag 7175 eset, ami a háborús évekkal szemben 11·8⁰/₀ emelkedésnek felel meg. A kihágások száma tehát a háborús években volt a legkisebb, amikor a viszonyok a prostitúciónak üzletileg legjobban kedveztek. (Lásd a 18. tabellát.)

Az erkölcsrendészeti kihágások és a prostitúció kérdését Budapesten az 1909 május 1-én életbeléptetett 1089/1907. számú szabályrendelet szabályozta, amely a prostitúció mocsarába közegészségügyi, szociális és gazdasági szempontok figyelembevételével avatkozott be. Megszüntetett számos visszaélést és megvédte a prostituáltakat a bordélyosok és szállásadók gazdasági kizsákmányolásától stb. Ezen szabályrendelet végrehajtása kapcsán igen sok visszasságot kellett megszüntetni, sok akadállyal megküzdeni s az élet reális követelményeihez alkalmazkodni, hogy a szabályrendelet intenciói megvalósíthatók legyenek.

Ha visszatekintünk az elmúlt 15 esztendőre nem tagadhatjuk, hogy a háború igen megdagasztotta a prostitúció szennyes hullámaát, melyek csak most, öt év múlva vannak újra apadóban.

A titkos prostitúció felburjánzása és továbbterjedése minden hatósági rendszabály és minden társadalmi ellenakció ellenére azt bizonyítja, hogy az egyszer válságos viszonyok hatása alatt szétzülött családi kötelek megóvó erejét nem pótolja többé semmi. Az állami felügyelet és a társadalmi akciók sohasem oly gondosak és hatékonyak, mint a szülők árgus

18. A budapesti prostitúció és azzal vonatkozásban lévő bűnselekmények.

Megnevezés	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Az előállított tikkos kéjnök száma	260	115	208	375	369	785	1.808	3.348	2.397	928	750	922	949	1.050	1.953	2.201	1.400
A kéjnök számában előforduló változások:																	
Bordélyos kéjnök { felvétel visszatérő kiépített } létszám az év végén	490 381 293	164 281 261	131 328 288	131 — 321	43 2.326 456 787	16 2.104 402 681	73 79 280 294	150 286 342	134 353 321	119 317	43 299 268	55 233 222	44 256 200	64 182 197	55 381 188	30 472 172	29 426 162
Összesen { felvétel visszatérő kiépített } létszám az év végén	1.367 1.269 1.914	842 1.735 2.053	628 1.951 2.097	628 — 2.199	854 6.749 2.404 2.404	748 4.440 2.314 2.288	612 4.465 2.314 2.428	695 4.628 2.074 2.619	626 3.044 2.517	351 4.387 2.119	231 3.492 1.944	313 2.701 1.916	202 2.431 2.002	236 2.285 1.900	277 2.909 1.933	157 2.612 1.804	119 2.230 1.705
Lopás	—	27	49	55	47	39	87	55	44	32	21	90	42	73	60	29	59
Lánykereskedés	82	48	42	23	8	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Lánykerítés	—	25	42	77	22	33	41	36	16	10	8	7	3	11	8	10	16
Nőcsábítás	—	3	10	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
Csavargás	121	39	65	73	54	55	287	123	5	14	43	51	72	64	37	50	42
Eroszakos nemi közösülés	3	—	—	9	—	3	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tikkos kéjleges	285	126	95	515	337	786	1.247	2.308	963	978	770	922	949	1.080	1.953	2.201	1.040
Tikkos bordélyteleptartás	—	14	11	65	11	—	25	28	9	20	6	26	34	39	22	—	39
Bordélyszabályok áthágása	—	—	—	51	11	8	266	81	—	5	2	—	5	—	—	18	—
Tiltott visszatérés	24	6	11	17	6	34	43	23	16	—	2	1	4	9	8	28	53
Sikkasztás	—	—	—	19	3	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fajtalanság	2	—	31	10	—	—	6	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Orgazdaság	—	—	16	16	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Orvosi vizsgálomlás)	—	82	184	103	334	484	1.285	1.231	1.096	975	428	415	328	483	628	618	604
Bejelentési szabályok áthágása)	—	—	—	26	8	3	46	7	1	—	1	3	7	—	2	2	—
Szabályok áthágása)	—	—	—	45	8	6	50	1	—	8	1	—	—	5	1	12	4
Ömgazolás)	—	—	65	205	39	—	228	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szemérmetlen magaviselet)	10.927	9.384	—	5.014	6.354	5.339	4.462	2.352	3.242	2.945	2.263	4.521	{ több mint 7.000 }	5.999	6.998	2.531	2.627
Egyéb	—	—	—	39	376	426	378	245	358	365	249	321	279	396	534	413	297
A feljelentések száma	11.330	9.754	3.879	6.380	7.853	6.897	7.968	7.188	5.229	5.229	3.253	6.348	7.321	6.022	7.274	8.908	7.207
Bordélyok száma	18	18	18	22	—	—	—	—	23	23	20	17	18	15	15	15	15

) Bejegyzett kéjnök kihágásai.

szeme, mely aggódó gondoskodással és ha kell szigorral építi a torlaszokat a romlás útján.

Az erkölcsrendészeti hatósági tevékenységnek bármely ága, csak utólagos óvó- és büntetőintézkedés az erkölcsrendészet terén; egyetlen tényleg preventív rendszabály az állam és társadalom részéről az egészséges családi élet lehetővé tétele, a gazdasági és művelődési viszonyok a lakásviszonyok javítása, a szülői tekintély megóvása.

Ezen megállapítást semmi sem bizonyítja jobban, mint a rendőri büntetőgyermekbíróság elé került kiskorú leányok orvosi vizsgálata által szolgáltatott adatok.

Év	A megvizsgáltak		Virgo	Defloreált	A defloreáltak ‰-a
	kora	száma			
1912	1—11	43	43	—	—
	12	21	19	2	9·52‰
	13	30	24	6	20‰
	14	36	20	16	44·49‰
	15	128	41	87	67·96‰
	16	161	11	150	87·79‰
	17	203	15	188	92·70‰
	Összesen	622	183	440	70·24‰
1913	1—11	44	44	—	—
	12	21	21	—	—
	13	18	12	6	33‰
	14	45	28	17	37·70‰
	15	108	37	71	65·70‰
	16	192	29	163	84·90‰
	17	200	14	186	93·00‰
	Összesen	628	185	773	71·50‰

Az utcára került kiskorú leányokat csak a tisztos szülői ház jó példája és fegyelme tarthatja vissza a züllés lejtőjén, minden más befolyás a bukás felé sodorja őket, melynek alig tudnak ellenállani. A barátnők példája, az ismerősök, a munkaadók csábításai, a szülői ház fegyelme alól felszabadult ösztönök délibábfestése, mindez húzza és sodorja a kiskorú leányokat a romlásba.

Az 1912-ben megvizsgált 14 éves kiskorú leányok közül már 44·4‰ volt defloreált, a 15 évesek közül 67·9‰, a 17 évesek közül pedig már 92·7‰. 1913-ban a 17 éves defloráltak arányszáma elérte a 93·0‰-ot.

Az utolsó 15 év folyamán ezen a téren is fokozatosan romlottak a viszonyok.

A defloreáltak arányszáma volt:

1912—1913. években átlag	70·87‰.
1914—1918. „ „	72·4‰.
1920—1921. „ „	90·6‰.

A prostitúció túrt intézménye a normális időkben meghuzódik a társadalmi élet sötét zugolyaiba és nem kelt nagyobb feltűnést. Amint azonban akár a gazdasági élet megrendülése, akár a nagyvárosi étellel közmondás-szerűleg vele járó laza erkölcsi felfogás lehetővé teszi azt, hogy ezen túrt intézmények napvilágra merészkedjenek és szabadon fejthessék ki fertőző hatásukat akár a közerkölcsiséget veszélyeztető csábítás, akár a közegészségügyet veszélyeztető betegségek elterjesztése útján: társadalmi veszélyt jelentenek.

Társadalmi baj az, ha széles néprétegek normális családi élet helyett álcshaládokat alapítanak, mert a társadalomra nézve hasznos, egészséges erkölcsi felfogású, normális testi és szellemi fejlettségű, a polgári együttélés lehetőségét biztosító, az állam és a társadalom fejlődését előmozdító magasabb altruisztikus világfelfogású nemzedék, csakis törvényes családi élet keretén belül fejlődhetik. Minden család-szurogátum az állam és a társadalom magasabb érdekeit sérti.

Hogy a napvilágra előmerészkedett prostitúció mily mérvben ássa alá a közerkölcsiséget, erre vonatkozólag számszerű adatokat nehéz produkálni.

A közegészségügyet veszélyeztető vonatkozásaiban azonban rendelkezünk néhány adattal.

Az 1909—1913. években a rendőri orvosi vizsgálat a bejegyzett kéj nők között évente átlag 2526 nemibajban való megbetegedést állapított meg. 1914—18-ig a háborús időszakban ezen átlag 3314-re emelkedett. 1920—24-re csak a kórházba utalásokra vonatkozólag vannak adataink, mely adatok nem kongruálnak a megbetegedések számáról szóló feljegyzésekkel.

Az előállított titkos kéj nőknek átlag 43%-a volt beteg. 1921-ben az előállítottaknak 38·9%-a szenvedett nemibajban. 1922-ben az előállítottak 36%-a. Ezek a személyek előállításukig a közegészségügy állandó veszélyét képezték. A háború folyamán a nemi betegségek olyannyira elterjedtek, hogy az egyik nemi betegségek ellen küzdő egyesület főorvosa azt a kijelentést kockáztatta meg, hogy a felnőtt férfilakosság 80—90%-a szenved, vagy szenvedett fertőző nemibajokban. Hogy a nemibajok elterjedése milyen veszélyt rejt magában a mai generáció egészségére, a jövő generáció testi épségére és fejlődésére nézve, azt nem kell külön hangsúlyoznunk. Teljesen elég az, ha megemlítjük, hogy a kéj nők megbetegedéseinek 35%-a a békeidőben szifilis volt.

A háborús évek folyamán a szifilises megbetegedéseknek a gyakorisága visszaesett 15—20%-ra, ellenben rendkívül elterjedt a gonorrhoea. Az 1909—13. évek 844 esetes átlagáról felszökött 1281-re az 1914—17. években. (Maximumát 1917-ben érte el 2494 megbetegedéssel.)

IX.

A cselédkérdés.

Bár a budapesti rendőrség előtt tárgyalt cselédügyek középhelyet foglalnak el a kihágások és a magánjogi perek között, mégsem mellőzhetjük azok számszerű ismertetését és tárgyalását, mert értékes felvilágosításokkal szolgálnak a háztartási alkalmazottak munkaerkölcsére és a munkadó szociális gondolkodására s ezzel kapcsolatban az egész cselédkérdésre vonatkozólag. A cselédkérdés vizsgálata a cselédügyeken keresztül megvilágítja azokat az összefüggéseket, melyek a legpatriarchálisabb szolgálati viszony időközönkénti alakulásai és változásai és a társadalmi és gazdasági élet jelenségei között fennállanak. A magánélet eldurvulását, az antiszociális ösztönök kifejlődését, a munkaadóknak még belső alkalmazottaikkal szemben tanúsított szívtelenségét és azok gazdasági kihasználására való törekvését sehol sem tanulmányozhatjuk jobban, mint a cselédügyekkel kapcsolatban. Ugyanúgy megfigyelhetjük itt az egészségesebb közszellem kifejlődését és a humánusabb életfelfogás terjedését, mely a háztartási alkalmazottak elzüllesztése és kihasználása helyett arra törekszik, hogy azokat magához emelje, testi, szellemi és erkölcsi javait megőrizze, ápolja a szolgálati viszonyt erkölcsileg is megnemesítse azzal a céllal, hogy a rossz cseléd helyett a „jó cseléd“ típusát tegye általánossá.

Mozolovszky Sándor: Néhány adat házicselédeink társadalomrajzához c. tanulmányának (Társadalomtudomány 1926. 169. l.) megállapításai éles világosságot vetnek úgy a cselédtartók erkölcsére, családfői gondnokságára mint a budapesti cselédek életkörülményeire, vagyis arra a légkörre, amely őket munkahelyükön és a nagyváros forgatagában körülveszi. A Budapesten 1916-ban bejegyzett kéjnök mintegy 66⁰/₀-a házicselédekből került ki, az ugyanazon évben előállított titkos kéjnök közül 34²/₀ volt háztartási alkalmazott s az 1921/1925. években Budapesten újonnan bejegyzett kéjnök közül 43⁵/₀ volt házicseléd.

Miután Budapesten a házicselédek 86¹/₀-a vidékről került a fővárosba, a cselédek nagyarányú lezüllesztésének oka a munkahelyen és a fővárosban uralkodó erkölcsi légkörre vezethető vissza. A cselédviszonyok leromlásában sokszor a cselédtartókat terheli a főfelelősség, akik tehát rossz cselédet kapnak, azok ne annyira a cselédben, mint a cseléd előző gazdáinak erkölcsében, a munkaadói, a pater familiaris kötelességek teljes elhanyagolásában keressék az egyik indító okot. Figyelemre méltó eredményekkel kecsegtet ebből a szempontból a cselédtartók csoportosítása foglalkozás, hitfelekezeti, nem, kor szerint.

1909—13. években, vagyis az utolsó békeévekben a budapesti rendőrség illetékes közegei évente átlag 20.489 cselédügyet tárgyaltak le. A háborús évek folyamán, mikor a cselédek nagyon keresettek voltak, az évente átlag

tárgyalt cselédügyek 17.291-re csökkentek, ami 15·6%^o fogyásnak felel meg. 1920—24. években az évente tárgyalt ügyek száma átlag 9558-ra csökkent, ami további 47·7%^o csökkenésnek felel meg s a békeévek átlagával szemben 53·7%^o csökkenést jelent. Az 1909—13. években a panaszok 47·8%^o-át a gazda részéről terjesztették elő, 52·2%^o-át a cselédek részéről. 1914—18. években a helyzet annyiban változott, hogy a cselédhiánnyal kapcsolatban a cselédek követelődzöbkek és nagyobbigényűek lettek és immár az összes panaszok 53·1%^o-át terjesztették elő a gazda részéről és 46·8%^o-át a cseléd részéről. Ugyanez a helyzet jellemzi az 1920—24. éveket is, midőn az összes panaszok 52·2%^o-a származott a gazdáktól és 47·7%^o-a a cselédektől.

Tárgy szerint a panaszok 36·6%^o-a vonatkozott az 1909—13. években helyelhagyásra. (Számszerint évente átlag 5582 panasz.) Az 1914—18. években a helyelhagyások miatti panaszok évi átlagos száma 7262-re emelkedett, vagyis az összes panaszok 42·1%^o-ára. 1920—24-ig szintén 40%^o-át alkották a helyelhagyás miatti panaszok az összes panaszoknak. A panaszok abszolút száma ellenben lényegesen csökkent s évenként az átlag 3967 panaszra esett le.

Az 1909—13. években a bérkövetelés miatt emelt panaszok az összes panaszok 41·5%^o-át tették ki (7843 eset átlag). Ezen arányszám a háborús évek folyamán 37·9%^o-ra csökkent (6584 eset), míg 1920—24. években ezen arányszám csak 28·9%^o-ot tett ki (2787 panasz). Az egyéb panaszok arányszáma a vonatkozó időkben 21·8%^o (3901), 19·9%^o (3444), 29%^o (2803) volt.

A tárgyalt cselédügyek számában beállott eltolódások jelen esetben nem írhatók kizárólag a cselédek szolgálati erkölcsének és a munkaadók szociális gondolkodásának javulási számlájára. A háborús és inflációs évek folyamán tapasztalható nagy cselédhiány a gazdákat a legmesszebbmenő engedékenységre kényszerítette és részben innen magyarázható a cselédügyek számának állandó csökkenése a béke évek óta.

Hozzájárul természetesen a cselédügyek számának csökkenéséhez az is, hogy a cselédek száma 1910 óta a gazdasági viszonyok nyomása, különösen a középosztály szinte általános gazdasági letörése következtében, 69.417-ről 52.175-re csökkent (1920), vagyis 17.242-vel, ami 24·8%^o csökkenésnek felel meg. Míg a háború folyamán a tisztviselő-fizetések és heti létminimum között nagyobb és tartós eltérések nem fordultak elő, addig az 1922. és 1925. években a kereset és a létminimum közötti hiány már nyomasztóvá vált, mely a cseléd tartást a legtöbb tisztviselő számára lehetetlenné tette. Ha tehát a cselédügyek számának eltolódásait vizsgáljuk, a cselédügyek számában a békeévekkel szemben tapasztalható 53·3%^o-nyi csökkenésből 25%^o-ot le kell vonnunk a cselédek számában beállott csökkenés rekompensációjául.

Az 1925. évben 1924. évhez viszonyítva a cselédügyek számának további 6·9%-kal való csökkenése állapítható meg (7464 eset). A cselédek részéről emelt panaszok száma az 1920—24-es átlaghoz képest szintén csökkenést mutat és 45·9%-ra szállott alá, ennek megfelelően a gazdák részéről emelt panaszok arányszáma 54·1%-ra emelkedett. Talán a folyton fokozódó gazdasági válság hatásaképpen a bérköveteléses panaszok arányszáma 28·9%-ról 38·2%-ra emelkedett, az egyéb panaszok száma pedig 29%-ról lecsökkent 19·1%-ra. (Lásd a 19. tabellát.)

A büntettek, vétségek és kihágások folyton emelkedő lavinája mellett a cselédügyek száma mutat föl egyedül állandó csökkenést, mely javulás nagyrészt a cselédkinálat csökkenésének következménye, mert ennek hatása alatt a munkaadók folyton csökkentették a cselédekkel szemben támasztott igényeiket.

19. Cselédügyek.

Megnevezés	Panaszok száma						A panasz tárgya					
	A gazda részéről		A cseléd részéről		Együtt	Emelkedés vagy csökkenés	Helyelhagyás		Bérkövetelés		Egyéb	
	abs.	%	abs.	%			abs.	%	abs.	%	abs.	%
1909 . .	7.461	52·7	6.697	47·3	14.158	—	5.970	42·2	4.713	33·3	3.475	24·5
1910 . .	7.193	49·3	7.390	50·7	14.583	+ 3·0	5.858	40·2	4.623	31·7	4.102	28·1
1911 . .	9.083	45·0	11.081	55·0	20.164	+ 38·3	6.313	31·4	10.676	52·9	3.175	15·7
1912 . .	10.174	44·2	12.844	55·8	23.018	+ 14·2	7.726	33·6	10.353	45·0	4.939	21·4
1913 . .	9.420	47·8	10.302	52·2	19.722	— 14·3	7.047	35·7	8.852	44·9	3.823	19·4
1914 . .	8.865	49·9	9.261	51·1	18.126	— 8·1	7.153	39·5	7.428	41·0	3.545	19·5
1915 . .	8.050	48·0	8.712	52·0	16.762	— 8·1	6.634	39·6	7.040	42·0	3.088	18·4
1916 . .	8.768	51·5	8.139	48·5	16.907	+ 0·9	6.716	39·7	6.891	40·8	3.300	19·5
1917 . .	9.934	52·4	9.030	47·6	18.964	+ 12·2	8.035	42·4	7.270	38·3	3.659	19·3
1918 . .	10.166	64·8	5.532	35·2	15.698	— 17·2	7.776	49·5	4.294	27·4	3.628	23·1
1919 . .	4.392	58·6	3.099	41·4	7.491	— 52·2	3.600	48·1	2.175	29·0	1.716	22·9
1920 . .	4.523	54·4	3.788	45·6	8.311	+ 10·9	3.853	46·4	2.040	24·5	2.418	29·1
1921 . .	5.416	48·3	5.802	51·7	11.218	+ 34·9	4.199	37·4	3.460	30·8	3.559	31·8
1922 . .	4.855	45·3	5.856	54·7	10.711	— 4·5	3.967	37·0	3.376	31·5	3.368	31·5
1923 . .	5.342	56·0	4.194	44·0	9.536	— 11·0	4.208	44·1	2.669	28·0	2.659	27·9
1924 . .	4.583	57·2	3.432	42·8	8.015	— 16·0	3.611	45·1	2.392	29·8	2.012	25·1
1925 . .	4.038	54·1	3.426	45·9	7.464	— 6·9	3.190	42·7	2.850	38·2	1.424	19·1

X.

A társadalmi élet jelenségei.

Az élet harc s míg sokan annyira ragaszkodnak hozzá, hogy mások rovására, mások élete és vagyona árán is küzdenek a létért, akadnak olyanok is mindig, akik lemondanak az életről. Egyesek belefáradtak a küzdelembe, mert kudarc után kudarcot vallottak, mások a szégyen elől menekülnek a megsemmisülés karjaiba stb.

Az öngyilkosok száma Budapesten az utolsó 15 év óta évenként 267 (1917) és 529 között (1925) ingadozott. A számok nem túlnagyok. Öngyilkossági járványról tehát nem lehet beszélni.¹⁾

Az öngyilkosok átlaga:

az 1909/1913. években	412	ebből nő	31·1%
az 1914/1918. „	336	„	40·1%
az 1920/1924. „	412	„	44·6% volt.

Csak az 1925. évben emelkedett fel az öngyilkosok száma 28·4%-kal a békeévek átlaga fölé. A megélhetési viszonyok 1925-ben azonban a békeévekkel szemben tetemesen nehezebbek voltak, úgyhogy az 1925. évi öngyilkossági hullám alatta maradt a gazdasági viszonyok rosszabbodásának. A háborús évek öngyilkossági átlaga 18·7%-kal marad a békenívó alatt.

Az öngyilkosok száma az 1909—1925. években következőleg változott:

Évek	Öngyilkos		Összesen	Öngyilkos			
	férfi	nő		10—15 éves férfi	10—15 éves nő	15—20 éves férfi	15—20 éves nő
1909	261	112	373	2	3	39	25
1910	271	116	387	2	—	29	19
1911	238	120	358	3	2	29	25
1912	317	143	460	8	2	56	34
1913	319	150	469	1	—	39	43
1914	289	148	437	1	—	31	38
1915	232	155	387	3	1	25	34
1916	200	102	302	5	2	21	25
1917	140	127	267	2	1	13	17
1918	148	142	290	3	—	15	27
1919	196	159	355	2	—	21	33
1920	227	173	400	2	1	15	23
1921	235	148	383	5	—	26	32
1922	229	173	402	2	—	15	27
1923	241	173	414	2	2	20	22
1924	261	190	451	—	1	13	24
1925	341	188	529	1	—	13	15

¹⁾ Ugyanezt a nézetet képviselte dr. Laky Dezső műegyetemi tanár is a Magyar Statisztikai Társaság 1927. évi február hó 14-én és 17-én az elválások és öngyilkosságok leküzdése tárgyában tartott értekezleten.

Az öngyilkosságok gyakorisága Budapesten az országos átlaghoz képest oly nagy eltérést mutat a főváros terhére, hogy kétséget kizáróan megállapítható az a tény, hogy a nagyvárosi élet forgataga melegágya az öngyilkosságoknak.

Magyarországon és Budapesten az öngyilkosságok száma és az összes halálesetekhez viszonyított gyakorisága az 1909—1925. években a következő volt:

Év	Az öngyilkosságok száma			
	Magyarországon	Budapesten	a halálesetek százalékában Magyarországon	a halálesetek százalékában Budapesten
1909	3656	373	0·80	2·30
1910	3763	387	0·88	2·39
1911	3719	358	0·82	2·06
1912	4112	460	0·84	2·71
1913	4238	469	0·84	2·68
1914	4071	437	0·80	2·65
1915	3284	387	0·69	2·20
1916	2897	302	0·74	1·80
1917	2443	267	0·64	1·70
1918	2356	290	0·50	1·14
1919	1952	355	1·2	1·74
1920	1945	400	1·1	1·83
1921	2088	383	1·2	2·02
1922	2200	402	1·3	2·11
1923	2399	414	1·5	2·23
1924	2313	451	1·4	2·46
1925	2443	529	1·7	3·36

Az öngyilkosságok százaléka, az összes halálesetek számában volt:

	Magyarországon	Budapesten	Budapesten az öngyilkosságok gyakorisága hányszor nagyobb mint Magyarországon
az 1909/13. években átlag . .	0·83	2·43	2·91
az 1914/18. „ „ . .	0·67	1·90	2·84
az 1920/24. „ „ . .	1·3	2·13	1·63

Az összes halálesetekhez viszonyítva az öngyilkosságok gyakorisága az 1920/24. években a közhiedelemmel ellentétben kedvezőbb volt Budapesten, mint az 1909/13. békeévekben.

Zehery Lajos dr. szerint az öngyilkosságok főoka: „az értelmi erők hiánya, vagy fogyatéksága, az erkölcsi megzavarodottság“, mert az „egyén általában szubjektív szempontok szerint itéli meg azt, vajjon az ő életszínvonalá o ly fok on van-e, amely megfelel a nyugodt és egészséges élet folytatásához fűzött követelményeinek“. Így az „öngyilkosságra való hajlam szempontjából azonos jelentősége van a valóságos, illetőleg a vélt anyagi nyomornak“.1)

1) Zehery Lajos dr.: Az öngyilkosság, mint a társadalmi élet tömegjelensége Társadalomtudomány II. évf. 20. sz. és felszólalása a Magyar Statisztikai Társaság értekezletén 1921. február 14-én.

Az értelmi megfontolás fogyatékoságain keresztül érvényesülnek azok a hatóokok, amelyek Bernát István szerint az öngyilkosságok számának emelkedését előidézik: „Az elgyöngült erkölcsi érzés, az apadó vallásosság, az egyéni szabadság kiterjesztése“.¹⁾

Durkheim azon társadalmi jelenségek közül, amelyek valamely társadalom morális ellenállóképességéről adhatnak számot, együtt tárgyalja az öngyilkosságokat, a törvénytelen születéseket, a házassági elválásokat és a magzatelhajtásokat.

A törvénytelen születések száma a törvényes születések százalékában kitett:

az 1909/1913. években	35·50/o-t
a háborús 1914/1918. „	35·90/o-t
az inflációs krízis alatt az 1920/1924. „	19·40/o-t

Az 1920—24. években a törvénytelen születések száma a háborús évekhez viszonyítva 45·90/o-kal csökkentek. Durkheim a nemi ösztön erejét konstansnak veszi, amelyet az életkörülmények változása csak annyiban befolyásol, hogy nehezebb megélhetési viszonyok mellett a törvénytelen születések csökkenését a magzatelhajtások szaporodása egyensúlyozza.

A törvénytelen születések aránya az 1909—25. években volt:

Év	Törvényes születések száma	Törvénytelen születések		Feljelentések száma a budapesti rendőrségnél magzatelhajtás miatt
		száma összesen	A törvényes születések százalékában	
1909	16.493	5.683	34·3	106
1910	16.626	5.580	33·5	105
1911	16.656	5.858	35·1	76
1912	17.116	6.211	36·2	65
1913	16.986	6.329	37·2	183
1914	17.282	5.975	34·5	196
1915	13.225	4.600	34·7	119
1916	10.987	3.986	36·3	86
1917	10.704	3.995	37·3	202
1918	10.809	3.959	36·6	110
1919	15.578	3.910	25·1	68
1920	17.298	3.770	21·7	112
1921	19.627	3.650	18·6	125
1922	18.741	3.526	18·7	258
1923	17.159	3.321	19·3	176
1924	16.284	3.104	19·0	298
1925	13.909	3.421	24·4	272

Ez az összefüggés nem tagadható, bár a törvénytelen születések nagyarányú csökkenését az 1920—24. évek alatt ezen ok mellett más tényezők is befolyásolták.

¹⁾ Bernát István: „Elválók és öngyilkosok“ című felszólalása a Magy. Statisztikai Társaság 1927. évi február 14-iki értekeztetén. Szentiványi Ferenc dr.: „Az öngyilkosokról“ Kath. Szemle XXVII. kötet. 1041. lap.)

A házasságok felbontása, a válások száma és aránya 1909 óta szintén megszakítás nélkül emelkedik. A háború által kikezdett családi életet a forradalmak és az inflációs évek nélkülözései alapján támadták meg. A háborús, forradalmi és inflációs mentalitás türelmetlenné és követelődzővé tette az embereket. A családi boldogság útja pedig a kölcsönös türelem és megbocsátás.

Év	Házasság- kötések	Érvénytele- nités	Felbontás	Együtt	%-ban	Elutasított váloperek
1909	8.139	3	523	527	6·4	14
1910	8.275	2	657	659	7·9	27
1911	8.840	4	669	673	7·6	19
1912	9.288	6	797	803	8·6	24
1913	9.040	4	674	678	7·4	—
1914	10.144	4	677	681	6·7	—
1915	7.614	3	410	413	5·4	—
1916	6.537	—	—	488	7·4	—
1917	6.691	—	—	633	9·4	—
1918	9.041	—	—	1)	—	—
1919	22.942	—	—	1)	—	—
1920	11.677	—	—	1)	—	—
1921	10.819	11	1.527	1.538	14·2	51
1922	11.444	5	1.808	1.813	15·8	53
1923	10.960	—	—	1)	—	—
1924	9.892	—	—	1)	—	—
1925	9.731	—	1.597	1.597	16·4	—

XI.

A mulató Budapest.

Nem lehet azt állítani, hogy a szórakozás magábanvéve a társadalmi és emberi élet valamilyen kedvezőtlen tünete vagy jelensége volna. A szórakozás is életszükséglet, sőt annál nagyobb életszükséglet, minél erősebb valamely társadalom munkatempója, minél inkább igénybe vannak véve az idegek a normálisnál nagyobb munkateljesítmények éveken át való szolgáltatása következtében. A túlhajtott munka által kiszarolt szervezetben szinte elementális erővel támad fel az a szükséglet, amit a német az *Ausspannen* szóval jelez, amelyet úgy írhatunk körül, hogy ez olyan emberi szükséglet, amely megkívánja, hogy időről-időre teljesen kikapcsolódjunk a megélhetési gondokból, az egész napon át robotszerűen végzett munkából és munkakörből.

Értékítéletet a társadalom szórakozásáról csak akkor mondhatunk, ha szembeállítjuk a szórakozás mérvét a társadalom tagjainak átlagos megélhetési viszonyaival, mert így következtetést vonhatunk a társadalom reális

1) Adatok hiányzanak.

takarékos voltára, gondolkodásmódjára és életére vagy pedig könnyelmű és kereseti viszonyokkal arányban nem álló beteges, túlhajtott szórakozási vágyára. Ez utóbbi túlhajtott szórakozási vágy lehet kismérvű, mely csupán a megtakarítások eszközlését hiúsítja meg, de lehet nagymérvű is, mely egzisztenciákat tesz tönkre, családokat dönt nyomorba és sokszor első lépcsője a kriminalitásnak.

Budapest szórakozásának mérvére és irányára felvilágosítással szolgálhat a budapesti rendőrség által engedélyezett nyilvános mutatványok, mulatók, bálók, kártyázási engedélyek, stb. megtartására és ilyen vállalatok üzemben tartására kiadott engedélyek évi száma.

A szórakozóhelyek forgalmára vonatkozólag azonban csak 1918 óta vannak közvetett adataink, amióta a vigalmi adó révén következtetést vonhatunk a szórakozásra fordított összegek nagyságára.

A 20. számú táblázat részletesen feltünteti az évről-évre engedélyezett nyilvános mutatványok számát és azok nemét.

Jobb áttekintés végett a nyilvános mutatványokra vonatkozó adatokat is az 1909/13. békeévek, 1914/18. háborús évek és 1920/24. inflációs évek adatai szerint csoportosítottuk és ezen időszakok évi átlagát közöljük.

A nyilvános mutatvány neve	1909/1913	1914/1918		1920/1924	
	Átlag évente	Átlag évente	Emelkedés vagy csökkenés százalékban	Átlag évente	Emelkedés vagy csökkenés százalékban
Műlovarda	72·0	6·6	— 8·3	9·8	+ 48·5
Mulató	55·0	43·8	— 20·4	26·8	— 38·8
Dalcsarnokok	129·8	70·0	— 46·1	41·7	— 40·4
Hangversenyek	203·6	226·2	+ 11·1	588·8	+ 160·3
Dal- és szavalati előadások	395·8	389·8	— 1·5	1.386·8	+ 255·8
Bálók	2.081·6	935·6	— 55·1	2.810·0	+ 200·5
Táncestélyek					
Állatseregetek	—	—	—	—	—
Panorámák	1.768·8	1.672·6	— 5·4	1.704·4	+ 19·6
Városligeti és kült. mulató	207·8	298·2	+ 43·5	978·4	+ 261·8
Jégpályák	30·6	21·8	— 28·8	14·4	— 35·2
Jótevény előadások	378·8	291·4	— 23·1	147·2	— 49·6
Úszodai engedélyek	—	—	—	—	—
Női zenekarok	46·2	21·8	— 52·8	14·6	— 34·3
Kintornázási engedély	255·0	159·6	— 37·4	231·0	+ 44·7
Kártyázási engedély	227·0	144·8	— 36·2	269·0	+ 85·8
Záróra meghosszabbítása	288·0	169·4	— 41·2	311·0	+ 83·6
Zenélési óra meghosszabbítás	456·5	135·3	— 70·4	17·7	— 86·9
Időleges kiállítások	1·0	1·0	—	4·2	—
Átlag	6.080·6	4.543·2	— 25·3	8.480·6	+ 86·7

Budapesten a békeévekben átlag 6080 nyilvános mutatványt engedélyezett a rendőrség. Az engedélyeknek legnagyobb része bálók és táncestélyekre esett (átlag 2081), utána következtek a panorámák 1768 engedéllyel, majd a dal- és szavalati előadások (395) és a jótevény előadások (378).

A háborús évek alatt a békeévekhez viszonyítva 25·3 százalékkal kevesebb engedélyt adtak ki. Legnagyobb visszaesés mutatkozik a dalszarnokok engedélyezésénél: 46·1%, a bálóknaál 55·1%, a női zenekaroknál 52·8%, a záróra meghosszabbításoknál 41·2% és a zenélési óra meghosszabbításnál 70·4%. A férfilekosság nagyrésztől megfosztott Budapesten, ahol időről-időre majdnem minden családot ért valamely gyász eset, a szórakozási kedv és a mulatási vágy annyira csökkent, hogy a mulatóknak 25%-a bezárt és 25%-kal kevesebb nyilvános előadást stb. rendeztek. Egyedül a hangversenyek száma emelkedett 11·1%-kal és a városligeti kültelki mutatványoknak a száma 43·5%-kal.

Az 1920/24. években, dacára a nehezebb megélhetési viszonyoknak és a folyton súlyosodó gazdasági krízisnek, talán a háborúból visszatért férfilekosság idegkimerültségének reflexeképen a mulatnivágyás nagy hulláma öntötte el a magyar társadalmat. Az inflációs évek alatt engedélyezett összes nyilvános mutatványok száma még a békeévekhez viszonyítva is 39·4% emelkedést tüntet fel. A különböző szórakozási nemek közül leginkább elszaporodtak a városligeti és kültelki mutatványok, melyek a többi szórakozóhelytől eltérőleg a háborús évek folyamán is mintegy 50%-kal emelkedtek, a legutolsó években további 261·8% emelkedést tüntetnek fel. Rendkívül szaporodtak még a dal és szavalati előadások (255·8%), a bálók és táncestélyek (200·5%). A kártyázási engedélyek 85·8%, záróra meghosszabbítások 83·6%, hangversenyek 160·3%, műlovardák 48·5% emelkedést mutatnak.

Fogyott a mulatók, dalszarnokok, jégpályák, jótékony előadások, női zenekarok, zenélési túlóra engedélyek száma.

A békeévekben átlag 2081 bála és táncestélyre adtak engedélyt, az inflációs években pedig 2810 bála és táncestélyre. A békeévek és az inflációs évek bálozása között is 35 százaléknai különbség van a békeévek javára. A békebeli Budapest lakossága dacára annak, hogy jobban keresett, kevesebbet dolgozott és nyugodtabban élt, sokkal kevesebbet bálozott mint az 1920/24-es évek budapesti lakosa.

Az engedélyezett nyilvános mutatványoknak a száma azonban még nem nyújt teljesen megbízható képet a budapesti lakosság szórakozásának intenzitásáról, sem pedig azokról az összegekről, amelyeket Budapest lakossága jövedelméből szórakozásra fordított. Miután a vigalmi adót csak 1918-ban vezették be, a békeévekre vonatkozólag nem rendelkezünk olyan adatokkal, melyek világosságot deríthetnének a jövedelem és a szórakozás költségeinek a viszonyára.

1918-tól 1925-ig a főváros pénztárába a következő összegek folytak be vigalmi adó címén:

Évek	1918	1919	1920	1921
Papírkorona . .	4,151.793	4,528.540	16,482.632	52,129.820
Aranykorona . .	1,641.025	497.642	347.003	613.942

Évek	1922	1923	1924	1925
Papírkorona . .	166,728.000	3.757,070.000	29.876,020.000	37.426,418.109
Aranykorona .	597.292	1,840.258	2,100.188	2,577.221

Az adatokból megállapítható, hogy az 1923. évi nagy tőzsdehossz és az abból származó munkanélkül szerzett jövedelmek fokozottabb szórakozásra és mulatozásra készítették a közönséget, amennyiben 1922-ről 1923-ra a vigalmi adóbevételek több mint 200%-kal emelkedtek. Azok a társadalmi rétegek, akik beleszoktak a sűrű mulatozásba, ahhoz megszokásszerűen ragaszkodtak és dacára az 1924. nyaratól kezdődő üzleti pangás, munkanélküliség és keresetnélküliség mind nagyobb és nagyobb fokozódásának, a szórakozók száma nemhogy csökkent, de szinte emelkedett s az eddig sűrűn szórakozó egyének fokozódott tempóban folytatták mulatozásaikat. Ezt mutatják a vigalmi adóbevételek, amelyek 1924-ben további 14·1%-kal, 1925-ben pedig további 22·7%-kal emelkedtek.

Sajnos a forgalmi adókulcsok sokfélesége miatt megközelítőleg is nehéz annak az összegnek a megállapítása, amelyet Budapesten szórakozásra fordítottak. Pásztor Mihály „Budapest zsebe“ című művében kísérletet tett három évre vonatkozólag a szórakozásra fordított összegek megállapítására.

Ha nincs is módunkban annak a megállapítása, hogy a budapesti lakosság jövedelme és a szórakozásra fordított összegek a különböző időszakokban milyen arányban állottak egymással és így nincs módunkban azt sem általánosságban megállapítani, hogy Budapest szórakozása a normális határokon belül marad-e, vagy mennyiben közeledik már az esztelen pazarláshoz vagy a nyaklónélküli költekezéshez: a különböző társadalmi osztályok és foglalkozási ágak jövedelmének és fizetésének alakulása révén azonban módunkban van megállapítani, mely foglalkozási ágaknál alkalmazottak jövedelme és fizetése nem engedett meg az illetőknek semminemű szórakozást.

Budapest székesfőváros 1926. évi statisztikai és közigazgatási évkönyvének 680—689. lapjain ismerteti a különböző foglalkozási ágakban alkalmazott napszamosok, szakmunkások, tisztviselők és köztisztviselők fizetésének és bérének alakulását 1914-ben és 1925-ben. Ezen kimutatásból megállapítható, hogy a vas- és fémiparban az ifjúmunkások kivételével valamennyi munkásnak a hetibére aranykoronára átszámítva kisebb mint békeidőben. Az átlagos differencia egy aranykorona hetenként. Csak a gyalus és a vésős munkások szenvedtek nagyobb bérveszteséget, akiknél a különbség meghaladja a heti tíz aranykoronát. A gépgyártás, közlekedési eszközök gyártásánál, villamossági iparban a bérek szintén csökkentek, még pedig leginkább a gépmunkásnál 14—19 heti aranykoronával. A fa- és csontiparban egyes szakmunkások bére kisebb mértékben csökkent, másoké meg emelkedett. A bőr-, sörte-, toll- stb. iparban a bérek nagyobb része emelkedett, még pedig átlag 4 aranykoronával. Hasonlóképpen emelkedtek a bérek a

ruházati iparban, a könyvkötőiparban, az aranyozóknál, könyvvonalozóknál, sütőknél, cukrászoknál, nyomdászoknál, fényképészeknél, míg az összes többi iparban a bérek csökkentek.

A magántisztviselők körében a létminimumra való tekintettel a kezdőtisztviselők fizetése mindenütt meghaladja a békebeli átlagot, a közép-tisztviselők fizetése ellenben mindenütt kisebb, még pedig átlag 50%-kal. A vezetőtisztviselők, ügyvezető igazgatók fizetése átlag az aranyparitásban mozog. A közszolgálati alkalmazottak, állami és fővárosi tisztviselők fizetése átlag 40—20%-kal kisebb, mint békebeli fizetésük.

A munkások, magán- és közalkalmazottak fizetése tehát dacára annak, hogy az élelmiszerek és iparcikkek ára meghaladja az aranyparitást, jóval kisebb, átlag 25%-kal, egyes fizetési kategóriáknál pedig 40%-kal az aranyparitásnál. Mindezek jövedelme nem igen nyújt arra módot, hogy az élelmezésen és a ruházáson kívül még szórakozhassanak is. Felmerül tehát a kérdés, hogy ki szórakozik Budapesten, ha a lakosság legnagyobb részének egynegyedrésszel kisebb a jövedelme, mint békében.

A jövedelemeloszlás törvényének vizsgálatánál Balás Károly minden kétséget kizárólag igazolta, hogy a jövedelemeloszlás a termeléssel kapcsolatban áralakítás útján történik. Akiknek kedvező jogi, társadalmi vagy birtok pozíciójuk megengedi, hogy az áralakításra döntő befolyást gyakoroljanak, azok minden körülmények között úgy tudják irányítani a jövedelemeloszlást, hogy az rájuk nézve kedvező legyen.

A mai kapitalista társadalomban az elsődleges kereső, akinek bruttó jövedelméből az összes többi, a termelésben résztvevő kategóriák jövedelme kihat: a vállalkozó. A vállalkozó jövedelme árjövedelem, az általa termelt árucikkek eladása ellenében kapott összegek sommázata.

Ha fontosabb élelmi- és iparcikkek békebeli és mostani árának összehasonlítása révén azt volnánk kénytelenek megállapítani, hogy az iparcikkek ára is kisebb 20—40%-kal a békebeli aranyárnál, akkor azon talány előtt állnánk, hogy honnan és mi módon kerülnek elő azok az összegek, melyeket Budapest lakosságának mind fokozottabb mulatozásai és szórakozásai igényelnek, ha a lakosságnak összes rétegei 25%-kal kevesebbet keresnek, mint a békeidőben.

A Pester Lloyd feljegyzései szerint a nyers élelmicikkek ára nagyjában az aranyparitáson mozog. Az ipari feldolgozáson átment élelmicikkek ára mind jelentékenyen meghaladja az aranyparitást. Például a barnakenyér ára 50%-kal magasabb az aranyparitásnál, a sertézsír: 25—30%-kal, a cukoré 30%-kal magasabb stb. Sőt azt kell mondanunk, hogy a Pester Lloyd felsorolásában említett békebeli árak középminőségű árúra vonatkoznak, míg az 1925. évi árakért csak a legsilányabb minőségű árú szerezhető be, úgyhogy az iparcikkeknek az aranyparitást meghaladó drágulásához a minőségrontás címén is hozzá lehet adni 25%-ot.

Mindezen adatok azt bizonyítják, hogy a háború utáni vállalkozó tisztviselőinek, munkásainak és fogyasztóinak rovására a békebeli arányt meghaladó jövedelmet élvez. Ezen jövedelemfelesleg egyrésze az infláció idején tönkrement forgótőkék pótlására fordítatik, egy másik része azonban a békebeli arányt jelentékenyen meghaladó mérvben szórakozásra és mulatásra használódik fel.

Ezzel nem azt akarjuk mondani, hogy Budapesten csak az iparosok vállalkozók és kereskedők mulatnak és szórakoznak, hanem azt, hogy csakis ők rendelkeznek a szórakozásra fordítható jövedelemfelesleggel. Hozzájuk csatlakoznak a bankigazgatók, ipari és kereskedelmi vállalatok ügyvezető igazgatói, akik aranyparitásos fizetéseket élveznek. A tisztviselőknek és munkásoknak szórakozásra ellenben pénzük csakis akkor van és lehet, ha örökölnék, vagy ha kétszer annyit dolgoznak, mint békében.

XII.

Befejezés.

Nem áltathatjuk magunkat azzal, hogy Budapest bűnügyi statisztikája, melyet tanulmányunkban nyújtunk, teljesen kimerítő és hézagmentes. A mutatkozó fogyatékoságokat azonban nem volt módunkban megszüntetni. Az anyag, amelyből az adatok meríthetők voltak, sok mindenféle szempontból nem nyújtott felvilágosítást Budapest bűnéletének alakulására, különösen hézagos pedig az oknyomozó rész, mert a bűnözők megoszlására vonatkozólag kor, nem, foglalkozás és hitfelekezet szerint semmiféle adataink nincsenek. Egyetlen kiegészítőnk ezen a téren a rendőrségi jelentések kezdetleges tabellái a letartóztatottak megoszlásáról kor, nem, foglalkozás és hitfelekezet szerint.

Budapest bűnügyi statisztikájának tökéletesítése érdekében kívánatos volna, ha a Székesfővárosi Statisztikai Hivatalnak mód adatnék a budapesti járásbíróóságok és törvényszék, valamint az ügyészség statisztikai lapjainak önálló feldolgozására. Ha ezen adatok a fenti főbb szempontok szerint feldolgozva publikáltatnának, sokkal mélyebb bepillantást kaphatnánk Budapest bűnéletébe és az oknyomozó adatok gazdag tárháza támogatna mindazon törekvésekben, amelyekkel Budapest bűnözésének csökkentését munkálják intézményeink és hatóságaink.

Nem megvetendő haszonnal járna Budapest bűnéletének feldolgozására az sem, ha a rendőrségi jelentésekben közölt statisztikai adatok kimerítőbben részleteznék a rendelkezésre álló anyagot s a használt felosztás és a nomenklatura jobban hozzásimulna a magyar statisztikai hivatal által használt felosztáshoz és nomenklaturához. A munkával túlhalmozott és személyzetében csökkentett budapesti rendőrség más közigazgatási hatóságoknál

sokkal kisebb mérvben tud magának időt szakítani statisztikai adatok elkészítésére. A Központi Statisztikai Hivatal a kihágási statisztika bevezetése óta folyton a legnagyobb harcot vívja a közigazgatási hatóságokkal, hogy a megfelelő adatokat kellő időben és rendben kézhezkapja. Külön statisztikai apparátus beállítása nélkül a túlterhelt budapesti rendőrség is alig tud majd a statisztika által támasztott követeléseknek megfelelni.

Főösleges hangsúlyozni, hogy Budapest bűnületéről sokkal kifejezőbb képet adhatnánk, ha az országos adatokat minden vonatkozásban össze lehetne hasonlítani Budapest bűnületének átlagviszonyaival. Hasonlóképen a budapesti viszonyok helyesebb és világosabb értékelését eredményezné az, ha más külföldi városok kriminálstatisztikájával volna összehasonlítható.

Ha Budapest kriminalitásának összehasonlítását más külföldi városok kriminalitásával későbbre is kellett hagyni, annyit mégis meg lehetett állapítani, hogy míg a külföldi városok kriminalitása 20—30%-kal meghaladja a bűnözés országos átlagát, addig Budapest kriminalitása alatta marad a bűnözés magyarországi átlagának.

Mellőzhetjük tanulmányunk főbb adatainak ismétlését, mert a fenti tény egyedül is a leghangosabb és legékezzőlőbb bizonyítéka Budapest lakosságának, ősi, veleszületett és még meg nem romlott tisztességének, rendőrségünk és bíróságaink magasszínvonalú és minden követelménynek megfelelő munkájának. Ezen eredmény elérésében nem kis része van a társadalom szervezet szociális és preventív munkájának, melynek támogatása erkölcsileg — de főleg anyagi eszközökkel hatóságaink által — a leghatékonyabb módja a kriminalitás elleni küzdelemnek, amint azt a fiatalok bűnözésének fokozatos csökkenése Budapesten bizonyítja.

Szociális intézményeink további kiépítése, a patronagetevékenység fejlesztése, kriminálpedagógiai és büntetőjogi reformok állandósíthatják azt a kedvező pozíciót, melyet Budapest a nagyvárosok között elfoglal. E ritka pozíciónak megőrzése megérdemli a fáradságot és a rápazarolt áldozatokat. Ha sikerülne a kedvező bűnözési viszonyokat konzerválni, sőt megjavítani, ezzel újabb bizonyítékát szolgáltatnók a magyar fajban szunnyadó értékeknek, a magyar faj államalkotó képességének s annak a ténynek, hogy *a magyar falvak, a magyar vidék jó népe a városi élet fokozott és számosabb bűnözési alkalma dacára a jobb közigazgatás, szigorúbb ellenőrzés és jobb kereseti lehetőségek mellett kisebb kriminalitást mutat, mint szülőhelyén: az ősi röögön, hol a virtus kimutatásának, a szenvedélyek fellángolásának kevesebb akadálya van. A magyar fajban élő tekintélytisztelet és magas erkölcsi ellenállóképesség a magyar népet alkalmassá teszi arra, hogy jó és kemény vezetés mellett nagyszerű teljesítményekkel lepje meg a világot.*

